

CHOPME SE INICIATIVY

Ukrajínští uprchlíci, sociální inovátorství
a jak učinit Evropu lepším místem pro všechny

HELLO
EUROPE

Obsah

4	Předmluva
6	Poděkování
8	Shrnutí
12	Úvod
14	Metodologie
18	Sociální inovátoři na mapě
30	Hlavní zjištění
30	Vidět v sobě sociálního inovátora
33	Překážky a výzvy
36	Nové příležitosti
36	Změna myšlení a hodnot

47	Lokální ekosystémy
48	Česko
56	Německo
64	Maďarsko
70	Polsko
78	Rumunsko
88	Slovensko
94	Doporučení
94	Diverzita ve vedení
95	Silnější finanční podpora
97	Prostor pro navazování kontaktů
98	Nové příběhy
99	Aktivizace sociálních inovátorů
101	Závěr
102	Další literatura a odkazy
106	Příloha

Předmluva

Pokud jsme se za uplynulých osm let činnosti iniciativy Hello World v oblasti migrace něčemu naučili, je to poznatek, že s migrací jde ruku v ruce sociální inovatorství. Tím samozřejmě nepopíráme nespočet pohnutých osobních příběhů lidí, které bolest a trauma často dohnaly k nemožnému rozhodnutí opustit s rodinou domov a hledat útočiště a ekonomické příležitosti za hranicemi jiného státu. Faktem však zůstává, že bez ohledu na příčiny emigrace vytvářejí migranti na své cestě hodnotu a přispívají k pozitivním změnám. Jednak se sami stávají sociálními inovátory, jednak jejich pohyb a činnost aktivizuje členy komunit, které je přijímají. Pokud je tento proces povolen, podporován a správně směřován, může být velmi přínosný pro celou společnost.

Tato zpráva je důkazem této myšlenky. Soustředí se na pohyb uprchlíků z Ukrajiny, během posledního roku velmi intenzivní, a na sociální inovátory, kteří se chopili příležitosti uprchlíky podpořit a přijmout. Důležitým aspektem zprávy je, že ačkoliv jejich činnost rozebírá na velmi lokální úrovni, poskytuje zároveň výrazný vzorek napříč šesti státy, čímž dokazuje, jak rozsáhlý tento fenomén je. Vidíme lídry, kteří rychle uzpůsobili svoje organizace tak, aby pomáhaly migrujícím osobám, případně ve snaze najít řešení založili nové iniciativy. Vidíme také samotné migranty a osoby s migrační zkušeností, kteří aktivizují sociální inovátory ze svých řad, a to tváří v tvář nepředstavitelným útrapám.

Implikace této studie nicméně současnou situaci přesahují. Věříme totiž, že schopnost rozpoznat a aktivizovat sociální inovátory z řad migrujících osob je klíčovým nástrojem k nápravě nefunkčního systému, který v současnosti migraci a migrující osoby řídí. Na základě vlastní zkušenosti s touto oblastí jsme vyvinuli model „Změny rámce“, který sestává ze čtyř posunů v našem vnímání migrace. Jsou to posuny v myšlení, k nimž musí dojít, chceme-li bojovat proti pojetí migrace coby rozdělujícího tématu a plně využít potenciál migrujících osob, aby přispěl k pozitivním změnám po celém světě.

Zmíněné čtyři posuny lze shrnout následovně:

1 Migrující osoby a lidé, kteří je přijímají, musejí být vnímáni jako zásadní přispěvatelé k obecnému dobru, nikoliv jako objekty lítosti nebo soucitu.

2 Je třeba vzdorovat falešné dichotomii mezi migrujícími a nemigrujícími osobami. **Pohyb musí být vnímán jako něco, co je společné všem lidem; jako společná zkušenost i příležitost k pozitivní změně.**

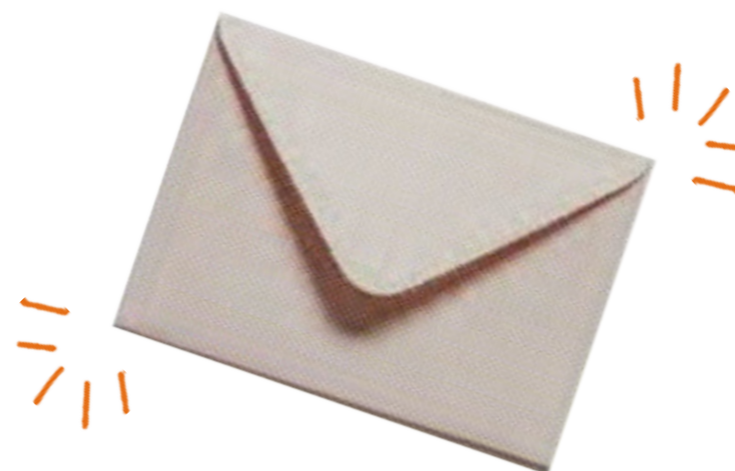
3 Namísto podávání migrace jako problému je třeba podávat vědomosti, nápady a zdroje osob s migrační zkušeností jako hodnotný přínos pro společnost.

4 Je zcela zásadní si uvědomit, že migrující osoby přispívají ke vzniku proměnlivých identit a komunit, což jsou hnací motory změny, které často zasáhnou několik geografických oblastí zároveň.

Více se o naší Změně rámce můžete dočíst v nedávném reportu *Migration: People on the Move*.

Tato zpráva ilustruje, jak myšlenky Změny rámce šíří každý z představených lídrů. Všichni posunují způsob, jak o migrujících osobách mluvíme a jak je vnímáme, uznávají jejich hodnotu (nebo jí coby migranti a uprchlíci sami dokazují) a vytvářejí nové a silné komunity, které mohou být nástrojem sociálních inovací. Sami však potřebují podporu, povzbuzení a příležitosti, aby dál rozšiřovali svůj dopad a dosah.

Doufáme, že čtenářům bude tato zpráva zdrojem nápadů i výzev. Přejí bychom si, aby vás inspirovalo sociální inovatorství, vedení a inovace, které vzešly z pohybu velkého množství lidí, a abychom vás podnítily k hledání cest, jak se k hnutí přidat a podpořit inovátory podobné těm, které zde představujeme. Skutečně potřebujeme další inovátory, a to zejména z komunit poznamenaných stávající situací. Proto je třeba, aby byli sociální inovátoři oslavováni, měli přístup ke zdrojům a aktivně se účastnili rozhodování na všech úrovních. Všichni musíme přispět a zamyslet se nad rolí, kterou v této změně sehraje. Náš svět nás potřebuje, chceme-li vytvořit prostředí, kde budou řešení předcházet problémům.

MARÍA MÉROLA & KENNY CLEWETT

ŘEDITELÉ INICIATIVY
HELLO WORLD ORGANIZACE ASHOKA

Poděkování

Pochvalnou zmínku a poděkování si zaslouží všichni sociální inovátoři, kteří se účastnili našeho výzkumu a podělili se s námi o své cenné postřehy a zkušenosti (jejich seznam uvádíme v příloze).

Zprávu připravili:

Autoři

OBECNÉ KAPITOLY

Misza Czerniak

Vedoucí mapování Hello Europe

Ella Goncarova

Vedoucí Hello Europe

Kenny Clewett

Spoluvědoucí Hello World

KAPITOLY ZAMĚŘENÉ NA REGIONY

Andrzej Grupa

Polsko

Joanna Kucharczyk-Jurgielewicz

Polsko

Judit Costa

Německo a Maďarsko

Marka Vareka

Česko a Slovensko

Roxana Lupu

Rumunsko

Za nedocenitelnou podporu a konzultaci tohoto projektu chceme poděkovat také Aně Popovich, Hectoru Moyetonovi a Odinu Muehlenbeinovi.

Nakonec si náš vděk zaslouží také Klaus Hommels, který je váženým členem Ashoka Support Network a jehož štědrý dar umožnil realizaci této studie.

Projektový tým

ÚSTŘEDNÍ TÝM

Ella Goncarova

Serena Mizzoni

Kenny Clewett

Misza Czerniak

Cigdem Selgur

Laura Batalla

Anne Miersch

Federica Baiocchi

ROZŠÍŘENÝ TÝM

Ana Murray

Rumunsko

Anna Derwich-Kołodziej

Polsko

Áron Méhes

Maďarsko

Ayesha Iman

Česko

Daniel Farkaš

Slovensko

Hana Řádová

Česko

Ibrahim Ahmad

Německo

Mariia Borysenko

Německo

Kiry Noémi Ambrus

Maďarsko

Radoslav Pittner

Česko a Slovensko

Zsolt Pethe

Maďarsko

Ashoka

<https://www.ashoka.org/en-us>

Ashoka je největší celosvětovou sítí spojující přední sociální podnikatele – jedince, kteří mají nové nápady, jak systematicky řešit největší problémy světa, a zároveň podnikatelskou schopnost dojít od myšlenky k celostátnímu, regionálnímu i celosvětovému společenskému dopadu. Za více než 40 let svého fungování podpořila Ashoka téměř 4000 sociálních podnikatelů ve více než 90 zemích a pomohla jim najít řešení nejpálčivějších společenských problémů. Vízí Ashoky je svět, v němž je každý sociálním inovátorem – společnost, jež rychle a efektivně reaguje na výzvy a v níž má každý jedinec svobodu, sebevědomí i společenskou podporu potřebnou k řešení jakéhokoliv problému.

Hello World

<https://helloworld.ashoka.org/>

Hello World, iniciativa organizace Ashoka, od roku 2015 aktivizuje sociální inovátory v oblasti migrace. Původně působila v Evropě a Latinské Americe, dnes se rozšiřuje po celém světě. Pracujeme s lidmi, kteří chtějí dosahovat změn, sociálními inovátory, politiky, názorovými lídry a dalšími důležitými partnery, abychom změnili způsob, jak smýšlíme o celosvětové migraci a reagujeme na ni. Již přes osm let analyzujeme trendy a spolupracujeme s klíčovými experty a lidmi na rozhodujících pozicích ve snaze vybudovat systém řešení a síť sociálních inovátorů v oblasti migrace, kteří pomohou ovlivnit politiku a utvářet narativy.

Hello Europe

<https://www.hello-europe.eu/>

Hello Europe, iniciativa organizace ASHOKA, je součástí iniciativy Hello World a řídí migrační práci Ashoky v Evropě. Naše strategie stojí na třech základních pilířích. Zapojujeme co nejvíce lidí tím, že identifikujeme, aktivizujeme a propojujeme sociální inovátory, kteří pracují v oblasti migrace. Dosahujeme hlubokých změn, jelikož škálujeme nejlepší řešení a ukazujeme, jak lze proměnit nastavení ekosystémů s vysokým potenciálem. Nakonec utváříme narativy, aby tyto změny pronikly do politických struktur i představ veřejnosti.

HEY – Hello Europe Youth

<https://www.hello-europe.eu/young-changemakers>

„HEY“ je program pro mládež, který spadá pod migrační iniciativu Ashoky Hello Europe. Od roku 2022 podporuje mladé migranty, kteří přispívají k řešení společenských problémů. Díky podpůrné síti mohou hrát ve společnosti aktivní roli a využít svůj potenciál. Přitom utvářejí nové narativy a vyprávějí příběhy, které vedou k hluboké proměně ve vnímání migrantů. I mladí lidé jsou schopni a ochotni podílet se na společenské změně.

Shrnutí

Tato zpráva je výsledkem mapování činnosti sociálních inovátorů v šesti evropských zemích (České republice, Německu, Maďarsku, Polsku, Rumunsku a Slovensku), kteří přijímají uprchlíky z Ukrajiny a pomáhají jim. Jejím cílem je zaprvé informovat organizace pracující s uprchlíky, inspirovat je příklady již probíhajících projektů, a především zdůraznit důležitost role sociálních inovátorů s migrační zkušeností a dále poukázat na výzvy, kterým čelí. Za druhé doufáme, že zpráva čtenářům poskytne praktické rady, jak pomáhat sociálním inovátorům v této oblasti a aktivizovat je. Tento projekt je součástí Fondu pro uprchlíky Hello Europe, jež Ashoka založila začátkem roku 2022 na podporu evropských sociálních podnikatelů a inovátorů, kteří pracují na systémovém řešení v souvislosti s velkým přísunem uprchlíků z Ukrajiny.

Prostřednictvím sběru dat tzv. metodou sněhové koule jsme analyzovali práci 365 evropských sociálních inovátorů. Zkoumali jsme jejich práci, překážky a příležitosti, se kterými se setkávají, a společenské změny, kterých chtějí dosáhnout. Zjištěná data ukazují zajímavé tendence:

Kdo jsou sociální inovátoři?

Třetina zkoumaných sociálních inovátorů jsou sami migranti. To dokazuje jejich velkou houževnatost a vloh pro sociální inovatorství, protože chtějí-li zakládat organizace a získávat financování na podporu migrantů, musejí překonávat obrovské překážky. 70% z nich jsou ženy, což potvrzuje rčení, že „pomoc má ženskou tvář“, a navzdory rovnoměrnému zastoupení mužů a žen ve zkoumaném vzorku také často zastávají role tradičně náležející ženám. Velice aktivní je mládež, obzvláště zástupci mileniálů a generace Z, přestože je pro ně komplikované dosáhnout na potřebné zdroje. V neposlední řadě je třeba zmínit, že většina z nich pracuje v nestátních nebo jiných neziskových organizacích. Z toho 74% zastává klíčové vedoucí pozice. Polovina z nich pak pomáhá přímo na Ukrajině.

Sami se označují za sociální inovátory

Všichni respondenti sami sebe označují za sociální inovátory, což je pro trvalou změnu klíčové. Do jaké míry se takto vnímají, se liší podle jejich genderové identity nebo zeměpisné oblasti. Výrazný vliv na vnímání sebe sama jako sociálního inovátora mají osobní zkušenosti, obzvláště s překonáváním osobních a pracovních překážek.

S jakými překážkami a výzvami se potýkají?

Respondenti převážně zmiňovali nedostatek financování, složité vztahy s úřady, psychickou zátěž, nedostatek pracovní síly, nízkou informovanost veřej-

nosti, předsudky a negativní narativy. Ze zprávy dále vyplývá, že organizace sociálních inovátorů nejvíce potřebují dlouhodobou finanční stabilitu, vyšší povědomí veřejnosti o jejich práci a naléhavé řešení negativních narativů namířených proti uprchlíkům. Příležitosti se nabízejí také v oblastech budování silné komunity, přetrvávajícího pocitu naléhavosti, nevyužitého potenciálu stěhujících se lidí, kteří se pak sami stanou sociálními inovátory, a obecného pozitivního přístupu k uprchlíkům, což vyžaduje zapojení celé řady aktérů.

V jaké dlouhodobé změny sociální inovátoři doufají?

Z rozhovorů vyplývá, že je zapotřebí razantní změna způsobu smýšlení a nastavení hodnot, aby lidé k uprchlíkům přistupovali empaticky, překonali předsudky a strach z negativních dopadů na sebe sama („když ostatní něco dostanou, já o to můžu přijít“). Je třeba se více cíleně zaměřovat na komunitní sociální inovátory. Respondenti rovněž hovořili o tom, že vidí cestu ke zlepšení ve zvyšování povědomí o duševním zdraví a oceňování odvedené práce. Zdůrazňovali také, že je zapotřebí lepší informovanost o migrantech, zodpovědné narativy prezentované v médiích, politická vůle, podpora diverzity, přímá interakce migrantů s místními obyvateli, ale také více zdrojů a podpory pro tento sektor a uprchlíky. Zaznamenali jsme také latentní touhu po větším prostoru k zapojení a navazování kontaktů.

Z výzkumu a podrobného popisu místních autorů vyplývá, že šest zkoumaných zemí čelí těmto výzvám:

Česko

přijala v porovnání s ostatními zeměmi největší počet uprchlíků na obyvatele. Mezi výzvy patří ubytování, nalezení práce a dlouhodobá integrace uprchlíků. V zemi se rovněž projevuje napětí mezi zranitelnými skupinami a je důležité změnit narativy týkající se uprchlíků.

Německo

má bohatou migrační historii a velké komunity migrantů. Obecně se zdá, že si země uvědomuje, jak velký vliv mladí migranti ve společnosti mají a snaží se, aby migranti obecně nebyli nahlíženi jako problém, nýbrž jako přínos. Důraz je kladen na vzdělávání a řešení socioekonomických nerovností dětí migrantů.

Maďarsko

Přestože má mnohonárodnostní historii, dochází zde v současné době k pomyslnému propojování hospodářského úspěchu s etnickou homogenitou. Země přistupuje k migraci převážně z krátkodobého hlediska a chybí tak dlouhodobé strategie integrace. Proto je zapotřebí, aby došlo ke změně paradigmatu v migračních narativech a strategiích i ke změně způsobu nábory zaměstnanců.

Polsko

Díky migračním vzorcům a dynamickým společenským změnám se z Polska v nedávné době stalo centrum imigrace, obzvláště pro ty, kteří prchají před válkou na Ukrajině. Mezi výzvy a příležitosti patří sílící role organizací občanské společnosti a potřeba lepšího právního rámce týkajícího se migrace a uprchlíků.

Rumunsko

Rumunsko je emigrační stát a po vypuknutí války nebylo na příliv uprchlíků z Ukrajiny připraveno. Nestátní neziskové organizace i občanská společnost sehrály významnou roli, avšak efektivní státní migrační politika je stále nutností a je třeba se s dopadem krize potýkat na mnoha společenských úrovních.

Slovensko

reagovalo na bezprecedentní nápor uprchlíků zapojením obcí a neziskových i mezinárodních organizací do humanitárních prací. Markantní je problematika politického vedení a názoru veřejnosti na uprchlíky.

V této zprávě je navrženo **pět klíčových doporučení** k posílení ekosystému sociálního inovátorství pro uprchlíky a migranty v Evropě.

Je zapotřebí **více vůdčích osobností z řad nedostatečně zastoupených komunit**, jako jsou např. migranti, ženy a mládež. Takové osobnosti vnášejí do tématu nedocenitelný vhled a vynalézavost, ale často narážejí na přidané překážky, např. problémy s financováním a izolaci. Aktéři systémové změny musejí tedy tyto vůdčí osobnosti cíleně vyhledávat a podporovat je, např. pomocí účelových mechanismů financování nebo kontrolami, zda je zastoupení ve vedoucích pozicích organizací dostatečně rozmanité.

Pro podporu sociálních inovátorů pomáhajících uprchlíkům jsou **naléhavě zapotřebí nové zdroje**, obzvláště dlouhodobá finanční podpora organizací a jejich vedení. Zásadní je zaměřit se na dlouhodobé financování, nikoliv na nouzovou pomoc. Financování musí být dostupné, flexibilní a cílené na dlouhodobě klíčová témata, jako jsou migrační narativy a podpora z řad komunit.

Musí existovat **více míst, kde by mohli sociální inovátoři navazovat důležité osobní a profesní vazby** s komunitami, ve kterých pracují, tj. např. vytvářet si kontakty nebo nalézat společná řešení.

Narativy ohledně migrace se musejí změnit a začít vyzdvihovat přínos a naději namísto lítosti a soucitu. K tomu je zapotřebí empatie, potírání propagandy a oslava úspěchů. Musíme migranty vnímat jako sociální inovátory, kterými jsou.

Do budoucna organizace potřebují **cíleně aktivizovat více sociálních inovátorů** a poskytnout jim i jejich organizacím podporu. To vyžaduje vytvoření konkrétních strategií pro rozvoj sociálního inovátorství v rámci organizací a komunit. Také je třeba vyčlenit potřebné zdroje a síly.

Vzhledem k budoucnosti a novým výzvám, které se rýsují na obzoru, tato zpráva navrhuje primárně aktivizovat sociální inovátory napříč celou společností. Podpora dovedností a sebedůvěry v oblasti sociálního inovátorství, hlavně od mladého věku, je jedinou cestou, jak vybudovat svět, ve kterém bude sociálním inovátorem každý a kde budou řešení předcházet problémům.

Tato zpráva je zacílena na sociální inovátory, sociální podnikatele, rozhodující aktéry ve veřejné a podnikatelské sféře, novináře, výzkumné pracovníky a obecnou veřejnost. Jejím záměrem je šíření pochopení sociálního inovátorství a jeho důležitosti v Evropě. Přestože bylo stěhování uprchlíků zapříčiněno tragickými událostmi, přineslo do komunit i pozitivní změny a projevy podnikavosti, které by mohly být v dlouhodobém horizontu pro Evropu přínosné.

Úvod

Plnohodnotná invaze Ruska na Ukrajinu 24. února 2022 okamžitě spustila obrovskou emigrační vlnu. Během necelého měsíce opustila čtvrtina Ukrajinců své domovy a několik milionů se jich ocitlo buď v sousedních státech (Polsku, Slovensku, Maďarsku, Rumunsku a Moldavsku), nebo se přesunuli do vzdálenějších zemí, z nichž největšímu počtu lidí poskytuje azyl či jinou formu dočasné ochrany Polsko, Německo a Česká republika.

V reakci na tyto tragické události, které tolik lidí vyhnaly z jejich rodné země, se po celé Evropě závratnou rychlostí rozvíjelo sociální inovátorství. Ani síť Ashoky nezahálela a okamžitě přiložila ruku k dílu zejména ve státech, které sousedí s Ukrajinou. Řada našich Ashoka Fellows se v rámci své činnosti přeorientovala na přijetí a podporu nově příchozích uprchlíků. Někteří pracovali na vytvoření efektivní infrastruktury k přijímání a směřování uprchlíků na hranicích, zatímco jiní se zaměřili na dokumentaci, školení a zavádění opatření proti diskriminaci a přeshraničnímu nelegálnímu obchodu. Další Ashoka Fellows poskytovali nezbytnou okamžitou pomoc opomenutým komunitám, jako jsou lidé s postižením, děti bez rodičů či rodičů matky, a vymýšleli pro jejich situace specifická řešení (*konkrétní příklady zde*).

Pozadu nezůstali ani členové komunity Hello Europe, z nichž řada má migrační zkušenost a ve střední Evropě jich nemalé množství patří k ukrajinské diaspoře. Jejich role se ukázala jako zásadní, protože byli schopni velice rychle aktivizovat sociální inovátory z řad přicházejících lidí.

V kontextu všudypřítomných snah o pozitivní změny na úrovni okamžité humanitární pomoci bychom zároveň chtěli naši síť inspirovat ke střednědobému a dlouhodobému uvažování (*přečtete si dopis, jak lze pomoci*). Ze zkušenosti v této oblasti víme, že po prvních měsících pomoci začínají rychle docházet zdroje i energie. Nebudeme-li plánovat tak, aby byla naše činnost dlouhodobě udržitelná, přejde inovace ve vyčerpání a nadšení v demotivaci. Z tohoto důvodu jsme založili Fond pro uprchlíky Hello Europe, díky němuž naše síť dokáže na tyto dlouhodobé výzvy reagovat (*více informací zde*). Naší hlavní prioritou bylo motivovat celý sektor k vytvoření podmínek, za nichž bude pro sociální inovátory snazší získat financování, podporu i uznání. Jedním z výsledků této naší snahy je i tato studie, která, jak doufáme, inspirovuje dlouhodobá zlepšení.

Zpráva, již držíte v rukou, má dva cíle:

Na jedné straně vás má informovat a inspirovat. Je to popisná studie, která poskytuje čtenáři informace o probíhajících činnostech a o tom, kde je potřeba podpora. Zmapovali jsme podoby sociálního inovátorství, které vzešly ze současné situace, a uvedli jsme podstatné informace ohledně původu sociálních inovátorů, typu jejich práce, zdrojů, které poskytují, i potřeb nutných k jejich aktivitě. Naše **studie zdůrazňuje důležitost inovátorů s migrační zkušeností**: jsou-li přítomni, často zvyšují míru inovací i efektivního dopadu, jelikož dokáží propojovat komunity. Zkoumáme také **oblasti, v nichž jsou sociální inovátoři aktivní** a které poukazují na dosud nejdůležitější témata: například práce našich Ashoka Fellows je silně zaměřena na prevenci radikalizace. V neposlední řadě si všímáme **překážek a rizik**, jako je nedostatečné financování, nespolupráce ze strany úřadů a duševní zdraví. To jsou tři hlavní znepokojivé negativní faktory, s nimiž se sociální inovátoři potýkají a měly by se potírat.

1

2

Na druhé straně tato zpráva poskytuje čtenáři podněty, na jejichž základě může jednat. Nechybí v ní doporučení a nápady, jak postupovat a poskytovat sociálním inovátorům v oblasti migrace co nejlepší infrastrukturu. Vycházíme z mnoha desetiletí podpory sociálních inovátorů i sociálních podnikatelů po celém světě a představujeme zde některé základní myšlenky, jak exponenciálně zvýšit dopad sociálního inovátora. Dají se shrnout do tří velkých okruhů. Zprvu **sociální inovátoři potřebují širší infrastrukturu podpory**: mezi jejich hlavní potřeby patří účelově nvázané a snadno dosažitelné financování, viditelnost projektů, školení ohledně organizace a péče o duševní zdraví. Zadruhé **je třeba, aby pro sociální inovátory byla prioritním cílem aktivizace dalších sociálních inovátorů**. Chceme-li vytvořit svět, v němž budou řešení

předcházet novým problémům, potřebujeme více sociálních inovátorů. Je to nejlepší způsob, jak zvýšit a rozšířit jejich dopad. Zatřetí **musíme aktivně uznávat a podporovat sociální inovátory s migrační zkušeností**. Coby lídři jsou na místě v dané chvíli často efektivnější než lidé bez imigrační zkušenosti a sehrávají zásadní role, na něž by jiné osoby potřebovaly více času a zdrojů. Tento postřeh se nám potvrzuje ve výzkumu reakcí na pohyb ukrajinských uprchlíků: tam, kde se ukrajinská diaspora sociálnímu podnikání věnovala už před válkou, byli nově příchozí uprchlíci rychleji aktivizováni jako dobrovolníci či inovátoři, čímž se spustil pozitivní domino efekt. Pro práci v oblasti migrace je to zcela zásadní poznatek.

Tato zpráva je určena nejrozličnějším čtenářům. Sociální inovátoři, sociální podnikatelé a jejich podporovatelé díky ní lépe pochopí náš sektor a najdou doporučení, kam se obrátit. Lidem na rozhodujících pozicích v politice, businessu a filantropii pomůže identifikovat příležitosti s velkým dopadem, kde mohou nabídnout své zdroje. Novináři a výzkumníci díky ní získají úplnější obrázek o tom, kde dochází k inovacím a které oblasti je třeba prozkoumat do větší hloubky. A většinová společnost pochopí důležitost sociálního inovátorství a inspirovat se k zapojení. Všechny tyto perspektivy jsou potřebné, chceme-li dál šířit sociální inovátorství pro dobro všech obyvatel Evropy.

Události, které zapříčinily tuto výraznou migraci lidí po Evropě, jsou tragické a pro řadu migrujících osob znamenaly příšernou zkušenost, z níž se budou dlouho zotavovat. Migrace však zároveň přinesla příležitost a řešení komunitám, jež je zoufale potřebovaly, a podnět k sociálnímu inovátorství a podnikání, který by mohl znamenat pro celou Evropu přínos na mnoho desetiletí, bude-li správně podporován. Tato chvíle je důležitá a my jsme odhodláni sociální inovátory podporovat, abychom jednou vytvořili svět, kde bude inovátorem každý.

 PŘIDÁTE SE K NÁM?

Metodologie

Od dat k činům

Když Ashoka v únoru 2022 založila v reakci na invazi na Ukrajinu Fond pro uprchlíky Hello Europe, vyšlo rychle najevo, že ekosystém potřebuje vhléd přímých účastníků. Potřebuje porozumět skutečné situaci v terénu, prožitkům sociálních inovátorů, kteří přijímají ukrajinské uprchlíky, i jejich vizi budoucnosti. Za tím účelem navrhl tým Hello Europe proces, který mu umožnil učit se přímo od sociálních inovátorů a zároveň vytěžit skutečnost, že jsme jednou z největších sítí sociálních inovátorů na světě, což nám umožňuje shromažďovat data na metaúrovni a získávat cenné závěry.

1 VÝBĚR ZEMÍ

Zvolili jsme si **šest zemí**, v nichž jsme poprosili sociální inovátory, kteří pomáhají ukrajinským uprchlíkům, aby se s námi podělili o své myšlenky. Zahrnuli jsme mezi ně čtyři z pěti států, s nimiž Ukrajina sousedí (Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Slovensko) a tři státy s nejvyšším počtem přebývajících uprchlíků (Česká republika, Německo a opět Polsko). V těchto šesti zemích Ashoka nejenže má zkušené lokální týmy, ale také je v kontaktu s pestrou komunitou Fellows i dalších sociálních podnikatelů, mladých inovátorů, spojenců a partnerů ve státním i soukromém sektoru.

2 VÝBĚR METODY

Ashoka již v minulosti provedla několik mapování a představila různé skupiny inovátorů: od sociálních podnikatelů aktivních v konkrétním státě (např. *Rumunsku*) k inovátorům ve specifické oblasti (např. *klimatu*). Takové mapy zlepšily viditelnost řešení sociálních inovátorů a vytvořily nemalé množství nových příležitostí ke spolupráci, financování i škálování. Ashoka při jejich tvorbě vždy využila tzv. „metody sněhové koule“ neboli referenčního výběru a vizualizovala síť inováto-

rů tak, že jednotlivci a jejich organizace jsou mezi sebou propojeni podle toho, jak se nominovali během rozhovorů.

Počáteční skupinu 15-20 „výchozích inovátorů“ vybrali zaměstnanci Ashoky, aby byla stejně reprezentativní a různorodá jako zkoumaná komunita. Zbytek databáze byl vyplněn na základě odhadů členů komunity: uváděli jména klíčových aktérů, jež znají a s nimiž pracovali nebo pracují ve stejné oblasti. Nominovaní inovátoři pak byli kontaktováni, dotazováni a přidáni na rostoucí mapu. Rozhovory s inovátory byly zároveň příležitostí ke kladení hlubších otázek a ke sběru statistických dat o jejich práci, přístupu i názorech.

Výrazným prvkem této analýzy metodou referenčního výběru je, že postupuje radikálně „zezdola nahoru“: zakládá se na znalostech členů komunity, kteří se podílejí dokonce na výběru zkoumaného vzorku, což lze brát jako formu vzájemné kontroly a potvrzení pravdivosti výsledku.

3

PŘÍZPŮSOBENÍ METODY

Lokálním týmům, které jsme požádali o spolupráci, jsme poskytli určitou míru autonomie, aby výzkum sladily se strategickými prioritami jejich práce a komunit. Dva státy, Polsko a Německo, se vzhledem k velikosti sektoru přijímajícího ukrajinské uprchlíky rozhodly vzorek zúžit a soustředit se především na mladé inovátory a organizace, které pracují s mládeží. Jak uvidíme na výsledcích, občas z této množiny vykročily, ale přirozená rovnováha věkových skupin je u nich stále záměrně narušena.

Polsko toto mapování provedlo jako součást svého širšího výzkumu metodou referenčního výběru, který se týkal mladých sociálních inovátorů v Polsku. Jejich respondenti se na naši mapu dostali pouze, pracují-li s ukrajinskými uprchlíky, což vysvětluje nedostatek propojení na výsledném grafu pro Polsko.

Ačkoliv analyzovat tak rozdílně sebraná data bylo náročné, celkový dataset díky těmto metodologickým variacím překypuje poznatky z rozmanitých kontextů.

Německo se oproti tomu zaměřilo především na sociální inovátorství mladých lidí s migrační zkušeností. Mapa Německa je nicméně méně propojená z jiného důvodu: německou kulturu charakterizuje velmi specifická citlivost ohledně ochrany dat a lidé jen velmi neochotně poskytují údaje cizích osob.

4

IMPLEMENTACE METODY A NÁVRH NÁSTROJŮ

Tým Hello Europe připravil pro lokální týmy, které měly provádět rozhovory a mapovat činnost sociálních inovátorů pracujících s uprchlíky z Ukrajiny, obecný návod a nástroje: online dotazník, který měli šetřitelé vyplnit během konverzací s respondenty, a GDPR formulář k potvrzení souhlasu respondentů s použitím jejich dat. Tyto formuláře byly dostupné v angličtině a ukrajinštině, jelikož někteří sociální inovátoři i šetřitelé jsou ukrajinští migranti. Lokální týmy pak vytvořily lokalizované verze formulářů.

Hlavní formulář sestával z několika částí:

- vytváření profilu respondenta pomocí otázek ohledně věku, genderu, migrační zkušenosti atp.;
- vytváření profilu jeho iniciativy či organizace prostřednictvím otázek ohledně její historie, oblastí a typů aktivit, financování atp.;
- dotazu na aspekty, které respondentovu práci ztěžují, i na pozitivní příležitosti;
- dotazu na názor ohledně posunů v myšlení či hodnotových posunů, které musejí nastat, má-li společnost přijmout migrující osoby do svých komunit jako pozitivní sílu, a zároveň co podle nich těmto posunům brání;
- nominace: jména a kontakty dalších sociálních inovátorů v této oblasti.

Ve snaze celý rozhovor usnadnit a zkrátit jsme pokládali uzavřené otázky, bylo-li to možné. Někdy jsme však respondenty požádali, aby svůj názor vyjádřili na stupnici od 1 do 5: číslo 1 může např. znamenat, že se jako migranti v nové zemi necítí vůbec přijímaní, a 5 naopak plné přijetí. Odpovědi na otázky ohledně posunu myšlení a překážek, které v něm brání, jsme zaznamenali slovo od slova bez předdefinovaných odpovědí.

5

SBĚR DAT

Rozhovory byly prováděny od 16. ledna do 30. května 2023 více než desítkou šetřitelů. Odpovědi byly zaznamenány pomocí online formuláře, který vyplnili šetřitelé během telefonátů nebo online videorozhovorů s respondenty. Průměrný rozhovor trval přibližně hodinu. Respondenti obdrželi odkaz na GDPR formulář. Na mapě jsou jménem uvedeni pouze lidé, jejichž explicitní souhlas k tomu máme.

Proces referenčního výběru jsme považovali pro každou zemi za ukončený, když jsme dosáhli cílového počtu určeného lokálním týmem a mapu bylo možné považovat za „saturovanou“, jelikož žádné další respondenty se nepodařilo kontaktovat nebo nesouhlasili s účastí. Nakonec jsme pro každý stát shromáždili mezi 50 a 76 respondenty. Ačkoliv míra, do jaké vzorek reprezentuje celkový ekosystém, se pro jednotlivé státy liší, čísla jsou i tak srovnatelná a můžeme dělat závěry založené na podobnosti odpovědí v rámci každé podmnožiny dat.

6

ANALÝZA DAT
A SYNTÉZA
POZNATKŮ

Abychom mohli analyzovat 365 shromážděných odpovědí, bylo třeba nejdříve přeložit cizojazyčné odpovědi do angličtiny a sloučit je do jediného datasetu. Pro základní statistická pozorování a jednoduché korelace jsme využili funkce MS Excel. U sofistikovanějších operací, které by spotřebovaly příliš lidských hodin, jako je například zpracování možnosti „Jiné“ u uzavřených otázek a především zpracování dvou otevřených otázek o posunu v myšlení, jsme si vypomohli komerční verzí ChatGPT. Nástroji jsme neposkytli žádné osobní ani citlivé informace a všechny záznamy z datasetu jsme zadávali v anonymizované formě pouze s identifikačním číslem a citací odpovědi. ChatGPT dostal za úkol vytvořit shluky záznamů na základě jejich sémantické proximity.

Díky tomu jsme mimo jiné identifikovali další překážky v práci sociálních inovátorů a snáze jsme shrnuli vize inovátorů ohledně hodnotových posunů nutných k tomu, aby naše společnosti v budoucnu vnímaly migrující osoby jako pozitivní sílu.

Zajímavé je, že umělá inteligence se lidské mysli podobá v tom smyslu, že zeptáte-li se jí několikrát na totéž, může vám poskytnout různé odpovědi. Výsledky AI analýzy tedy prošel ještě člověk, který je spojoval a kontroloval konzistenci přiřazování záznamů.

Ačkoliv shluky dat vytvořené ChatGPT se někdy překrývaly, byly nadbytečné, případně byl některý záznam přiřazen k určitému shluku chybně pouze na základě drobného detailu v citaci, kontrola a úprava výsledků lidskými výzkumníky zabrala

mnohem méně času, než kdyby celou analýzu prováděli od nuly. Tuto zkušenost tedy nabízíme dalším výzkumníkům v oboru, protože jsme si vědomi, že využití AI ve společenských vědách bude čím dál častější.

S výsledky rozhovorů a mapování na lokální i celoevropské úrovni pak dále pracoval široký globální tým, jehož členy byli šetřitelé ze všech zúčastněných států i další zkušení výzkumníci a editoři, kteří se už dříve zapojili do projektů Hello World.

7

JAKÉ JSOU
DALŠÍ KROKY?

Další fáze, která nastane po prezentaci studie lokálním i mezinárodním komunitám na podzim 2023, je ve vašich rukou!

Naše zpráva je pohledem z ptáčích perspektivy, který nám umožňuje získat vhled do kontextů, v nichž pracuje na sociálních inovacích 365 skvělých lidí. Vyzýváme všechny čtenáře tohoto reportu, aby na nově nabyté znalosti reagovali. V sekci Doporučení shrnujeme nejdůležitější myšlenky, na jejichž základě mohou jednat různí aktéři. Je naší společnou zodpovědností nezůstat jen u dalšího sběru dat, nýbrž začít také činit informovaná rozhodnutí a proměňovat náš ekosystém.

Ashoka se touto zprávou zavazuje, že využije své jedinečné pozice k tomu, aby poselství o převzetí iniciativy předala širokému spektru aktérů v oblasti systémové změny, a zároveň bude nadále v kontaktu se sociálními inovátory v oblasti migrace a bude ekosystém dál propojovat ku prospěchu všech.

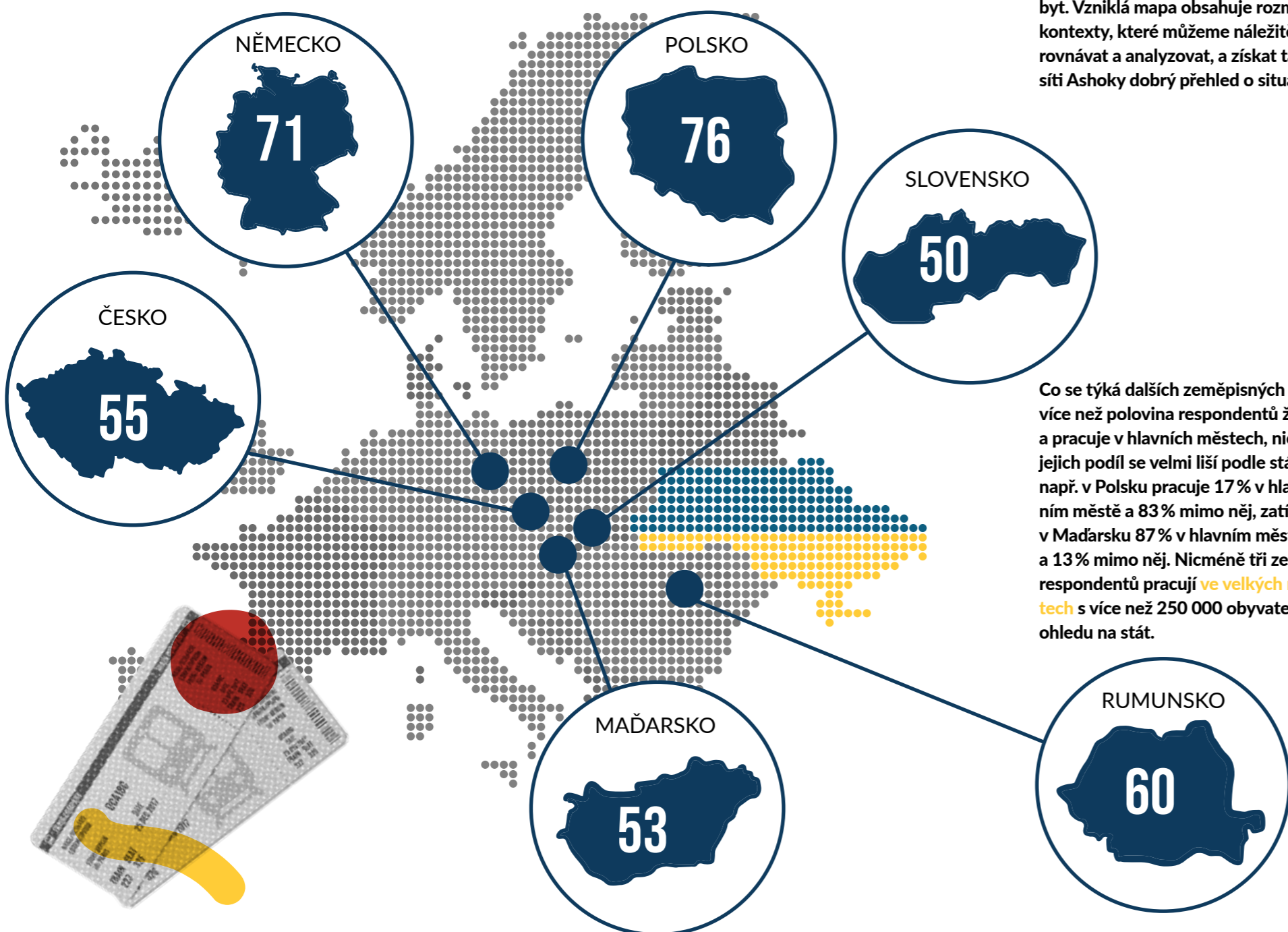

Sociální inovátoři na mapě

Co jsou zač a čím se zabývají

Našeho výzkumu se zúčastnilo **365** sociálních inovátorů. Víme, že ukrajinským uprchlíkům pomáhá ve svých zemích mnohem více lidí, ale nyní se blíže podíváme na mapu této konkrétní skupiny.

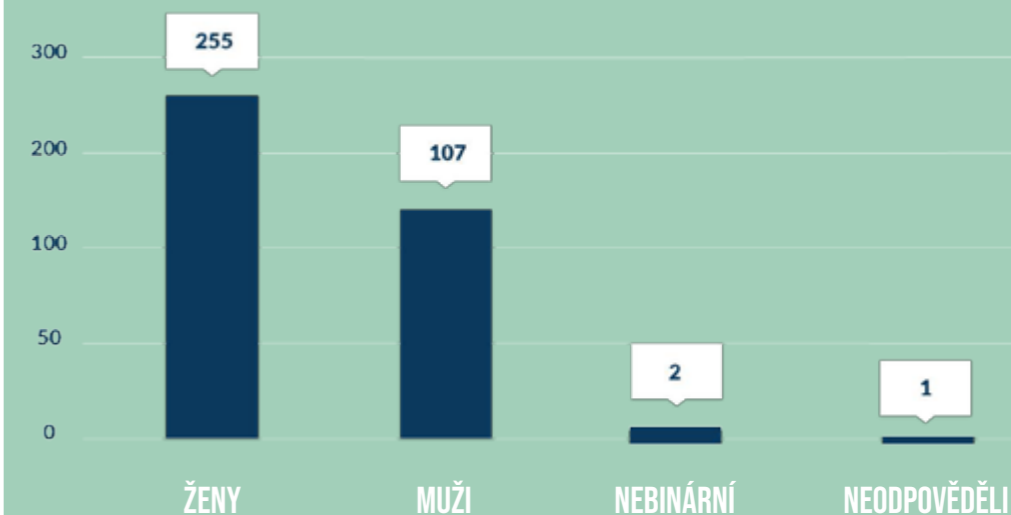
V rámci výzkumu jsme sebrali a analyzovali osobní údaje respondentů, jako jsou místa činnosti (hlavní město vs. venkovské oblasti), gender či věková skupina. Důležité byly pro naše mapování také informace o jejich práci, např. jestli pracují ve státním či soukromém sektoru, na koho jejich organizace cílí, jakou podporu poskytují atd. Na těchto stránkách si můžete přečíst kompletní analýzu našich poznatků.

Proč jsme si zvolili těchto **šest zemí**? Čtyři z nich sousedí s Ukrajinou (Maďarsko, Polsko, Slovensko, Rumunsko) a jejich hranice překročilo nejvíce ukrajinských uprchlíků. Ve třech z nich (Česká republika, Německo, Polsko) zároveň podle dat Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky nejvyšší počet uprchlíků přebývá a žádá o pobyt. Vzniklá mapa obsahuje rozmanité kontexty, které můžeme náležitě porovnávat a analyzovat, a získat tak díky síti Ashoky dobrý přehled o situaci.

Co se týká dalších zeměpisných údajů, více než polovina respondentů žije a pracuje v hlavních městech, nicméně jejich podíl se velmi liší podle státu: např. v Polsku pracuje 17% v hlavním městě a 83% mimo něj, zatímco v Maďarsku 87% v hlavním městě a 13% mimo něj. Nicméně tři ze čtyř respondentů pracují ve **velkých městech** s více než 250 000 obyvateli bez ohledu na stát.

GENDER: ROLE URČENÉ TRADICÍ

70% z našich 365 respondentů jsou ženy: nejmenší podíl mají s 59% v Německu, nejvyšší se 76% v Česku a Polsku. Tento poznatek potvrzuje obecný postřeh, že „**pomoc má ženskou tvář**“ a že ukrajinské uprchlíky přijímají většinou ženy. Důvody pro tuto skutečnost mohou být tématem samostatného interdisciplinárního výzkumu: stojí za úvahu, zda jsou ženy v našich společnostech vedeny k větší empatii, nebo je jejich zvýšená schopnost sociální práce výsledkem silové dynamiky v patriarchálním prostředí. Ať jsou však důvody jakékoliv, pokládáme

za důležité uznat **ústřední roli žen** v reakci na příchod ukrajinských uprchlíků a oslavovat je jako sociální inovátorky. Z historického hlediska tvořili většinu uznávaných sociálních podnikatelů a inovátorů spíše muži: i mezi Ashoka Fellows činí jejich podíl 58% oproti 42% žen.

Jako další zajímavý poznatek bychom měli zmínit tři respondenty, kteří se identifikují jako nebinární, případně nechťeli na otázku o genderu odpovídat. Všichni jsou z Německa a patří k mladší věkové skupině.

Co se týká další **demografických charakteristik** (věku, velikosti jejich města, migrační zkušenosti apod.), nenarazili jsme mezi muži a ženami ve zkoumaném vzorku na **žádné významné rozdíly** kromě poměrně zjevné skutečnosti, že mezi sociálními inovátory, kteří jsou zároveň ukrajinskými uprchlíky, nejsou téměř žádní muži: většina Ukrajinců nesměla během války opustit zemi.

Typy pomoci jsou také mezi gendery rozděleny poměrně rovnoměrně. Přesto je ženy více vidět na pozicích, kde poskytují péči tradičně spojovanou se svým genderem: psychologickou pomoc a vzdělávání dětí a mládeže (s 8-9% rozdílem). Organizace vedené muži se více zaměřují na koordinaci a financování (s 6-9% rozdílem). Muži také častěji zastupují ve svých organizacích vedoucí pozice (7% rozdíl). Organizace vedené ženami poskytují migrantům více prostoru k aktivní účasti (5% rozdíl).

Sociální inovátoři mužského pohlaví jsou kritičtější k roli úřadů (55 % oproti 45 %) a hlásí méně problémů s duševním zdravím, nedostatkem pracovní síly a nedostatečnou představou veřejnosti o jejich práci (cca 32 % oproti cca 42 %). Méně se zaměřují na potřebu změn ve školství (36 % oproti 48 %), práci na inkluzi a integraci (17 % oproti 25 %), řešení ekonomických nerovností během přidělování pomoci a na strach, že místní komunita se bude cítit opomíjena (2 % oproti 11 %). Zároveň se zdá, že jsou si vědomi role, kterou jim určila společnost: častěji zmiňují potřebu přímého osobního kontaktu s migranty a nedostatek empatie společnosti (rozdíl 2-4 %). Skutečně jsou o 20 % méně propojeni než sociální inovátorky: na jednoho připadalo 2,28 nominací, zatímco v případě žen to bylo 2,84.

MLADÍ LIDÉ: SEBEVĚDOMÁ VÍRA V NOVOU REALITU MUSÍ DOSTAT SLOVO

Nejzastoupenější a neaktivnější skupinou jsou v pomoci ukrajinským uprchlíkům nepřekvapivě mladší (164) a starší (148) **dospělí**, tedy „mileniálové“ a příslušníci „generace X“. Mají více zkušeností s využíváním svých možností a více zdrojů a kontaktů, takže snáz reagují na nové situace.

O to chvályhodnější je **aktivní účast nejmladší generace**, tzv. „generace Z“ (43). Pro mnoho z nich byla práce s ukrajinskými uprchlíky prvním odvážným krokem, který jako sociální inovátoři učinili. Vzhledem k našemu cíli vytvořit svět, v němž každý člověk mění své okolí k lepšímu, je přispění této skupiny zásadní, jelikož se od mladého věku učí, co empatie znamená v praxi. Tito mladí lidé jsou sice méně zakotveni v existujících systémech, nicméně projevují ohromnou sílu měnit věci okolo sebe a jsou důležitým klíčem k tomu, aby se celý ekosystém chopil iniciativy.

Ačkoliv pracují na nižších pozicích (44 % z nich nejsou ve svých organizacích vedoucími, mezi dospělými nevede pouze 24 %), jsou méně propojeni (nominovali v průměru 1,12 dalších sociálních inovátorů, zatímco dospělí nominovali 2,89), získávají méně finančních prostředků od dárců, jako jsou podniky (12 % oproti 36 %) či EU (14 % oproti 24 %), případně jim financování chybí docela (14 % oproti 2 %), **neschází jim sebevědomí**. Mladí lidé se jako sociální inovátoři vnímají do stejné míry jako dospělí (85 %).

Nemyslí si, že systémy jsou k nim nepříznivé: založit iniciativy pro ně bylo stejně snadné jako pro starší skupinu (58-59 %). Ještě méně kritičtí jsou k přípra-

venosti systémů na uprchlíky: systémy vnímají jako připravené ze 47 %, zatímco dospělí jen ze 33 %. Také jsou překvapivě shovívavější k nedostatkům držitelů moci: tuto překážku zmiňuje jen 22 % z nich, zatímco mezi dospělými je to 49 %.

Jsou velice optimističtí: v současné situaci spatřují největší příležitost v nevyužitém budoucím potenciálu uprchlíků a souvisejícím pohybu osob (58 % z nich oproti 37 % dospělých). V jejich případě nejde ani tak o sen, jako spíše o to, že **už teď žijí v jiném světě**: ačkoliv za jednu ze zásadních překážek považují stereotypy a předsudky (31 %), téměř nezmiňují potřebu propagovat hodnoty diverzity, rovnosti a inkluze (8 % oproti 25 % dospělých), jelikož jsou již součástí jejich každodenní reality. Na rozdíl od dospělých se tolik nespolehnají na tradiční média, takže jejich negativní roli také vnímají méně silně (8 % oproti 28 %). Méně se opírají o existující soustavy: 32 % z nich pracuje individuálně či bez právní entity, což lze říct pouze o 14 % dospělých.

Jsou velmi silně **zaměřeni na řešení problémů**: 47 % z nich pracuje výhradně s uprchlíky (oproti 29 % dospělých). Ačkoliv mají menší zastoupení v sektorech, které si tradičně spojujeme s dospělými, jako je zdravotnictví (17 % oproti 43 %), lidská práva (43 % oproti 59 %) či péče o seniory (0 % oproti 13 %), věnují veškerou energii oblastem, kde mají více příležitostí: např. ve vzdělávání jsou o 21 % angažovanější (83 % oproti 62 %). Pokud jde o typy pomoci, které vyžadují více zdrojů (humanitární pomoc, ubytování, logistika, psychologická pomoc, přístup k pracovnímu trhu,

politika/lobbying a zejména zdravotní péče), zapojují se o 8-26 % méně než jejich starší protějšky. Totéž platí pro oblast koordinace či poskytování finanční pomoci dalším organizacím: v těchto rolích jsou o 10-12 % méně aktivní. Nicméně tam, kde se mohou více spolehnout sami na sebe, **se rádi ujmou vedení**: v oblasti budování podpůrné infrastruktury, mezikulturní výměny či překladů a tlumočení jsou přibližně o 2 % aktivnější než starší sociální inovátoři a v oblasti vytváření pozitivních narativů dokonce o 5 % (21 % oproti 16 %).

Nakonec je třeba zmínit, že ve svých iniciativách **vytvářejí novou atmosféru**: nejenže o 18 % více zapojují další mladé (66 % oproti 48 %), což je vzhledem k jejich vedoucím rolím logické, ale také se jim o 12 % lépe daří obsazovat do vedoucích rolí uprchlíky (místo aby byli vnímáni jako pasivní objekty péče a lítosti): 61 % oproti 49 % u dospělých.

Už teď jsme ohromeni všemi úžasnými úspěchy těchto mladých sociálních inovátorů a těšíme se na jejich další kroky a svěží perspektivy, kterými otevrou další možnosti změny. Nicméně chceme-li jako ekosystém této změny dosáhnout, musíme mladým inovátorům nejen poskytnout více zdrojů, ale také jim pomoci vybudovat sociální kapitál: jejich nízká propojenost s ostatními aktéry poukazuje na to, že **nejsou do našich diskuzí zapojeni tak**, jak by si zasloužili a jak by bylo pro zásadní proměnu potřeba.

MIGRANTI A UPRCHLÍCI: BUDOVÁNÍ NOVÉ REALITY NAVZDORY NEDOSTATKU ZDROJŮ

Třetina dotazovaných sociálních inovátorů (124) **jsou sami migranti**. Čtvrtina z nich (28) přišla do nové země teprve v roce 2022, když uprchli z Ukrajiny. Jiní dorazili z nejrůznějších míst v různých chvílích. Ať však byla jejich migrační pouť a historie jakákoliv, chopili se iniciativy, aby pomohli dalším migrantům, a projevíli tak nesmírnou solidaritu.

Migranti, kteří nejsou uprchlíky, se vzhledem ke své delší zkušenosti s novou zemí pobyty cítí **o něco více přijímaní** než nově příchozí uprchlíci (72 % oproti 70 %). Uprchlíci vnímají systémy jako **připravenější k jejich přijetí** (54 %) než jiní migranti (41 %) či nemigranti (29 %), snad protože právě jim je určena nabízená pomoc.

Co se týká sociálního inovátorství, je pro uprchlíky **složitější založit vlastní iniciativu či organizaci** (45 %) než pro jiné migranty (55 %) a nemigranty (62 %). Přesto byla třetina organizací vedených migranty založena v reakci na současnou válku; u nemigrantů je tento podíl mnohem nižší (15 %).

Není překvapivé, že 29 % uprchlíků a migrantů pracuje samostatně či bez zastoupení/právní entity, což platí pouze pro 9 % nemigrantů. Třem čtvrtinám uprchlických iniciativ schází finance, což je o 21 % více než u nemigrantských iniciativ. To inovátorům s migrační zkušeností samozřejmě znemožňuje poskytnout příjemcům jejich pomoci finanční podporu, takže nejčastěji nabízejí přímou pomoc.

Uprchlíci se staví méně kriticky **k roli úřadů v ekosystému**: jako problematickou ji vnímá jen 21% oproti 46% nemigrantů a 50% neuprchlíků. Přesvědčení o tom, že držitelé moci by měli změnit svůj přístup a praxi, jsou především místní: 42% oproti 8% uprchlíků.

Iniciativy migrantů jsou mnohem **specifičtější zaměřené**: přibližně polovina jich pracuje výhradně s uprchlíky, což lze říct jen asi o čtvrtině nemigrantských organizací. Soustředí se na přímou pomoc: podíl uprchlíků a dalších migrantů, kteří realizují projekty, je sice stejný jako u nemigrantů, nicméně jejich organizace se až o 18% méně zapojují do dalších rolí (jako je financování, výzkum, regulace apod.).

Ačkoliv všechny skupiny se zapojují do mnoha běžných **typů pomoci** (společná jim je především oblast vzdělávání dětí a mládeže), jejich odlišná zkušenost se zjevně odráží v jejich prioritách: nemigranti se soustředí na poskytování humanitární pomoci a přístřeší, migranti neuprchlíci nabízejí vzdělávání dospělým, budují podpůrné sítě a vytvářejí příležitosti pro mezikulturní výměnu, zatímco uprchlíci přispívají především k psychologické péči a vzdělávání.

Co se týká konkrétních rolí, uprchlíci zauímají **spíše podpůrné pozice**: pouze 46% z nich vnímá sebe sama jako lídra své iniciativy, zatímco u nemigrantů a migrantů neuprchlíků je to mezi 73 a 77%. Nicméně v organizacích vedených migranty zase mnohem častěji **zastupují vedoucí pozice příslušníci margi-**

nalizovaných skupin: 76% oproti 42% v případě uprchlíků a 57% oproti 47% v případě mládeže. Jen 8% uprchlíků a 14% dalších migrantů zdůrazňuje důležitost přímého kontaktu mezi místními a nově příchozími: vzhledem k tomu, že místní populace je mnohem méně exponována, vnímají přímý kontakt jako bezprostředně nutný především nemigranti (33% z nich). Nemigranti jsou také mnohem lépe propojeni: v průměru nominovali na účast v tomto výzkumu 3,23 dalších sociálních inovátorů, zatímco u migrantů to bylo dvakrát méně.

Mezi **další aspekty**, které migrující sociální inovátoři vnímají jako zásadnější než komunita, která je přijímá, patří dezinformace a propaganda (78% uprchlíků oproti 50% nemigrantů), problematická historie (44% oproti 10%) a jazyková nevybavenost (22% oproti 7%). Migranti neuprchlíci jsou také nejčastěji obětmi diskriminace a rasismu (25% oproti 11% uprchlíků a 9% nemigrantů).

Stejně jako v případě mladých lidí je i aktivizace osob s migrační zkušeností coby sociálních inovátorů v zájmu celého ekosystému. Nejenže je celá diskuze hlubší a informovanější, účastní-li se jí aktivně osoby, kterých se přímo týká, ale dosahujeme díky nim i lepších pracovních výsledků.

Sedm z deseti organizací se zaměřuje na **pomoc širší skupině lidí**, než jsou uprchlíci z Ukrajiny. Soustředí se především na vzdělávání a mládež, lidská práva a diverzitu, rovnost a inkluzi, zdravotnictví a péči o duševní zdraví. Respondenti dále zmiňovali oblasti planety a klimatu, ekonomického rozvoje, lidstva a technologií, stárnutí, kultury a umění a také náboženské organizace.

Tři z pěti organizací, které vznikly v reakci na válku, se soustředí výhradně na uprchlíky, což není překvapivé. Jedna z pěti organizací, které byly založeny před válkou, se na výhradní práci s uprchlíky přeorientovala.

Ačkoliv většina dotazovaných sociálních inovátorů je zapojena v **praktické realizaci projektů** a přímé pomoci (v průměru 85%), 44% jich také koordinují práci v sektoru, 21% zajišťuje financování, 18% se věnuje výzkumu a 13% regulacím. Zajímavé je, že polovina inovátorů v Maďarsku a Polsku se věnuje koordinaci a přes polovinu respondentů v Rumunsku se zabývá výzkumem.

Mezi **typy nabízené pomoci** patří vzdělávání pro dospělé a děti (50%), budování podpůrných sítí (50%), poskytování humanitární pomoci (49%) a psychologické péče (48%). Následuje mezikulturní výměna a poskytování přístřeší či ubytování (44-45%). Mezi 30 a 34% respondentů uvedlo logistiku a organizaci cest, zpřístupňování vstupu na pracovní trh či podnikání, právní pomoc, překlady a tlumočení a zdravotnickou péči. Znepokojuje nás, ačkoliv to není překvapením, že oblasti, které jsou nejdůležitější z dlouhodobé perspektivy, jako je práce na vytváření narativů, politika či lobbying a prevence násilí a radikalizace, se umístily až na konci tabulky s 16-26%. Sociální inovátoři jsou tolik zahlceni nejrůznějšími potřebami a požadavky, které musejí řešit na každodenní bázi, že se nemohou plně soustředit na tak komplexní otázky, které vyžadují tolik pozornosti.

Navíc musejí být velice **vynalézaví ohledně získávání finančních prostředků**. Každý dotazovaný inovátor zmínil finanční podporu v průměru ze 2,79 zdrojů, přičemž nejnižší bylo toto číslo v Německu (2,04) a nejvyšší v Rumunsku (3,52). To lze vnímat jako důkaz, že v bohatších zemích jsou poskytované částky dostatečné, zatímco v méně privilegovaných kontextech musejí inovátoři zapojit důvtip a kreativitu, aby sehnali dostatečnou podporu.

51% inovátorů čerpá **ze soukromých darů a crowdfundingových sbírek**, 45% z nadačních grantů, 36% z grantů nevládních organizací (včetně těch mezinárodních). 33% inovátorů získává podporu od společností či korporací a 18% od samostatných investorů. Co se týká veřejných peněz, 27% inovátorů dostává prostředky od obecních či regionálních samospráv, 26% od vlády svého státu a 22% od EU. Zajímavé je, že soukromé dary a crowdfunding jsou hlavním zdrojem příjmů nejen pro všech šest států dohromady, ale také v Polsku, Rumunsku a na Slovensku, zatímco v případě Německa a Maďarska jsou to nadační granty a Česká republika nejvíce čerpá z vládních peněz. Jako další menší zdroje respondenti zmiňují zahraniční vlády a ambasády (včetně fondů EHP) a pobožné dárcy. Někteří sociální inovátoři používají vlastní finanční zdroje (4%) nebo jim financování docela chybí (4%; také každý sedmý inovátor v Německu). **Organizace přerozdělující granty**, které nabízejí financování ostatním, většinou získávají prostředky od různých nadací, podniků a vlád, nicméně jejich hlavním zdrojem příjmů jsou soukromé dary či crowdfunding (55%), což je zajímavý příklad mechanismů sebefinancování a sebeřízení uvnitř komunity.

Polovina organizací sociálních inovátorů je **aktivní také v humanitární pomoci přímo na Ukrajině** (např. posílá generátory), ačkoliv ve státech, které s Ukrajinou přímo nesousedí, je tato míra výrazně nižší (Česko – 36%, Německo – 31%).

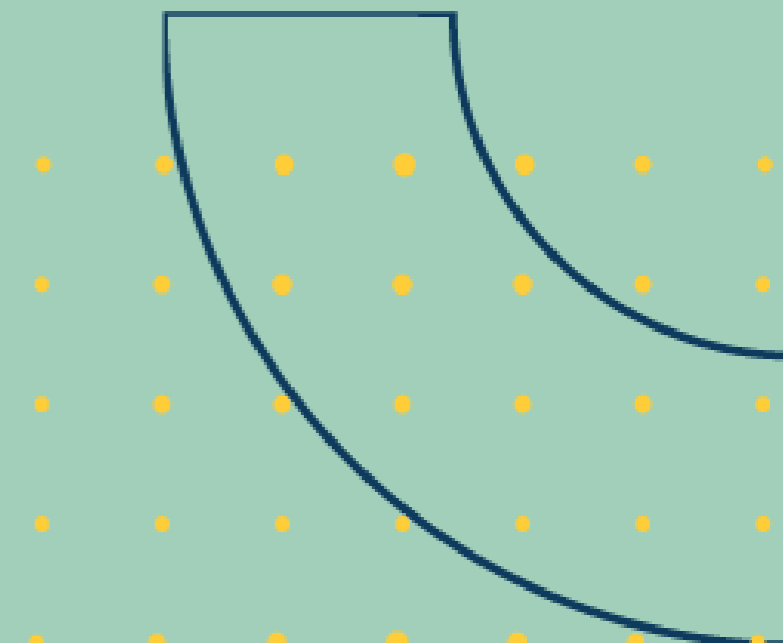
PRÁCE SOCIÁLNÍCH INOVÁTORŮ: VŠECHNO, VŠUDE, NAJEDNOU

70% sociálních inovátorů v našem výzkumu pracuje **v nevládních/neziskových organizacích** (254), následují neformální skupiny bez struktury či jednotlivci (59) a pracovníci ve státním sektoru (32).

74% z nich zastupuje ve svých organizacích **klíčové vedoucí role**, zatímco 26% jsou zaměstnanci či podporovatelé.

V průměru vnímají z 50% ve vedení svých organizací výrazně zastoupené **uprchlíky** a z 50% **mladé lidi**.

Čtyři z pěti organizací byly založeny před válkou. Inovátoři z Německa, Rumunska a Slovenska uvádějí, že bylo poměrně náročné jejich iniciativy založit (45-46%), zato jejich protějšky z Česka, Polska a především Maďarska byly mnohem pozitivnější (65-87%). Celkově bylo založení iniciativy relativně snadné podle 59% dotázaných. U organizací, které byly založeny nedávno, v reakci na válku, činí tato míra 62%, ačkoliv v Polsku a Slovensku je o 6-8% nižší a u jiných zemí až o 11% vyšší.

PROPOJENÍ: KAŽDÝ POTŘEBUJE ASPOŇ 2,61 KOLEGY

Oslovení sociální inovátoři nejednají sami. 22% z nich sice uvedlo, že **nedostatek spolupráce a koordinace** považují za překážku v rozvoji ekosystému, ale s ostatními buď už spolupracují, nebo o nich minimálně vědí. V rámci metody referenčního výběru jsme je požádali, aby do výzkumu nominovali další potenciální respondenty. Sítě vzájemného propojení respondentů v jednotlivých zemích jsou uvedeny v následujících kapitolách. Je zajímavé, že každý inovátor **nominoval v průměru 2,61 dalších osob**, přičemž celkem jich bylo nominováno 953. Asi 300 nominovaných osob a organizací na mapě nakonec neuvádíme, protože se nám buď nepodařilo je zastihnout, nebo se sami rozhodli výzkumu nezúčastnit. U těch, se kterými jsme nakonec hovořili, byl průměrný počet osob, jež je nominovaly,

1,35. Ze šesti komunit je **neprojojenější Slovensko** (respondenti nominovali 3,94 respondentů, přičemž na jednoho respondenta vychází 2,46 nominací). Nejnižší hodnoty, které vidíme v Německu (1,14/0,70) a Polsku (1,55/0,69), jsou důsledkem jednak metodických přístupů zvolených pro výzkum v těchto zemích, jednak kulturních odlišností a nařízení GDPR.

Přestože uvedená čísla nemohou sloužit jako přímý ukazatel, domníváme se, že pokud chceme změnit nastavení celého ekosystému, bude mimo jiné nutné **mezi sociálními inovátory posílit spolupráci**. V zářivém světě budoucnosti můžeme a měli bychom očekávat mnohem častější interakce, početnější nominace a intenzivnější propojení.

KLÁRA ŠIMÁČKOVÁ LAURENČÍKOVÁ

VLÁDNÍ ZMOCNĚNKYNĚ PRO
LIDSKÁ PRÁVA A NÁRODNÍ
KOORDINÁTORKA PRO
UPRCHLÍKY Z UKRAJINY
ČESKO

Klára patří mezi Ashoka Fellows a zároveň zastává funkci vládní zmocněnkyně pro lidská práva. Její agendou je pomoc lidem s dočasnou ochranou. Součástí jejího úřadu je poradní skupina, která se společně s ministerstvy a státními orgány zabývá integrací ukrajinských uprchlíků. Úřad zmocněnkyně pro lidská práva nejen prosazuje předpisy, ale také zprostředkovává komunikaci mezi neziskovými organizacemi, mezinárodními organizacemi a regionálními zástupci – často v rámci kulatých stolů. Klára je oceňována za to, jak zásadní roli sehrála při pomoci ukrajinským uprchlíkům. Již dříve založila Českou odbornou společnost pro inkluzivní vzdělávání a zastávala další významné funkce – například předsedala Výboru pro práva dítěte a byla členkou poradních týmů, které se zabývaly lidskými právy, genderovou rovností a prevencí domácího násilí.

MOHAMMED JOUNI

JUGENDLICHE OHNE GRENZEN
NĚMECKO

Mohammed založil organizaci Jugendliche ohne Grenzen (Mládež bez hranic), zároveň předsedá spolku BumF (Federální spolek nezletilých uprchlíků bez doprovodu), který se zasazuje o práva (mladých) uprchlíků. Iniciativa Jugendliche ohne Grenzen stojí na mladých lidech s migrační nebo uprchlickou zkušeností, kteří pro organizaci nezávisle pracují a jejichž cílem je podpora uprchlíků. Zaměřují se především na vzdělávání v oblasti politiky, sebeorganizaci a posílení postavení uprchlíků, přičemž veškeré aktivity organizují uprchlíci pro další uprchlíky. Iniciativa se důrazně zasazuje o právo na účast ve společnosti pro všechny, o plné uplatňování práv dítěte podle OSN, rovná práva pro uprchlíky i místní obyvatele, legalizaci osob bez řádných dokladů (tzv. „ilegálů“), rovné příležitosti ve vzdělávání a na trhu práce a o právo na návrat pro deportované osoby, které bývaly součástí této komunity. Tvoří komunitu mladých lidí, kteří se od sebe mohou navzájem učit, sdílet mezi sebou nápady a spolupracovat při hledání řešení, která jsou v souladu s jejich potřebami a zájmy.

”

Migrace je realita – inkluze je naše volba.

CSILLA SZLOBOGYÁN KURTYAK

NADACE BONE FIDE
MAĎARSKO

Csilla začala pracovat na začátku války jako tlumočnice a překladatelka mezi ukrajinštinou a maďarštinou, zároveň se v tomto kontextu zabývala i právními záležitostmi. Velmi efektivně shromažďovala informace o ukrajinských uprchlících a navázala úzké kontakty s nejrůznějšími aktéry. Díky tomu začala hrát zásadní roli při koordinaci organizací, které se staraly o potřeby migrantů žijících v Maďarsku.

Všichni členové nadace Bona Fide jsou migranti nebo uprchlíci, takže přímo rozumějí problémům, kterým čelí lidé prchající z Ukrajiny. Díky této sdílené zkušenosti si Ukrajinci k členům nadace snadno vybudovali důvěru a jejich pomoc denně vyhledává velké množství lidí. Csilla zajišťuje, aby nadace byla flexibilní a pohotově reagovala na potřeby těch, kteří potřebují pomoc. Mezi její úkoly tak patří administrativa, právní zastupování, a dokonce i zřizování skupin pro výuku jazyka.

Ráda bych zlepšila koordinaci mezi organizacemi a sladila dostupné zdroje s potřebami uprchlíků a současnými příležitostmi. Jsem přesvědčena, že pokud budeme spolupracovat, dokážeme pomáhat globálněji a efektivněji.

MARTYNA NAGÓRSKA

BABA Z WRZESZCZA
POLSKO

Martyna spontánně zorganizovala pomoc válečným uprchlíkům (rodině kolegy svého syna). A jelikož její síť přátel na Facebooku reagovala okamžitě, mnoho týdnů se věnovala koordinaci pomoci i pro ostatní uprchlíky. Nadace RC Foundation Martyně poskytla skladovací prostory a místnost na workshopy (např. na umělecký workshop, do kterého se zapojily i běloruské ženy), čímž jí umožnila aktivity dále rozvíjet. Mnoho jednotlivců jako ona dále pomáhá – šíjí maskovací sítě, organizují pravidelné sbírky věcí potřebných na Ukrajině a usnadňují přístup k lékařské péči.

Bez RC Foundation by moje aktivity v této míře zkrátka nebyly možné. Logistická a hmotná podpora mi umožnila začít jednat. Zároveň jsem to všechno na místní úrovni dokázala řídit, což mě dost překvapilo.

ELENA CALISTRU

FUNKY CITIZENS
RUMUNSKO

Funky Citizens využívá technologie, sociální sítě a metody neformálního vzdělávání. Usnadňuje tak přístup k dosud těžko dostupným veřejným informacím v zemi se silnou nedůvěrou v politiky a rozhodovací orgány, kde je hluboce zakořeněná korupce a všudypřítomný klientelismus – a to jak v místní kultuře, tak v běžném jednání. Elena a členové její organizace se přímo podíleli na podpoře uprchlíků, přestože jim (stejně jako téměř všem ostatním organizacím) v této oblasti chyběly zkušenosti. Řídili evakuaci lidí z válečné zóny, konkrétně z moldavsko-ukrajinské hranice. Organizovali humanitární převozy a pod názvem „Navigating Romania“ pracovali na projektech pro ženy z Ukrajiny, které zahrnovaly jazykové kurzy a kurzy pro školitelky, jež pak mohly vzdělávat další ženy.

”

Zpětně můžu říct, že občanská společnost je k tomu, aby na takovéto krize reagovala flexibilně, vybavena lépe než stát. Stát reagoval spíše prostřednictvím tradičních orgánů a v rámci relativně centralizovaných nebo i militarizovaných struktur. Díky decentralizaci v občanské společnosti jsme však mohli pokrýt mnohem rozmanitější potřeby, což hodně vypovídá o tom, jak **vyspělou občanskou společnost máme.**

MICHAELA POBUDOVÁ

MAREENA
SLOVENSKO

Od samotného počátku ruské invaze je Mareena jednou z nejvýznamnějších slovenských nevládních organizací, která se věnuje humanitárním a integračním aktivitám pro ukrajinské uprchlíky. Michaela a její tým pomáhají lidem prchajícím z válečných oblastí a starají se o to, aby na Slovensku našli bezpečný prostor a dostalo se jim důstojného přijetí. Vzali si na starost koordinaci v pohraničním pásmu a lidem, kteří putovali přes Slovensko, pomáhali s navázáním prvního kontaktu. K jejich hlavním aktivitám patří pomoc při integraci cizinců na Slovensku a otevírání veřejné diskuse o migraci a tématech, která s ní souvisí. Mareena úzce spolupracuje se státním sektorem, nevládními organizacemi i dalšími subjekty, díky čemuž disponuje znalostmi a zkušenostmi týkajícími se migrantů, žadatelů o azyl a jejich integrace.

”

Lidé musí zažít něco, díky čemu si s migranty spojí pozitivní emoce. Takže my mezi většinovým obyvatelstvem a migranty musíme zajistit pozitivní sociální kontakt, protože právě přímý kontakt má největší dopad. Abychom dokázali budovat pozitivní narativy, musíme začít pracovat s lidmi, kteří mají vysoký sociální kapitál, jako jsou influenceri, politici a známé osobnosti.

Hlavní zjištění

VIDĚT V SOBĚ SOCIÁLNÍHO INOVÁTORA

Více než čtyřicet let práce s předními sociálními podnikateli utvářelo pohled Ashoky na přístup k vedení, organizaci a spolupráci, které pozitivně podporují systémové změny a podněcují schopnost každého člověka měnit svět kolem sebe. Společně s tisíci sociálními inovátory všech věkových kategorií jsme se naučili mnohé, stejně tak jsme se mnoho věcí naučili od nich. Díky tomu jsme identifikovali čtyři vlastnosti nebo „schopnosti“, které inovátoři sdílejí: kognitivní empatii, flexibilní týmovou práci, sdílené vedení a kreativní řešení problémů.¹

Sociální inovátor podniká kreativní kroky s cílem vyřešit společenský problém, má vůli i dovednosti nutné k dosažení pozitivní změny a pro dobro všech jedná empaticky. Takto jsme v naší zprávě vydefinovali klíčové charakteristiky sociálního inovátora.

Zjistili jsme, že pro trvalou práci na změně společnosti je zásadní vnímat sám sebe jako sociálního inovátora. Stejně tak je nutné mít přístup k nástrojům a příležitostem, které umožňují přinášet pozitivní změny do komunit, v nichž inovátoři působí. U lidí, kteří sami sebe za sociální inovátory považují, je vyšší pravděpodobnost, že ve své práci nepoleví a zároveň budou inspirovat ostatní, aby i oni objevili své vlastní schopnosti.

V rámci této zprávy jsme oslovili 365 respondentů, kteří reagovali na potřeby ukrajinských uprchlíků. Jde tedy o osoby, které vnímáme jako sociální inovátory. Jedna z kladených otázek cílila na to, zda se za sociální inovátory považují i oni sami. Odpověď zněla ano – respondenti se s touto definicí ztotožnili velmi silně, a to nehlédě na národnost, věk, gender či prostředí, ze kterého pocházejí. Tito jedinci vystoupili z řady, protože cítili, že jako sociální inovátoři chtějí a mohou změnit svět kolem sebe.

Na škále od 1 do 5 se naši respondenti s průměrem 4,38 za sociální inovátory označili zcela přesvědčivě

Ačkoli se za sociální inovátory označilo všech 365 respondentů, míra ztotožnění s tímto označením se lišila. Někteří při tomto sebehodnocení uváděli vyšší čísla než jiní. Tyto rozdíly mají několik příčin, pojďme se tedy blíže podívat na faktory, které za nimi stojí – například genderová identita, lokalita a práce příslušné organizace s migranty.

Objevení schopnosti měnit svět na základě prožitých zkušeností

Ať už jde o osobní, či pracovní život, všichni sociální inovátoři jsou na určité úrovni formování konkrétními překážkami, které musejí překonat. Mohou mít za sebou útrapy migrace a bojovat s pocitem, že nejsou vítáni. Nebo sami zkušenost s migrací nemají, ale byli konfrontováni s jinými systémy. Každopádně tyto potíže ovlivňují způsob, jakým sociální inovátoři vnímají sami sebe.

¹ Zdroj: Ashoka (2022), Your guide to 4 changemaker abilities, URL: <https://medium.com/change-maker/your-guide-to-4-changemaker-abilities-d83d0aaaae85>

Zjistili jsme, že čím těžším překážkám byl člověk vystaven, tím silněji se jako sociální inovátor identifikuje. Z našich výsledků také plyne, že mentalita sociálního inovátora, tedy neustálé přemýšlení o nových kreativních způsobech řešení problémů, činí člověka kritičtější a zároveň optimističtější vůči systémům a způsobům myšlení. Sociální inovátor si více všímá problémů a překážek, ale silněji věří, že změna je možná.

Zapojení mládeže a migrantů posiluje u všech schopnost měnit svět

Naše údaje ukazují, že čím více jsou do organizace zapojeni mladí lidé a osoby s migrační zkušeností, tím větší má daná skupina vůli měnit svět kolem sebe. Respondenti, kteří v takovýchto organizacích pracovali, se jako sociální inovátoři identifikovali mnohem silněji než respondenti, v jejichž organizacích je mladých lidí a migrantů méně.

0 10% SILNĚJI

se jako sociální inovátoři cítí respondenti bez migrační zkušenosti, jejichž organizace však migranty silně zapojují.

To má další důsledky: čím více se člověk vnímá jako sociální inovátor, tím víc prostoru ve své organizaci dává migrantům (a také obecně mladším lidem): ti tak přestávají být pouhými „příjemci“ a stávají se rovnocennými partnery při společném hledání způsobu, jak udržitelně řešit sociální problémy.

Zohlednění intersekcionalních identit a geografických lokalit

Míra, do jaké respondenti sami sebe považují za sociální inovátory, odráží mocenské struktury ve společnosti. Vypozorovali jsme, že muži mají tendenci dávat si více bodů než ženy a nebinární osoby. Respondenti z hlavních měst se jako sociální inovátoři identifikují silněji než respondenti z měst menších a členové příjímajících komunit se za sociální inovátory považují více než migranti.

Z tohoto důvodu je důležité pracovat na rozmanitosti, rovnosti a inkluzi. Představte si, jak velký by byl potenciál pro pozitivní změny, pokud bychom odstranili překážky a na změně se plně mohli podílet lidé všech identit. Co kdybychom poskytli příležitost pracovat na změně těm, kteří se ve společenské hierarchii ocitli níže – a zejména těm, kteří mají marginalizovaných identit více?

”

Integrace by lidem s migrační zkušeností měla zajistit proměnlivou identitu, která jim umožní přijmout více kulturních aspektů najednou. V některých případech je však nyní nutíme, aby si v rámci integrace vybrali identitu pouze jednu.

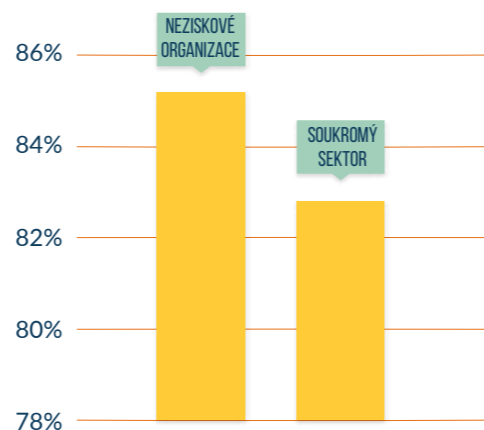
Zohlednění typu organizace a oblasti zaměření

Odpovědi neziskových organizací a podnikatelského sektoru

Zástupci neziskového a veřejného sektoru se jako sociální inovátoři cítí více než zástupci podnikatelské sféry, což potvrzuje i průběh událostí roku 2022 – na mnoha místech okamžitě začala jednat občanská společnost, zatímco firmy a lidé z podnikatelského sektoru teprve zjišťovali, jak na situaci reagovat.

Přístup ke změnám v neziskových organizacích

S identitou sociálního inovátora se ztotožňují všichni bez ohledu na zaměření dané neziskové organizace – jejich pomoc sahá od přímé humanitární pomoci až po překlady. Nejvíce bodů však uváděli ti, jejichž práce se týká narativů, rozmanitosti a sociální soudržnosti. Právě u respondentů, kteří svou práci vnímají jako prevenci před radikalizací, jsme zaznamenali jedno z nejvyšších skóre, konkrétně 91 % (oproti průměru 85 %).

JAMIL ALYOU

TRAIN OF HOPE DORTMUND
NĚMECKO

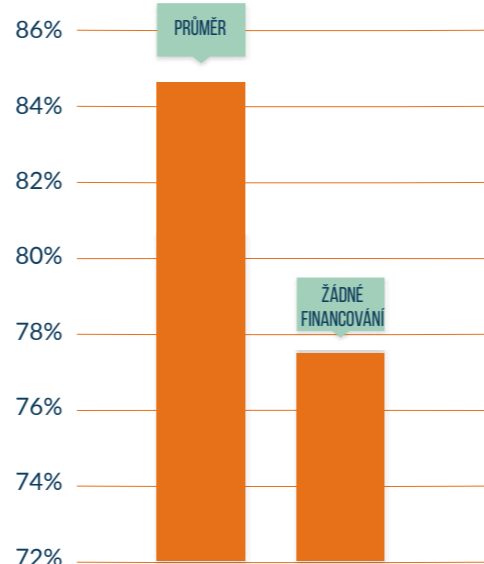
Sdružení na pomoc uprchlíkům Train of Hope (Vlak naděje) podporuje otevřenou, tolerantní a různorodou společnost. Organizuje workshopy, semináře a aktivity, které podporují porozumění mezi kulturami a bojují proti předsudkům. Nabízí širokou škálu programů zaměřených na osobnostní rozvoj dětí, dospívajících a mladých lidí. Kromě toho poskytují program pro LG-BTIQA osoby, jehož cílem je vytvořit bezpečný prostor, kde účastníci mohou sdílet zkušenosti a nacházet společná řešení pro problémy, se kterými se potýkají.

Historie a složení organizací

Mezi našimi respondenty jsou sociální inovátoři z velmi rozličných organizací, jejichž zaměření, zakladatelské příběhy i zkušenosti se často lišily. Ztotožnění se s definicí sociálního inovátora však zůstalo napříč organizacemi poměrně vysoké.

Pozorovali jsme jemné rozdíly, které ukazují, že respondenti, kteří začali pomáhat kvůli válce, mají méně prostoru pro reflexi a projevují větší obavy z vyčerpání zdrojů.

Podskupina respondentů, kteří měli v této otázce jedno z nejnižších skóre, zahrnovala ty, kteří zároveň uvedli, že na svou práci nemají žádné finanční prostředky. Vidíme, že nedostatek zdrojů silně koreluje s nižším sebevědomím, pokud jde o dosahování změn.

PŘEKÁŽKY A VÝZVY

Ze zkušeností z celého světa víme, že když se velké skupiny lidí stěhují a přicházejí do nových komunit, které se samy o sobě vyznačují vysokou mírou zranitelnosti, často se projeví systémová selhání. Taková, která zde sice byla vždy, ale v nové situaci je nutné je začít velmi rychle řešit. Pokud například v daném městě panuje problém s dostupným bydlením, příchod statisíců migrantů, kteří potřebují dočasné přístřeší, vrhne na celou situaci nové světlo. Problém, který byl dosud odsouván na vedlejší kolej, najednou vyžaduje rychlé řešení.

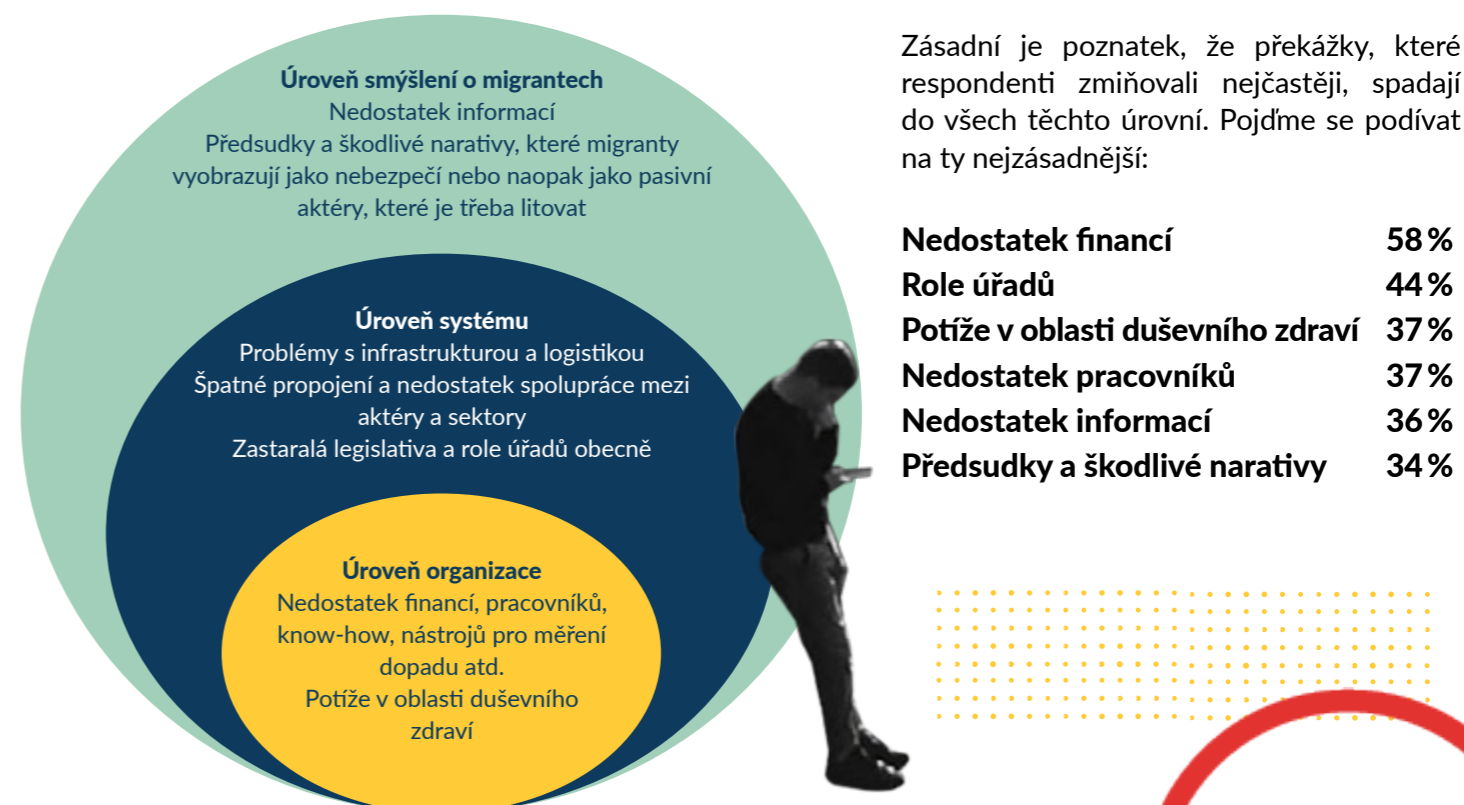

Migranti a uprchlíci od Rumunů nic nevyžadují, naopak jsou příležitostí pro systémové změny.

Irina Alexandra Mateescu, Asociatia Moaselor Independente, Rumunsko

Když jsme se našich respondentů ptali, zda je systém v jejich zemi **připraven na to, aby přijal a integroval uprchlíky, pouze 35 % z nich odpovědělo „ano“**, což ukazuje nízkou míru důvěry.

Co se týče konkrétních překážek, s nimiž se sociální inovátoři potýkají, uvedli naši respondenti poměrně velké množství problémů, které jim v práci s uprchlíky brání. Podle oblasti dopadu je lze rozdělit do několika vrstev:

Nedostatek financí

Když hovoříme o problému s **nedostatkem financí**, nejčastější připomínkou je, že dostupné financování není dlouhodobé. Pracovníci sice mají dostatek peněz pro svou současnou práci, ale budoucnost jejich organizace je nejistá. Hledání dalších finančních prostředků se tak stává samostatnou pracovní činností, která odčerpává zdroje na úkor ostatních smysluplných aktivit. Finanční nejistota navíc čím dál častěji přispívá k problémům s duševním zdravím a k vyhoření.

Zajímavé je, že když jsme srovnali údaje o problémech s financováním a o dostupných finančních zdrojích, které respondenti uváděli, ukázalo se, že bez ohledu na počet dárců či jejich kombinaci (např. obecní granty a crowdfunding, firemní granty a granty od nadací atd.) je pro všechny organizace nedostatek financí překážkou číslo jedna. To znamená, že chtějí-li dárci na tuto potřebu zareagovat, musejí se všichni chopit iniciativy a přispět k dlouhodobé finanční stabilitě sociálních inovátorů.

Role úřadů

Role státních úřadů může být problematická mnoha způsoby. Respondenti často zmiňují složitou legislativu, která jim nezajišťuje jasné právní postavení. Dále vyjadřují své obavy z přílišné regulace a byrokracie. Obecně zmiňují nedostatečnou státní podporu, která je problémem již od doby, kdy občanská společnost musela rychle reagovat na vlnu válečných uprchlíků, kteří do zemí začali přicházet – což je ostatně stav, který setrvává dodnes. Místo toho, aby byl veřejný sektor pro sociální inovátory hlavní a nejpřirozenější spojenec, musí bohužel téměř polovina z nich vynakládat čas a energii nejen na rozvoj, ale i na udržování náročných vztahů s úřady. Odstra-

nění uvedených problémů a plné využití potenciálu spolupráce mezi sektory je klíčovým předpokladem pro to, aby sociální inovátoři mohli pracovat efektivněji.

Potíže v oblasti duševního zdraví

Naše data jasně ukazují, že **duševní rovnováha těch, kteří se starají o ostatní, je v ohrožení**. Více než třetina respondentů uvedla, že se potýká s problémy ohledně mentálního zdraví, duševní pohody, emoční podpory a prevence vyhoření. Sociální inovátoři tím pádem místo podpory cítí odcizení a kvůli nedostatku zdrojů zažívají pocit bezmoci. Svou daň si navíc vybere i skutečnost, že se na každodenní bázi potýkají se smutkem a bolestí ostatních. Není tak žádným překvapením, že i u sociálních inovátorů, jejichž organizace nabízejí psychologickou pomoc ukrajinským uprchlíkům, polovina uvádí problémy s psychickou rovnováhou. Jak ukáže následující kapitola, důležitým krokem v této oblasti je zvýšení povědomí o duševním zdraví ve společnosti. Základem však stále zůstává odstranění každodenní zátěže, jelikož pouhé zvýšení informovanosti nestačí.

Nedostatek pracovníků a informací

I přesto, že práce sociálních inovátorů je zcela nezbytná a že uprchlíci z Ukrajiny nadále přicházejí, respondenti bojují nejen s nedostatkem pracovníků, ale i s jejich nevyhnutelným úbytkem. **S nedostatkem pracovníků** se podle výzkumu potýká každý třetí inovátor, přičemž problematické je jak získat nové pracovníky, tak udržet si současné – zde je hlavním důvodem vysoká zodpovědnost, práce pod tlakem a vyhoření. Někteří respondenti navíc zmiňují, že je téměř nemožné správně zaškolit nové dobrovolníky či zaměstnance, protože jejich práce je potřebná okamžitě.

Další finanční prostředky by přispěly ke stabilizaci situace, jelikož by bylo možné větší počet dobrovolníků povýšit na placené zaměstnance, čímž bychom jim poskytli dlouhodobější jistoty. Zároveň je však nutné navázat tento krok na **osvětovou činnost** v přijímajících komunitách. Nedostatečné pochopení práce sociálních inovátorů, kteří uprchlíkům pomáhají, a důvodů jejich pomoci vytváří propast mezi komunitami, organizacemi a samotnými uprchlíky. Více než třetina respondentů hovoří o tom, že společnost nemá dostatek informací o jejich aktivitách. Navíc se potýkají s celkovou únavou z uprchlické situace a s přirozeným poklesem zájmu. Kde tedy v takové situaci hledat nové dobrovolníky? Společnost zoufale potřebuje vzory a pozitivní publicitu týkající se práce sociálních inovátorů, a to jak na celostátní úrovni, tak především na úrovni místních komunit.

Předsudky a škodlivé narativy

Mezi největší překážky, na které sociální inovátoři narážejí, patří **škodlivé narativy**, které podporují nebo udržují někteří politici a média. Mohli bychom je rozdělit do dvou kategorií. Do první a nejproblematictější by spadaly explicitně negativní vyjádření proti uprchlíkům, například tvrzení, že nám „berou práci“. Sociální inovátoři rozhodně nestojí o přídavnou zodpovědnost hasit oheň, do něhož vlivní lidé s chutí přilévají olej. Kromě přímé pomoci uprchlíkům se ještě musejí potýkat s následky nezodpovědného podávání informací, dezinformací, šíření strachu, zneužívání stereotypů, předsudků a zaujatosti v kombinaci s protiuprchlickou propagandou.

”

Společnost musí pochopit, že migranti ji neohrožují a že migrace je příležitostí k růstu a prosperitě.

Nine Fumi, BIPoC Ukraine & friends v Německu

Pro práci inovátorů je problematická i druhá kategorie škodlivých narativů. Jedná se o vyjádření, která uprchlíky staví do role pasivních aktérů, které je třeba litovat. Takový přístup sice do určité míry umožňuje krátkodobou pomoc, není však založen na opravdové empatii a z dlouhodobého hlediska vede tato objektivizace k dehumanizaci uprchlíků.

”

Lidé u nově přichozích musejí vidět odhodlání a obětavost. Když budou mít vhled do toho, jakou cestu migranti ušli a jaké úsilí vynakládají, uvidí v nich lidské bytosti, důvěryhodné partnery, sousedy.

Jan Baehr, Związek Polskich Kawalerów Maltańskich, Polsko

Na tento problém se více zaměříme v následující kapitole, jelikož předsudky neovlivňují pouze současnou práci organizací, ale také budoucnost celého ekosystému a společnosti jako takové. Stojí v cestě posunu ve smýšlení směrem k pozitivní roli migrace a migrujících osob.

NOVÉ PŘÍLEŽITOSTI

Existuje mnoho faktorů, které sociálním inovátorům v práci buď brání, nebo jejich aktivity naopak podporují. Nově příchozí lidé odhalují nedostatky systému, ukazují potřebu politických změn i posunů ve smýšlení. Přinášejí tak příležitost k transformaci, která bude ku prospěchu všech. Respondenti jsou si kromě zmíněných překážek vědomi i faktorů, které jim v práci pomáhají a svým způsobem je motivují. Požádali jsme je, aby nám i o těchto aspektech řekli více, jelikož jejich rozpoznání a posílení je zásadní pro pokračování a škálování práce sociálních inovátorů.

Dvě třetiny respondentů se domnívají, že ať už jde o ostatní sociální inovátory, nebo o samotné uprchlíky, **pohybují se v silné komunitě**. Téměř polovina z nich je toho názoru, že pocit **nutnosti jednat** je v této oblasti stále silný. Dva respondenti z pěti vy-

zdvihují **nevyužitý budoucí potenciál** migrantů pro místní společnost. Necelá třetina pozitivně hovoří o všeobecné **dobré vůli** většinové společnosti, pokud jde o uprchlíky, i přesto že tato většina často mlčí. Dostupné financování, zájem trhu o uprchlíky a pozitivní změny na politické scéně zmínila necelá čtvrtina. A v neposlední řadě 16 % respondentů uvedlo **pozitivní narativy** týkající se migrace a uprchlíků.

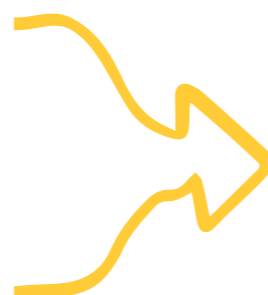
Na zmíněné okolnosti mají vliv různí aktéři: samotní uprchlíci, ostatní sociální inovátoři, sponzoři, lidé, kteří přispívají k vytváření zmíněných narativů, tvůrci politik, podniky i společnost jako celek. To dokazuje, že zde hraje roli celý ekosystém – a to ne pouze v přijímání uprchlíků, ale v celé nadcházející transformaci.

ZMĚNA MYŠLENÍ A HODNOT

Představa změny

Když se najednou dalo do pohybu velké množství lidí, bylo nezbytné, aby cílové komunity okamžitě zareagovaly a začaly řešit nejrůznější problémy. Sociální inovátoři v celé Evropě zintenzivnili své úsilí a v tomto stavu pracují již rok a půl. Poskytli uprchlíkům přístřeší a psychologickou pomoc, vybudovali podpůrnou síť a zajistili překladatele. Překonali řadu překážek a detailně se seznámili s fungováním různých systémů.

My jsme je požádali, aby využili svých jedinečných zkušeností a přehledu a podívali se do budoucnosti. **Pokud máme začít migranty vnímat jako přínos pro společnost, jak musíme posunout své smýšlení a hodnoty?** Jakých mentálních modelů se musíme vzdát a jaké překážky odstranit? Jejich odpovědi jsou důkazem nejen velkého vizionářství, ale také hlubokého porozumění vzájemným závislostem, které situaci ovlivňují.

TROCHA EMPATIE, ABYCHOM SE DOKÁZALI VCÍTIT DO OSTATNÍCH

Hlavní změnou, která svým způsobem všem ostatním změnám předchází, je posílení empatie. Předpokladem jakékoli pozitivní změny ve vnímání nových aktérů ve společnosti je posílení prostředí, které je přijímací a solidární, vyznačuje se respektem a tolerancí a k lidem přistupuje otevřeně a s porozuměním. Zároveň je třeba pro všechny tyto aspekty vytvářet příležitosti.

Místo strachu z nově příchozích bychom vůči nim měli posílit empatii, více se o ně starat a zajímat.

Anne Kjaer Bathel, Redi School for Digital Integration, Německo

Musíme se snažit přistupovat ke každému člověku jako k lidské bytosti, jako k osobě s příběhem, která se ze současné situace může dostat.

Kristýna Titěrová, META, Česko

VIDĚT V UPRCHLÍCÍCH JEJICH HODNOTU A POTENCIÁL K TRANSFORMACI SPOLEČNOSTI

Pokud jsou nejen jednotlivci, ale i společnost empatictější a otevřenější, spíše si všimnou hodnoty a přínosu migrantů a uprchlíků a spíše tyto aspekty zohlední ve svém přístupu k nim. Migrantů totiž nepřicházejí proto, aby o sebe pasivně nechali pečovat nebo aby vyžadovali zvláštní pozornost. Přinášejí své jedinečné odborné znalosti a dovednosti. Jejich přítomnost a aktivní účast může mít pozitivní dopad na celou společnost. To zdůraznilo 28 % respondentů.

Doputovali k nám zástupci různých společenských vrstev, různých profesí i talentů a my si musíme uvědomit, jakou hodnotu má jejich přítomnost pro Polsko.

Julia Bochenek, CultureLab, Polsko

Většina společnosti si musí uvědomit, co nám uprchlíci přinášejí. Co se ekonomiky týče, může být jejich zapojení do pracovního procesu přínosem pro všechny. Prostřednictvím dobrých praktických příkladů, včetně příkladů z jiných zemí, je důležité na tento fakt upozorňovat.

Veronika Iblova, Krajanka, Česko

PŘEKONÁVÁNÍ PŘEDSUDKŮ, STEREOTYPŮ A PŘEDPOJATOSTI

Pokud jsou nejen jednotlivci, ale i společnost empatičtější a otevřenější, spíše si všimnou hodnoty a přínosu migrantů a uprchlíků a spíše tyto aspekty zohlední ve svém přístupu k nim. Migrantů totiž nepřicházejí proto, aby o sebe pasivně nechali pečovat nebo aby vyžadovali zvláštní pozornost. Přinášejí své jedinečné odborné znalosti a dovednosti. Jejich přítomnost a aktivní účast může mít pozitivní dopad na celou společnost. To zdůraznilo 28 % respondentů.

Myslím, že se o migranty nezajímají, protože vůči nám mají předsudky. Navíc sledují zprávy, které nás neukazují takové, jací doopravdy jsme. Bylo by skvělé, kdyby se o našich příbězích mohli dozvědět víc, a sami tak mohli zjistit, že nejsme zlí.

Mahnaz Jafari, Německo

ŘEŠENÍ STRACHU Z MIGRANTŮ A JEJICH NEGATIVNÍHO VYOBRAZOVÁNÍ

Častým nepochopením na straně nemigrantů je přesvědčení, že migranti lidem z přijímajících komunit ubírají zdroje. Sociální inovátoři, kteří se velmi aktivně angažují v přijímání uprchlíků, tento strach kolem sebe vnímají, ale zároveň říkají, že se nezakládá na faktech. **Pocit ztráty nebo opomíjenosti**, který cítí lidé v přijímající komunitě, je proto třeba řešit. Jen tak podpoříme oboustranně výhodný přístup, v rámci kterého migrace vede ke sdílení, obohacování obou stran, vzájemnému doplňování se a ke prosperitě.

V médiích by neměly být podporovány názory typu „Ukrajinci nám berou, co je naše“. Místo toho by měla probíhat pozitivní kampaň. Je důležité zvýšit povědomí o tom, kdo jsou lidé přicházející do naší země, včetně toho, že jsou mezi nimi lékaři a vysoce vzdělaní lidé. Jde o selhání politické kultury.

Martina Paboučková, Mateřské centrum a dětská skupina / školní klub Klubíčko, Česko

Rumuni se začali obávat, že do uprchlíků investujeme příliš. Musíme se vrátit zpět do historie a poučit se, proč je tento postup správný, a zároveň si uvědomit, že válka stále trvá.

Dorin Dumitrașcu, Asociația Pro Veritas, Rumunsko

Musíme mluvit o tom, že uprchlíci nám neberou ani práci, ani peníze, ale že naopak přispívají do polské státní pokladny tím, že tu jsou zaměstnaní a platí daně. Chtějí se podílet na kulturním a společenském životě Polska.

Natalia Tiuniahiná, Initiative Group „Integranty“, Polsko

POUKAZOVAT NA SYSTÉMOVÁ SELHÁNÍ A ZPOCHYBŇOVAT VLASTNÍ IDENTITU

Významné změny jako války nebo masová migrace mají samozřejmě dopad na vnímání tradičních institucí a rámců. Vizionáři a inovátoři vyzývají národy, aby přehodnotily svou identitu, minulost i roli v moderním světě. Je nezbytné rozloučit se s nacionalistickými koncepty státu a uvědomit si přínos migrantů v historii každého národa.

Měli bychom se podívat do historie a uvědomit si, jak migranti v minulosti přebudovali Německo.

Nine Fumi, BIPoC Ukraine & friends v Německu

Ve vzdělávání se potýkáme s paradigmatem, podle něhož se musíme bránit proti všem. Modernizace však znamená také zahraniční pracovní sílu. A tento druh rozmanitosti je třeba začít budovat velmi brzy, abychom změnili naši představu o tom, jaké místo ve světě Rumuni zastávají.

Laura Oana Ștefan, Expert Forum, Rumunsko

UPRCHLÍCI A KOMUNITY, KTERÉ JE PŘIJÍMAJÍ

Je patrné, že řada respondentů očekává, že se do budoucna od zaměření na jednotlivce přesune k péči o komunity, jejich identitu a proměnlivou povahu. Když si Evropu představíme jako místo, kde každý může být sociálním inovátorem, ať už jde o „místní“, nebo migranty, nejpřirozenějším centrem inovací jsou právě komunity.

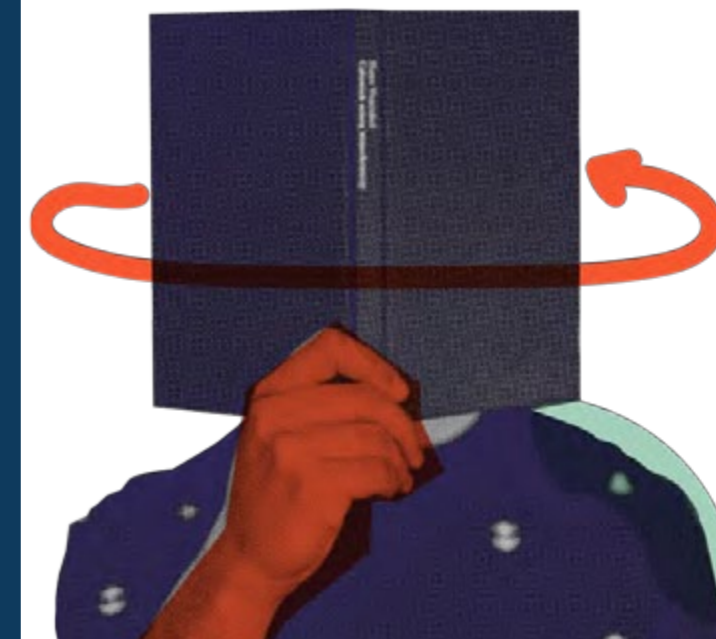
STEPHANIE LANDA

SISTERS NETWORK
NĚMECKO

Organizace **Sisters Network** poskytuje mladým ženám ve věku 16 až 26 let podporu při přechodu ze školy do zaměstnání. Zaměřuje se zejména na mladé dívky a ženy z řad uprchlíků, kterým umožňuje navázat kontakty a vybudovat si vlastní podpůrný systém. Organizace pořádá občasná skupinová setkání, na kterých se probírají témata, jež účastnice zajímají. Do diskuze jsou často zvány ženy, které sdílejí postřehy ze své osobní i profesní cesty a pro účastnice mohou posloužit jako vzor.

Naší prioritou musí být vytvoření prostoru, který posiluje osobní vztahy mezi různými lidmi. Takové prostředí usnadní otevřený a upřímný dialog a poskytne příležitost k tomu, abychom se naučili správně chovat při konfliktu a řešili ho konstruktivně.

Sociální inovátoři zdůrazňují, že bez ohledu na něčí původ je nutné vnímat tuto snahu jako společné úsilí. Ať už jste uprchlík, nebo ne, je třeba pustit se do práce. Stejně jako některé zdi nelze zbourat pouze z jedné strany, tak ani nové stavby nelze budovat jednostranně. Je snadné očekávat, že „ti druzí“ (pro jedny migranti, pro druhé „hostitelé“) převzou veškerou odpovědnost. Komunity však vyžadují angažovanost všech členů.

Transformace by měla začít zdola, tedy od malých komunit, náboženských představitelů (protože církve hraje ve společnosti důležitou roli) a od místních volených zástupců.

Attila Tibor Daraý, Asociația Dorcas
Aid România, Rumunsko

Vlastní zkušenost posiluje pozitivní narativy a přispívá k větší inkluzi na úrovni rodiny i celé komunity.

Zsuzsa Gyeneš, United Way Hungary, Maďarsko

Není možné určit pouze jednoho aktéra, který by mohl změnit celou debatu. Je jich mnoho – učitelé, policisté, zástupci firem nebo novináři z místního tisku, kteří mohou přinášet pozitivní příběhy. Dokonce i samotní migranti jsou stále spíše předmětem debat, než abychom v nich viděli silné účastníky diskuze, kteří hájí svá práva.

Petr Čáp, IOM, Česko

Je zásadní, aby občané s migranty komunikovali, setkávali se s nimi, povídali si a sdíleli s nimi svoje zkušenosti. Nově příchozí pak rychleji poznají kulturu dané země a naučí se její jazyk. Místní obyvatelé je tak přestanou ze společnosti vylučovat.

Ivanna Serediuk, Przymulnie, Polsko

Musíme v lidech podnítit solidaritu, úctu k individuálním hodnotám a zvědavost vůči multikulturalismu.

Anna-Cristina Burtea, IFundatia Inimă de Copil, Rumunsko

UPOZORNĚNÍ NA DŮLEŽITOST DUŠEVNÍHO ZDRAVÍ

Sociální inovátoři, kteří se potýkají s trpkými zážitky uprchlíků a v nadprůměrné míře čelí riziku vyhoření, považují za nutné, abychom oblast psychické pohody všech aktérů věnovali zvláštní pozornost. Harmonické soužití můžeme totiž zajistit pouze tím, že zásadně zvýšíme povědomí o duševním zdraví a ve společnosti vybudujeme rámce pro péči o něj. Nezpracovaná traumata z minulosti, a to ať už jednotlivců, nebo velkých skupin, traumata nedávná, nebo traumata sahající celé generace zpátky, traumata místních lidí, nebo nově příchozích, totiž nesmí ohrozit tvrdou práci vloženou do budování nové společenské struktury v postmigrační společnosti. Budoucnost, kterou stojí za to budovat, definuje vzájemná komunitní péče a podpora.

Uprchlíci při integraci do české společnosti potřebují podporu a naději do budoucna. Nejistota s sebou totiž nese různé psychické problémy, přičemž některé zprávy uvádí dokonce i sebevražedné sklony.

I.D., Ukrajinská Iniciativa Jižní Moravy z. s., Česko

Potřebujeme větší povědomí o duševním zdraví. Lidé, kteří zažili trauma, se chovají nepředvídatelně, a proto bychom neměli předpokládat jejich jednání a reakce, nýbrž přistupovat k nim empaticky.

Ana Cojocar, Romanian National Council for Refugees, Rumunsko

Jedním z problémů je, že Rusko mělo obrovský vliv a Ukrajinci, kteří se stěhovali z východní do západní části Ukrajiny, žili v domněnku, že jim zbytek Ukrajiny bude škodit. Je důležité být otevřený, diskutovat s lidmi a naslouchat jim. Univerzální řešení vhodné pro všechny neexistuje, každý člověk má vlastní emoce a zvyky a zažil jiné situace.

Petra Benešová, Rodinné centrum v Litomyšli, Česko

OCENĚNÍ A UZNÁNÍ VEŠKERÉHO ÚSILÍ

Poslední posun ve smýšlení, který sociální inovátoři v tomto výzkumu zdůrazňují, je **zaměřit se více na oceňování lidí**. Kritické myšlení sice je klíčové, ale musí být doplněno o vděčnost za to, čeho se již dosáhlo, o uznání dobré vůle a ocenění usilovné práce.

Aby se dalo stavět na pozitivních emocích, musí se lidé dokázat navzájem ocenit. Jinak budou lidé své názory měnit pouze na základě negativních postojů, které budou spatřovat okolo sebe.

Bartłomiej Głuszak, Federacja FOSA, Polsko

Měli bychom se zkrátka ocenit za to, jak skvěle jsme zareagovali na začátku, jak jsme ze všech sil začali pomáhat. Zachovali jsme se správně, naše pomoc byla příkladná, a to včetně naší vlády, která jasně vyjádřila svůj postoj. Určitě se vyplatilo podívat se na tu dobu zpětně a vyjádřit vděčnost.

Věra Roubalová, InBáze, z. s., Česko

ZMĚNA MYŠLENÍ VYŽADUJE ÚSILÍ VŠECH

Naši respondenti zmiňovali několik stěžejních oblastí, na něž je třeba se zaměřit. Důležité je říct, že o nich hovořili jak v kontextu pozitivních změn, tak z hlediska potírání negativních jevů a překonávání překážek. Pokud chceme, aby k výše zmíněnému posunu ve smýšlení opravdu došlo, je třeba zapracovat v těchto oblastech:

1

Více informací o migrantech a uprchlících pro místní komunitu, přičemž primárním prostředkem zvyšování povědomí by měly vzdělávací systémy. Jako klíčovou dovednost zdůrazňovali respondenti především kritické myšlení.

2

Média musejí převzít odpovědnost za narativy, které při utváření názoru na migranty propagují. Komunikace musí být transparentnější. Kromě toho je podle 28% dotazovaných sociálních inovátorů nutná silná odolnost a prevence vůči dezinformacím. Zásadní je dekonstruovat protiuprchlickou propagandu a fake news, které někdy pocházejí přímo z Ruska.

3

Změna přístupu držitelů moci. Potřebujeme politickou vůli a zájem o skutečnou podporu migračního sektoru – musíme mobilizovat dostupné zdroje, zaměřit se na inkluzivní a udržitelné dlouhodobé strategie a přestat využívat strach z migrace pro rychlé politické zisky. Diskurz těchto lidí má na celou situaci přímý dopad. Respondenti také vyzývali politiky a vládní úředníky, aby při rozhodování byli přítomni i lidé s migrační zkušeností, a rozhodovalo se tak společně s nimi. A konečně 28% dotazovaných inovátorů hovořilo o byrokracii, nedostatku transparentnosti i korupci a zmiňovali neúčinné či chybějící strategie, nadměrnou regulaci a legislativní překážky.

Mezi další výzvy, které musí sociální inovátoři překonat, patří historické rozpory mezi zeměmi, jazyková bariéra, kulturní rozdíly, ale i obecný nedostatek důvěry a obavy ze spolupráce. Zároveň je potřeba dlouhodobější vize a více času na to, aby se pozitivní účinky projevíly.

4

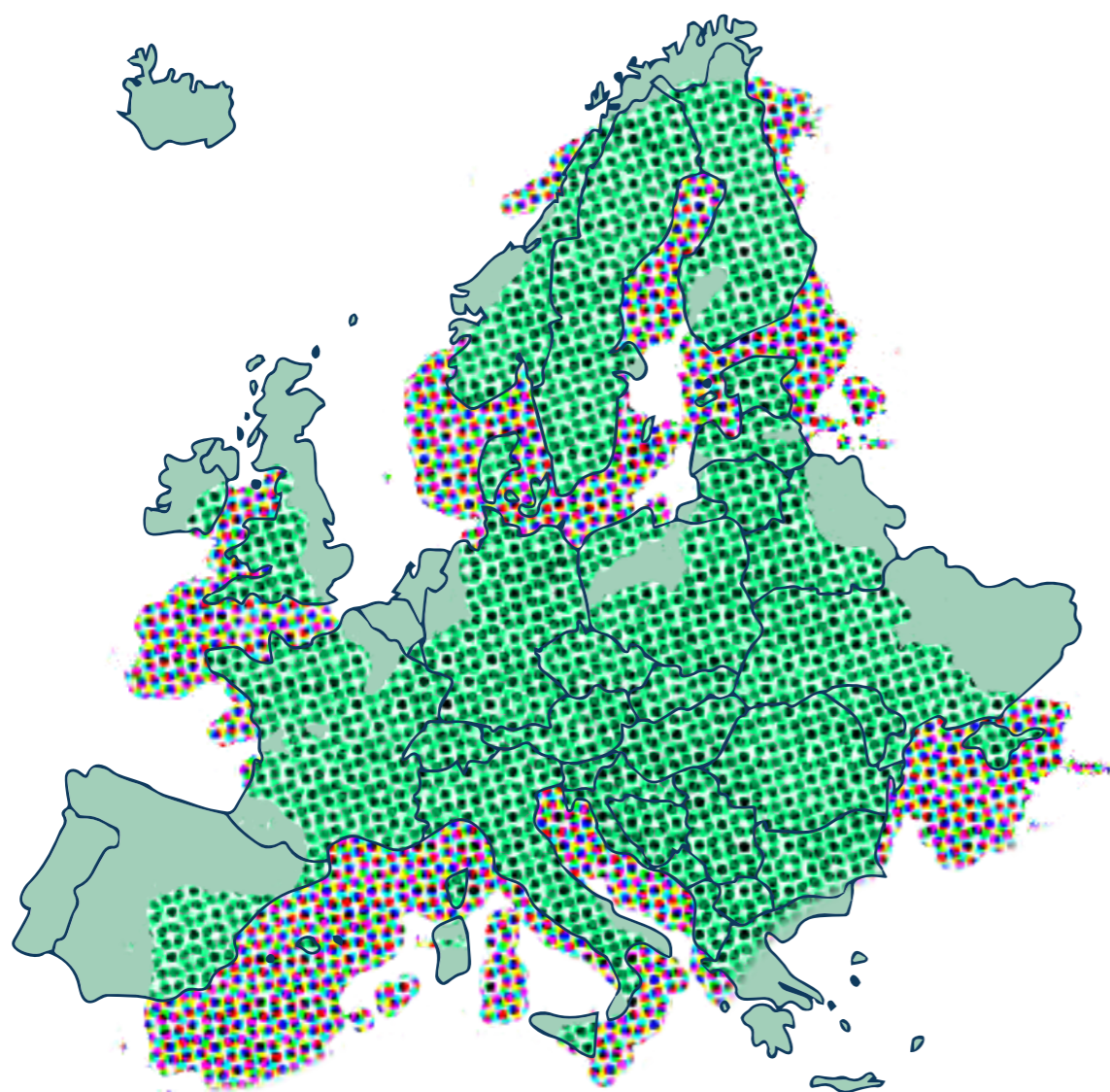
Škálování programů, které podporují rozmanitost, inkluzi a rovnost. Abychom podpořili empatii a otevřenost, vyzýváme k vědomému navázání vztahů s migranty, kteří se z mnoha důvodů ocitli na okraji společnosti. **Obavy a předsudky** by se v rámci tohoto přístupu měly **řešit jako překážky**. O strachu ze změny a neznáma výslovně hovoří 21% sociálních inovátorů. Měla by se proto zavést antidiskriminační legislativní opatření, která cílí na rasismus a další formy xenofobie.

5

Podpora přímého kontaktu a interakce mezi migranty a přijímajícími komunitami. Pro navázání nových forem kontaktů je klíčové zaměřit se na lidský rozměr těchto bezprostředních zážitků a na osobní příběhy. Ať už jde o společné řešení sociálních problémů, kulturní výměnu, umění, sport, vaření nebo jakékoliv jiné volnočasové aktivity, vytvářet a udržovat příležitosti k setkávání označují mnozí sociální inovátoři jako jeden z nejdůležitějších úkolů.

6

Více zdrojů a pomoci pro neziskový sektor a samotné uprchlíky. Aby bylo možné řešit ekonomické problémy a rozdíly mezi různými skupinami migrantů (např. uprchlíky z Ukrajiny a Blízkého východu) nebo mezi migranty a „místními“, musejí být poskytovatelé finančních prostředků při udělování podpory uvědomělí, empatičtí a spravedliví.

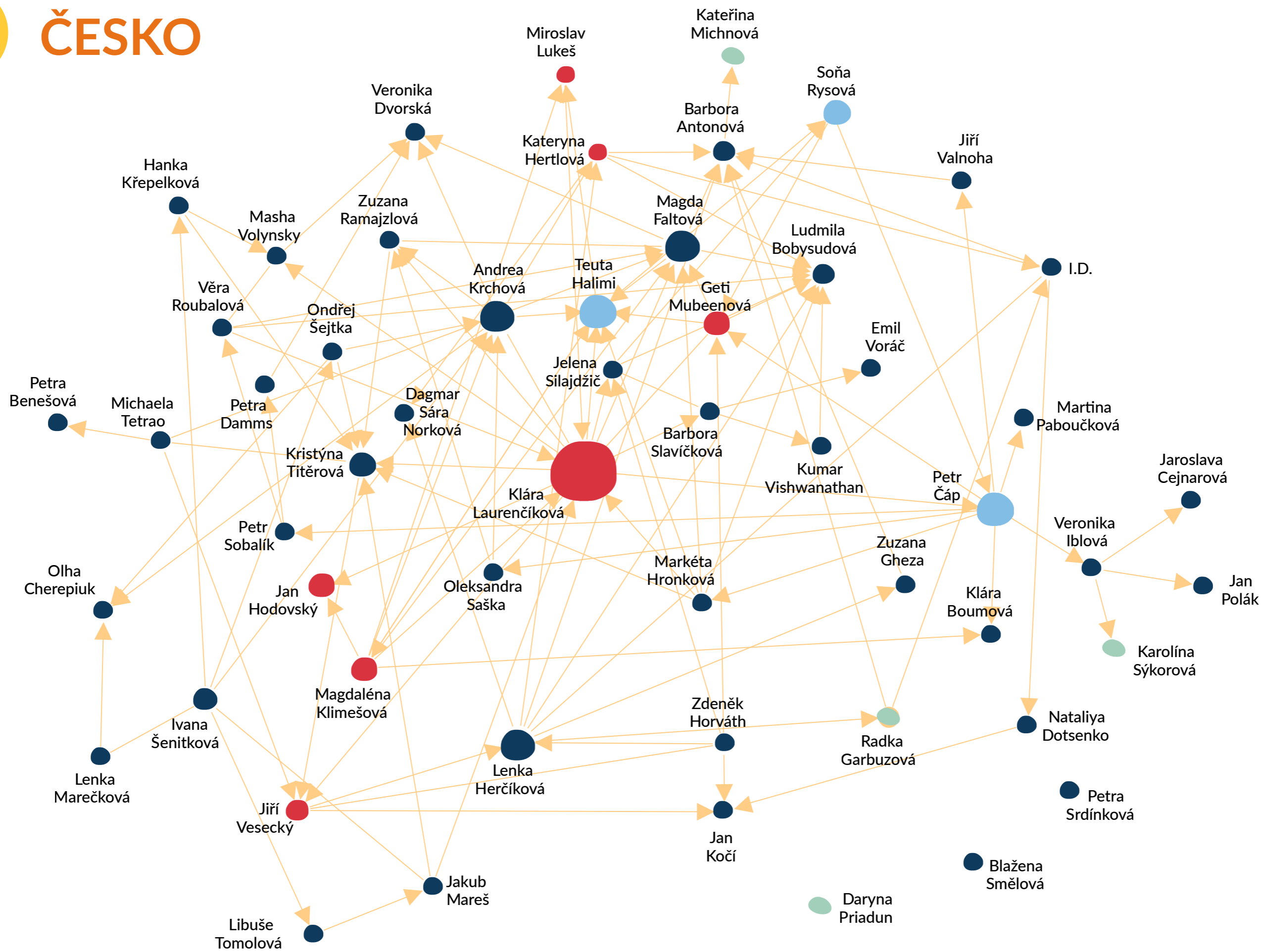

Lokální ekosystémy

Tato část studie je výsledkem obdivuhodného nasazení našich autorů a autorek z jednotlivých zemí, kteří prostřednictvím rozhovorů se sociálními inovátory získali přímý vhled do situace v terénu a ve svých textech poskytují čtenářům ucelený obraz.

Následující texty shrnují dřívější zkušenosti zkoumaných zemí s migrací, nastiňují důležité charakteristiky každého z ekosystémů, čímž doplňují informace od respondentů a respondentek o potřebný kontext, a nabízejí reflexi závěrů, které z rozhovorů se sociálními inovátory vyplývají. Zvláštní prostor na následujících stránkách věnujeme i příběhům konkrétních lídrů, jejichž práci s lidmi s migrační zkušeností stojí za to vyzdvihnout, a příkladům řešení, s nimiž přicházejí.

Každému z autorů/ek ponecháváme jeho či její specifický hlas, proto se šestice kapitol o jednotlivých státech mezi sebou jazykově a stylisticky liší. Věříme, že i to pomáhá vykreslit bohatost jejich obsahu a rozmanité úhly pohledu.

Legenda: ● - NNO | ● - NNO | ● - státní organizace | ● - jednotlivci/neformální uskupení | ● - firmy

ČESKO

Spolupráce s Ukrajinou má dlouhou tradici

Česká republika a Ukrajina byly ekonomickými, politickými a obchodními partnery již dávno před ruskou invazí. Lidé ukrajinské národnosti, jichž v roce 2021 žilo v České republice téměř 187 000², tvořili dlouhodobě největší skupinu cizinců na českém území – celých 30%. Tato početná komunita byla pevnou součástí české společnosti, což přispělo k nadšené podpoře nově příchozích ukrajinských uprchlíků.

Tyto okolnosti vedly k tomu, že se Česká republika během probíhající války stala jedním z předních evropských podporovatelů ukrajinského boje za nezávislost a významným poskytovatelem vojenské, finanční a humanitární pomoci Ukrajině a ukrajinským občanům jak na českém, tak na ukrajinském území.

Česká republika, země čítající pouhých 10,5 milionu občanů, přijala přibližně půl milionu ukrajinských válečných uprchlíků – to je nejvyšší počet uprchlíků na počet obyvatel ze všech přijímajících zemí.

Podpora ubytování ukrajinských uprchlíků

V červenci 2023 vešel v platnost dlouho diskutovaný zákon lex Ukrajina V, který přináší změny v systému poskytování podpory: státem poskytovaná humanitární podpora a podpora bydlení je nově časově omezena. To dolehne zejména na zranitelné skupiny, jako jsou matky s dětmi, které budou nuceny si hledat nové ubytování a práci. Řada našich respondentů z řad sociálních inovátorů se obává negativních dopadů, které tento zákon může mít na životy Ukrajinců v České republice, včetně narušení dosud úspěšných snah o integraci a rozštěpení uprchlíků na ohrožené a soběstačné skupiny. Těm nejzranitelnějším hrozí pád do chudoby nebo i ztráta bydlení. Někteří účastníci vládních kulatých stolů na toto téma uvedli, že nadále probíhají debaty o možných úpravách nového zákona.

Napětí mezi různými ohroženými skupinami v Česku

Česká republika se stejně jako další země regionu potýká i s vlastními sociálními a ekonomickými problémy. Přesto byli ukrajínští uprchlíci celkově českou populací přijímáni velmi pozitivně, mimo jiné i díky jasnému postoji vlády ohledně podpory Ukrajině. Jedinou výjimku představuje přijetí ukrajinských uprchlíků romského původu, kde se potvrdila přetrvávající diskriminace romské populace jako celku. Romští uprchlíci tak po příchodu do České republiky čelí dvojímu znevýhodnění.

Pro srovnání, Polsko přijalo 1,6 milionu ukrajinských uprchlíků a Německo přes milion³.

Česká vláda, nevládní sektor i běžní občané již rok a půl podporují Ukrajince a Ukrajinky, z nichž mnozí mají v úmyslu se po skončení války vrátit domů, řada jich však v nové zemi zůstane natrvalo. V poslední době počty nově příchozích klesají a aktivity všech zapojených sektorů – vlády, soukromého sektoru i nevládních organizací – se proto přesouvají od okamžité pomoci nově příchozím ke snahám o integraci těch uprchlíků, kteří v České republice zůstávají.

Česko se v tomto ohledu potýká s několika přetrvávajícími problémy: především jde o zajištění ubytování a zaměstnání pro ukrajinské uprchlíky a o dlouhodobou integraci uprchlických dětí v českém vzdělávacím systému.

Respondenti zmiňovali také narůstající napětí mezi místními romskými komunitami a ukrajinskými uprchlíky; hlavními tématy jsou práce a bydlení. Zprávy v médiích z poslední doby ukazují na stále konfliktnější atmosféru, která je důsledkem frustrace romské komunity, jejíž potřeby dlouhodobě nejsou naplňovány. Fyzické střety mezi oběma skupinami v poslední době vedly i k několika romským protiukrajinským demon-

stracím. Mnoho příslušníků romské komunity cítí, že vládní kroky, zejména v oblasti finanční podpory, jsou vstřícnější k Ukrajincům než k českým Romům. Ti se tak cítí opomíjeni a v důsledku toho nezřídka padají do pastí dezinformačních narativů, které se šíří především na sociálních sítích. Tyto události si žádají jak intenzivní komunikaci s oběma komunitami, tak aktivní intervence a snahu vlády vyslyšet jejich potřeby.

Migrace aktivizovala různorodé skupiny a přinesla nové perspektivy

V červenci 2023 vešel v platnost dlouho diskutovaný zákon lex Ukrajina V, který přináší změny v systému poskytování podpory: státem poskytovaná humanitární podpora a podpora bydlení je nově časově omezena. To dolehne zejména na zranitelné skupiny, jako jsou matky s dětmi, které budou nuceny si hledat nové ubytování a práci. Řada našich respondentů z řad sociálních inovátorů se obává negativních dopadů, které tento zákon může mít na životy Ukrajinců v České republice, včetně narušení dosud úspěšných snah o integraci a rozštěpení uprchlíků na ohrožené a soběstačné skupiny. Těm nejzranitelnějším hrozí pád do chudoby nebo i ztráta bydlení. Někteří účastníci vládních kulatých stolů na toto téma uvedli, že nadále probíhají debaty o možných úpravách nového zákona.

Rozdílná měřítka úspěchu a obnažení hlubších systémových selhání

Intenzivní zapojení celé země do pomoci Ukrajincům v této bezprecedentní situaci vedlo k řadě úspěchů a celkově převládá shoda na tom, že se České republice podařilo uprchlíky poměrně dobře přijmout a integrovat. Zástupci jednotlivých sektorů přesto vnímají celou situaci různě. Například vládní aktéři hodnotí systém sociální podpory a podpory bydlení zvláště ve srovnání s dalšími zeměmi jako velmi štědrý, zatímco zástupci nevládních organizací jsou v této otázce méně jednotní.

Zástupci všech sektorů se nicméně shodují, že je bezpodmínečně nutné reagovat na ekonomické a sociální potřeby českých občanů. Zároveň považují za zásadní, aby se zrychlil a zjednodušil proces integrace a Ukrajinci, kteří se v Česku usadí natrvalo, se tak mohli co nejdříve plně začlenit do českého sociálního systému.

Úloha diaspory, mezisektorová spolupráce a mezinárodní nevládní organizace

Existuje množství zavedených a dobře fungujících ukrajinských organizací, které pomáhají svým občanům v Česku a intenzivně spolupracují jak s dalšími organizacemi, tak s českým státem.

Vysoký počet uprchlíků rozmístěných po celé zemi představoval novou situaci pro všechny sektory. To vedlo k prohloubení spolupráce mezi jednotlivými aktéry, jejichž činnost postupně nabývala na koordinovanosti. Řada respondentů se shoduje, že v některých případech je problém dostat důležité informace až k cílovým skupinám, ať už jde o komunikaci státu s regionálními aktéry nebo s ukrajinskými občany. Některé lokální neziskové organizace zápasí s nedostatečnou součinností na regionální úrovni, kde někdy chybí koordinace aktivit nebo pořádání kulatých stolů.

Česká republika uvítala přítomnost organizací jako je Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) nebo Kancelář UNICEF pro podporu řešení uprchlické situace, které po začátku invaze posílily svou aktivitu v Česku. Tyto organizace přinesly své rozsáhlé zkušenosti ze zemí po celém světě a sehrály důležitou úlohu v koordinaci mezi státním a nevládním sektorem. Spolupráci s českým státem vnímají jednoznačně pozitivně a v porovnání s dalšími zeměmi hodnotí českou vládu jako velmi angažovanou.

² Zdroj: Český statistický úřad (2022), Cizinci v České republice
URL: <https://www.czso.cz/documents/10180/165384708/29002722.pdf/0b03ebd4-aab2-4292-a215-12e81096bc2d?version=1.1>

³ Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky (nedatováno), V České republice je aktuálně 325 tisíc uprchlíků z Ukrajiny,
URL: <https://www.mvcr.cz/clanek/v-ceske-republice-je-aktualne-325-tisic-uprchliku-z-ukrajiny.aspx>

Sociální inovátoři na mapě

OLEKSANDRA SAŠKA

MRIYA UA

Organizaci MRIYA UA založila Oleksandra v roce 2022 jako okamžitou odpověď na touhu Ukrajinců žijících v Česku pomoci svým krajanům v nouzi. Před založením MRIYA vedla Oleksandra v Praze vlastní firmu, neměla tedy předem dostatečnou znalost neziskového prostředí ani financování neziskových organizací a musela se učit „za pochodu“. Její organizace otevřela dvě centra (humanitární centrum ukončilo svou činnost v polovině roku 2023), kde uprchlíkům poskytuje komplexní služby od humanitární pomoci po zdravotní a psychologickou péči, vzdělávací služby, podporu s přístupem na pracovní trh nebo integrační aktivity. Do budoucna Oleksandra plánuje rozšířit záběr organizace na všechny migranty přicházející do Česka.

Zásadním úkolem je proměnit narativy o uprchlictví

Většina respondentů se shoduje, že pokud má společnost vnímat přítomnost uprchlíků kladně, je nutné aktivně prosazovat pozitivní politické rámování uprchlictví. Vláda také musí zároveň řešit potřeby všech sociálně znevýhodněných skupin, aby čeští občané netrpěli pocitem, že dostávají méně než uprchlíci.

Pozitivní uprchlické příběhy jsou dalším faktorem, který pomáhá odstraňovat bariéry a umožňuje kladné vnímání nově příchozích. Kromě dat a ekonomických indikátorů ukazujících měřitelný přínos nové pracovní síly v zemi (ekonomické benefity skutečně stabilně převažují nad náklady na podporu uprchlíků) je třeba prostřednictvím individuálních příběhů zdůrazňovat i lidský kontext. V tom by měly hrát aktivní úlohu vláda, média a veřejné instituce.

Ashoka Fellows, kteří se aktivně podílejí na pomoci ukrajinským uprchlíkům

JIŘÍ SKUHROVEC

DATLAB

Jiří je profesí datový analytik, zaměřuje se především na analýzu veřejných zakázek. Po začátku ruské invaze na Ukrajinu se spojil s Martinem Ducháčkem, členem Ashoka Support Network, a s jeho podporou vytvořil projekt, který využívá nástrojů datové analytiky ke zlepšení vymahatelnosti českého sankčního seznamu.

”

Veřejnost si nadále udržuje silné povědomí o probíhající válce na Ukrajině, což přispívá k solidaritě s uprchlíky. Vláda by nicméně měla tak jako s uprchlíky komunikovat i s ostatními marginalizovanými skupinami. Je třeba se zaměřit na občanské vzdělávání celé společnosti, a to zejména prostřednictvím podpůrného školství, rozvoje mediální gramotnosti a dalších faktorů.

Klára Šimáčková Laurencíková, Rzmocněnkyně vlády pro lidská práva, národní koordinátorka pro adaptaci a integraci uprchlíků z Ukrajiny, Ashoka Fellow

Často bývá obtížné prokázat koncové vlastníky a beneficianty jednotlivých firem, Jiří proto skrze svůj projekt Datlab vytvořil nový software umožňující zmapování vlastnických vztahů napříč více než stovkou zemí. Za využití veřejných evropských rejstříků tak pomáhá odhalit skryté vazby na sankcionované osoby a napojení na ruské firmy a podnikatele jak v Česku, tak v celé Evropě.

”

Je tu řada vysoce rizikových firem, které pravděpodobně neměly po zavedení evropských sankcí získat žádné veřejné zakázky. Datlab odhalil, že objem evropských veřejných zakázek, které získaly firmy napojené na Rusko, se v roce 2022 nesnížil.

Jiřím vytvořený nástroj již začala používat česká vláda. Jiří také inicioval spolupráci s institucemi Evropské unie, aby jim pomohl s důslednějším uplatňováním sankcí.

Zdeněk se věnuje transformaci českého vzdělávacího systému. Do pilotního pětiletého projektu Eduzměny na Kutnohorsku se zapojili různí aktéři z regionu s cílem uvést do praxe ověřené vzdělávací procesy a aktivity a hledat způsoby, jak vzdělávací systém zlepšit. Do tvůrčího procesu jsou zapojeny děti, učitelé a učitelky, ředitelé a ředitelky i zřizovatelé škol tak, aby byly změny skutečně funkční pro všechny zúčastněné.

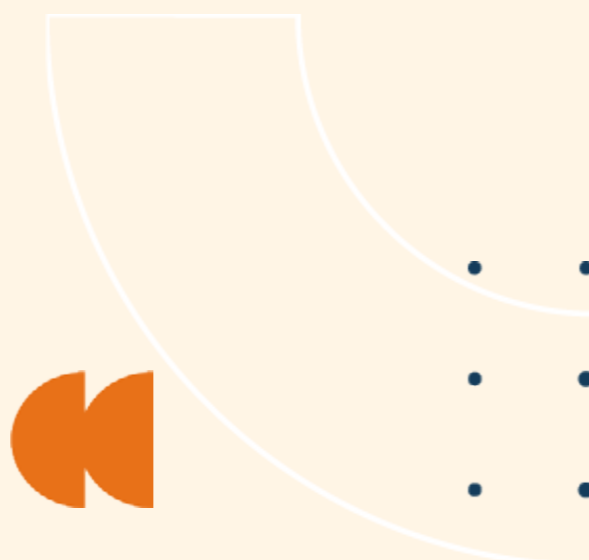
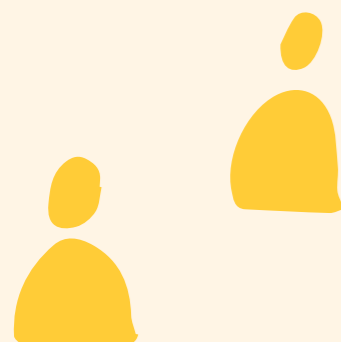
ZDENĚK SLEJŠKA

NADAČNÍ FOND EDUZMĚNA

Po únoru 2022 se Eduzměna ujala role koordinátora dárců v oblasti vzdělávání a integrace ukrajinských uprchlických dětí. Nyní koordinuje skupinu 15 nadací a dárců ve snaze poskytnout cílenou, efektivní podporu při integraci ukrajinských školáků v Česku. Zprostředkovává zapojení nadací a neziskových organizací v jednotlivých okruzích aktivit a zároveň se snaží nacházet i systémová řešení. Podporuje přímou spolupráci dárců na řešení konkrétních problematických oblastí

Situace ve vzdělávání ukrajinských dětí odhalila několik mezer v českém vzdělávacím systému, které teď můžeme otevřeně pojmenovat a řešit, jako je například poskytování podpory všem znevýhodněným dětem.

KUMAR VISHWANATHAN

VZÁJEMNÉ SOUŽITÍ

Kumar je lidskoprávní aktivista, pedagog a sociální pracovník. Do Česka přišel z Indie. Pracuje především s romskou menšinou na Moravě, snaží se o zkvalitňování vztahů mezi Romy a českou majoritní společností. Jeho organizace Vzájemné soužití má také za cíl zlepšovat sociální a životní podmínky lidí v nouzi, poskytuje humanitární, vzdělávací a lidskoprávní podporu, právní poradenství a asistenci v oblasti bydlení a práce. Vzájemné soužití pracuje se všemi uprchlíky, primárně však pomáhá romským uprchlíkům z Ukrajiny, kteří čelí hned několikanásobné diskriminaci. Vzájemné soužití se soustředí na poskytování sociálních služeb, komunitní dohled na boj s lichvou, vzdělávání, občanskou angažovanost a mezikulturní výměnu. Kumar je Ashoka Fellow od roku 2007.

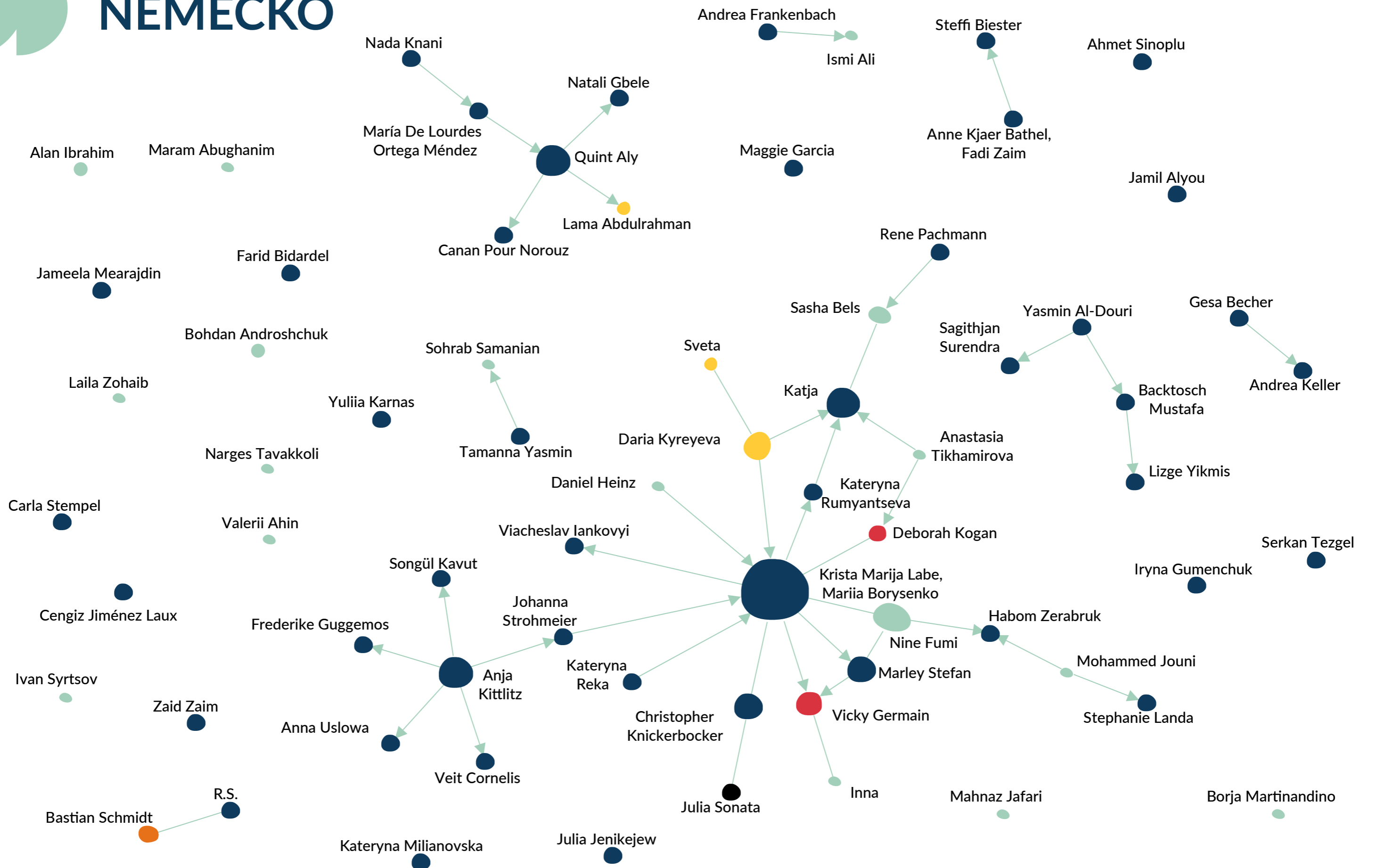

Česká společnost obecně není rozmanitá. Rozmanitost nicméně bude do budoucna nabývat na významu z ekonomického hlediska a společnost migranty a uprchlíky přijme už jen z pragmatických důvodů, jak bude populace stárnout.

NĚMECKO

Legenda: ● - NNO | ● - státní organizace | ● - jednotlivci/neformální uskupení | ● - firmy | ● - náboženské organizace

NĚMECKO

Migrace k Německu už dávno neodmyslitelně patří, jakkoli se zdá, že si to některé části společnosti stále odmítají připustit. Jen v poslední době to byl například pár s migrační zkušeností, Uğur Şahin a Özlem Türeci, kdo vyvinul zásadní složku vakcíny proti onemocnění COVID-19. Uğur se narodil v Turecku a do Německa přišel ve věku čtyř let za svým otcem, který pracoval v automobilce v Kolíně nad Rýnem. Özlem se narodila v Německu a na medicínskou dráhu se vydala ve stopách svého otce, lékaře, který sem imigroval z Turecka. Jejich životní příběhy nabourávají představu o slabých či nekompetentních uprchlících, která je v Německu dominantní, přesto jsou jiným příběhům v mnohém podobné. Díky svému inovativnímu myšlení a podnikavosti nejenže dokázali naplno využít své znalosti a dovednosti, ale pomohli prošlapat cestu i dalším, kteří díky nim budou moci přinést společnosti další cenné objevy.

Německo je v současnosti nejsilnější ekonomikou Evropské unie⁴. Jeho hospodářská moc přitom přímo souvisí s migrací, a to jak historickou, tak současnou. Po konci druhé světové války uzavřelo Západní Německo řadu dohod se zeměmi jako Itálie, Řecko, Španělsko či Turecko, které umožnily přivést pracovníky do německých továren a dolů. Během jedné dekády pak počet zahraničních pracovníků v Německu vzrostl téměř desetinásobně (z 280 000 v roce 1960 na 2,6 milionu v roce 1973).⁵ Tito pracovníci během několika let začali přivádět i své rodiny, jejich děti začaly navštěvovat německé školy a posléze zakládaly

vlastní rodiny. V roce 2020 už mělo migrační historii 35 % německých rodin.⁶

Výsledkem jednání o ukončení druhé světové války bylo, že Spojenci rozdělili Německo na dvě části a dějiny se poté na východě a západě ubíraly různými cestami. V otázce migrace nicméně rozdíl nebyl až tak zásadní – navzdory obecnému povědomí mělo i Východní Německo svou migrační zkušenost. NDR pocítila několik obrovských migračních vln, bylo zde umístěno přibližně 480 000 sovětských vojáků a v roce 1989 ve Východním Německu žilo a pracovalo přibližně 95 000 lidí z Vietnamu, Mosambiku či Angoly.⁷ Proto ani pro obyvatele východní části dnešního Německa není současná imigrace z válkou rozvrácených zemí, jako jsou Afghánistán, Sýrie a Ukrajina, zcela neznámou zkušeností.

Velká část organizací, s nimiž Ashoka hovořila, zdůrazňovala zásadní důležitost let 2015 a 2016 jak pro jejich práci, tak pro vnímání imigrace německou veřejností.⁸ Poté, co v roce 2011 vypukla občanská válka v Sýrii, se Syřané stali největší uprchlickou skupinou v Německu. Po deseti letech války v roce 2022 žilo v Německu zhruba 900 000 Syřanů (celková populace Německa je 84 milionů).⁹ Většina z nich přišla právě v letech 2015-2016, včetně více než 60 000 Syřanů mladších 18 let bez doprovodu rodičů.¹⁰ Zpočátku se setkali s nevídaným vzednutím podpory veřejnosti a vznikala i řada podpůrných struktur. V následujících letech však získal na síle pravicový

populismus, širší společenský diskurz změnil směr a přinesl s sebou jak striktnější azylové zákony, tak nárůst rasisticky motivovaných zločinů.¹¹

Od začátku ruské invaze na Ukrajinu vyhledalo v Německu ochranu 1 074 864 Ukrajinců (údaj z července 2023). 346 000 z nich jsou děti a mladiství do 18 let.¹² V německé populaci tvoří skupina do 18 let

pouze asi 15 % všech osob, zatímco mezi migranty je jejich podíl dvojnásobný. Německá sekce Ashoky věnuje v tomto reportu mladým lidem zvláštní pozornost, a to jak z důvodu jejich významného zastoupení v řadách migrantů, tak s ohledem na jejich mimořádnou schopnost být nositeli společenské změny. Celých 60 % z celkového počtu 71 zde zastoupených organizací vedou lidé mladší 25 let.

Mladí lidé s migrační zkušeností významně přispívají ke všeobecnému dobru

Mentální nastavení je souborem přesvědčení utvářejících postoje jednotlivců nebo skupin. Jeho změna se může odehrát u jedinců, skupin a dokonce i v celé společnosti. Pokud začneme na individuální úrovni, už pouhé vnímání sebe sama jako sociálního inovátora může znamenat mocný posun ve vlastním smýšlení, který dokáže postupně ovlivnit i celé skupiny. Jak toho ale dosáhnout?

Děti a mladí lidé, kteří se přesunuli do cizí země, ať už společně s rodiči, nebo bez doprovodu, si často prožili silné emoce jako strach nebo naděje. Ně-

kteří z nich mohou začít rozvíjet svůj potenciál až ve chvíli, kdy se znovu ocitnou v bezpečném prostředí a jejich dny zaplní škola, kamarádi a všechno ostatní, co dělá dětství dětstvím. Část migrujících dětí během plánování cesty, v jejím průběhu nebo po příchodu do nové země zažije i mimořádné události, které mohou být traumatizující, v některých případech však skrze ně děti a mladí lidé objevují svoji vlastní odolnost, učí se, jak si poradit a přicházejí s kreativními řešeními problémů. Tyto individuální zkušenosti pak utvářejí jejich vlastní sebeobraz i to, jak je tato skupina vnímána navenek.¹³

Namísto nedostatků vidět to, čeho se dostává

Nejčastěji zmiňovaným bodem, pokud jde o žádoucí vývoj do budoucna, byla potřeba větší otevřenosti, přijetí a empatie (uvedlo ji 51 respondentů). Hned jako druhé nejčastější téma (38 odpovědí) pak respondenti zmiňovali potřebu opustit perspektivu nedostatečnosti a přeorientovat se na pozitivní schopnosti: „Německá společnost se musí přestat soustředit na slabiny jako ‚přistěhovalci neumí německy‘ a místo toho se zaměřit na jejich silné stránky.“ Zásadní otázkou tedy je, jak tyto silné stránky objevit a rozvíjet – a u mladých lidí zejména.

⁴ Zdroj: Eurostat (2023), National Accounts and GDP, URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=National_accounts_and_GDP#Developments_for_GDP_in_the_EU:_the_rebound_observed_in_2021_continued_in_2022

⁵ Zdroj: Bundeszentrale für politische Bildung (2020), Erstes Anwerbeabkommen vor 65 Jahren, URL: <https://www.bpb.de/kurz-knapp/hintergrund-aktuell/324552/erstes-anwerbeabkommen-vor-65-jahren/>

⁶ Zdroj: Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (2020), Gelebte Vielfalt: Familien mit Migrationshintergrund in Deutschland, URL: <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/116880/83c02ec19d8ea15014d7868048f697f2/gelebte-vielfalt--familien-mit-migrationshintergrund-in-deutschland-data.pdf>

⁷ Zdroj: Bundeszentrale für politische Bildung (2020), Ausländer in Ostdeutschland, URL: <https://www.bpb.de/themen/deutsche-einheit/lange-wege-der-deutschen-einheit/314193/auslaender-in-ostdeutschland/>

⁸ 75 % z organizací, s nimiž Ashoka mluvila, bylo založeno před ruskou invazí na Ukrajinu.

⁹ Zdroj: Mediendienst Integration (bez data), Syrische Flüchtlinge, URL: <https://mediendienst-integration.de/migration/flucht-asyl/syrische-fluechtlinge.html>

¹⁰ Zdroj: Mediendienst Integration (bez data), Unbegleitete minderjährige Flüchtlinge, URL: <https://mediendienst-integration.de/migration/flucht-asyl/minderjaehrige.html>

¹¹ Zdroj: Bundesministerium des Inneren und für Heimat (2022), Verfassungsschutzbericht 2022, s. 27, URL: https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/publikationen/DE/verfassungsschutzberichte/2023-06-20-verfassungsschutzbericht-2022.pdf;jsessionid=7D4572EAFD0BF0C5B20967492E9F0FDA.intranet662?__blob=publicationFile&v=4

¹² Zdroj: Mediendienst (2023), Flüchtlinge aus der Ukraine, URL: <https://mediendienst-integration.de/migration/flucht-asyl/ukrainische-fluechtlinge.html>

¹³ Další zdroje k tématu migrace a rezilience: Ciaramella, M., Monacelli, N. & Cocimano, L.C.E. Promotion of Resilience in Migrants: A Systematic Review of Study and Psychosocial Intervention. J Immigrant Minority Health 24, 1328–1344 (2022). URL: <https://doi.org/10.1007/s10903-021-01247-y> UNICEF (2017), Resilient migration, Tools for the emotional rescue of migrant children and adolescents, URL: <https://www.unicef.org/mexico/media/4876/file/Resilient%20Migration%202020.pdf>

Co migrující děti skutečně potřebují

Ne všechny migrující děti vyrůstají v chudobě, riziko chudoby je však mezi migranty dvojnásobné oproti zbytku populace. Ti z dětských migrantů, kteří v chudobě vyrůstají, mají přitom výraznou nevýhodu, pokud jde o možnosti rozvíjet svůj potenciál, protože chudoba omezuje jejich přístup ke vzdělání a dalším příležitostem. Z toho důvodu se mnoho německých organizací zaměřuje právě na služby v oblasti vzdělávání. Například stálá výuka v ukrajinštině tvoří celých 43% aktivit, jež dotazované organizace uváděly jako svou činnost. Vzdělání ovšem znamená mnohem víc než jen prosté předávání vědomostí. Školní docházka mimo jiné poskytuje pevnou strukturu každého dne, možnost navazovat přátelství a v ideálním případě umožňuje rozvoj široké palety dovedností, jako je zvědavost, představitivost a komunikace.

KATERYNA MILIANOVSKA

SCHLAU-SCHULE

SchlaU-Schule podporuje ve vzdělávání uprchlické děti a mladé lidi, kteří mají problém se začleněním do existujících státních vzdělávacích programů. Vzdělávací aktivity poskytované SchlaU-Schule zlepšují vyhlídky žáků díky tomu, že programy uzpůsobují podle jejich konkrétních potřeb. SchlaU-Schule poskytuje podpůrné prostředí k učení, které mladým uprchlíkům umožňuje získat studijní a psychologickou podporu a také pocít, že někam patří a mohou aktivně formovat svou budoucnost.

Teprve ve chvíli, kdy je mi umožněno pracovat a nespoléhat se na sociální podporu, mohu skutečně ukázat svou hodnotu, projevit svou inteligenci a schopnosti.

Migrace je sdílená zkušenost

Mladí migranti čelí nejméně dvěma sadám odmítavých postojů: jednak jsou z důvodu svého mládí často vnímáni jako „nehotoví“, „nezralí“ nebo dokonce „ne dost dobří“. K tomu se pak přidávají další stereotypy spojené s migrační historií jejich rodiny.

Pokud migraci nahlédneme jako sdílenou zkušenost, umožní nám to napojení právě přes tyto společné zážitky. Zkušenost přesunu totiž sdílejí nejen například Ukrajinci a Syřané, ale také lidé, kteří do Německa přišli už před několika desetiletími – anebo každý, kdo se někdy stěhoval, byť třeba jen v rámci stejného města nebo na krátké období. Migrační zkušenost zůstává v člověku po celý život, dokonce se přenáší z generace na generaci. V Německu se tzv. „přistěhovalecký původ“ (Migrationshintergrund) používá jako statistický nástroj, dokonce i u lidí, kteří sami nemigrovali, ale alespoň jeden z jejich rodičů se narodil mimo Německo: jinými slovy lidé, kteří vlastní německý pas,

narodili se v Německu a nikdy nežili jinde, ale mají například otce nebo matku, kteří do Německa přišli ve svých čtyřech letech, jsou dodnes klasifikováni jako lidé „s přistěhovaleckým původem“.¹⁵ Jak v poslední době ukázala řada populistických hnutí, tuto nálepkou přistěhovaleckého původu lze využít k definování toho, kdo je a není „skutečným Němcem“, nejčastěji v kontextu kriminality.¹⁶

I vzhledem k existenci tohoto označení s jasně negativním podtónem je posun k vnímání migrace jako něčeho normálního tou nejzásadnější změnou, po níž občanské organizace volají. V rozhovorech to respondenti formulovali jako nutnost „změnit postoje veřejnosti“ (zmněno 51krát), „podporovat rozmanitost“ (15 zmínek) a „bojovat proti předsudkům“ (12 zmínek). Sílou, která toto všechno umožní, je empatie. Slovy Marii Borysenko z organizace Vitsche: „**Empatie nás vede k tomu, že i člověka jiné než německé národnosti vnímáme jako lidskou bytost.**“

Organizaci Vitsche, asociaci mladých Ukrajinců a Ukrajinek v Německu, založili mladí aktivisté a lídři ukrajinské komunity v reakci na invazi v roce 2022. Pořádají demonstrace a kulturní a vzdělávací akce, jejichž cílem je aktivně dávat prostor ukrajinským hlasům. Kromě toho věnují pozornost i dezinformacím a mediálnímu pokrytí války. Vitsche navíc pomáhá uprchlíkům zajistit si bydlení, asistuje jim v kontaktu s úřady či s hledáním zaměstnání a poskytuje také překladatelské a tlumočnické služby, logistickou podporu, ubytování, ochranu a psychologickou pomoc.

Zjistit, co je třeba zdokonalit, a pak udělat první krok

Když jsou v pohybu celé rodiny, právě děti bývají první, kdo přijde do německé školy, kdo se dostatečně naučí jazyk, aby se vyznal v labyrintu byrokracie nebo pomohl dalším členům rodiny, když je třeba jít k lékaři. Vzdělávání, veřejné služby, zdravotnictví – všechny tyto oblasti potřebují sociální inovaci. Mladí migranti mají přímou zkušenost s překonáváním těchto bariér a díky tomu vědí, co konkrétně systém potřebuje, aby se mohl zlepšit.

¹⁵ Zdroj: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (2018), Tuerkischstämmige Personen in Deutschland, URL: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/WorkingPapers/wp81-tuerkeistaemmige-in-deutschland.pdf?__blob=publicationFile&v=12

¹⁶ Zdroj: Betschka, Julius (2023), Vornamen-Abfrage der Berliner CDU, URL: <https://www.tagesspiegel.de/berlin/vornamensabfrage-der-berliner-cdu-es-wird-plotzlich-sehr-einsam-um-kai-weg-ner-9158382.html>

¹⁴ Zdroj: Der Paritätische (2023), Zwischen Pandemie und Inflation: Paritätischer Armutsbericht, URL: https://www.der-paritaetische.de/fileadmin/user_upload/Schwerpunkte/Armutsbericht/doc/Armutsbericht_2022_aktualisierte_Auf-lage.pdf

SAGITHJAN SURENDRA

AELIUS FÖRDERWERK

Organizace Aelius vytvořila první celostátní podpůrný program pro mladé lidi ve věku 14-21 let v Německu, jehož cílem je pomoci dětem z rozmanitých škol a s různorodým původem dosáhnout na stejné vzdělávací příležitosti, bez ohledu na jejich společenský status. Mentoři pomáhají mladým lidem najít své silné stránky a úspěšně vystudovat.

”

Neochota komunity přijmout uprchlíky často souvisí s neochotou řešit stávající systémové problémy. Namísto pojmenování těchto skrytých vad a snahy o jejich řešení se část lidí uchyluje k odmítání uprchlíků. Skutečný pokrok nicméně spočívá právě v identifikaci a nápravě problémů tak, aby vzniklo celkově inkluzivnější a podpůrnější prostředí pro všechny.

Pokud jsou naší budoucností děti, je jí i migrace

Německá společnost se proměňuje. Statisticky je migrace už dnes normou: 40 % dětí mladších pěti let má migrační původ – naopak v populaci starší 85 let je to pouhých 8 %.¹⁷ Smích, žertování, křik na školním dvoře, to všechno se v Německu odehrává v mnoha různých jazycích. Děti a mladí lidé vyrůstají s fluidními identitami a postupně vytvářejí podmínky pro to, aby společnost dokázala vnímat pozitivní přínosy migrace.

Možnost podílet se na rozhodování o záležitostech, jež se dítěte přímo týkají, je jednak lidským právem zaručeným Úmluvou OSN o právech dítěte a zároveň také nutnou podmínkou sociální inovace.¹⁸ K tomu, aby člověk mohl něco skutečně ovlivnit a stát se nositelem společenské změny, musí mít zajištěné místo u jednacího stolu. Musejí ho mít migranti, musejí ho mít mladí lidé – a mladí migranti zejména.

YASMIN AL-DOURI

DIVERSE YOUNG LEADERS

Mladí lidé mají mnohdy omezenou možnost se aktivně zapojit, hlavním důvodem bývá časová i finanční náročnost. Právě nedostatek zdrojů může odradit potenciální kandidáty s migračním původem, kteří by jinak o účast na projektech či jiné příležitosti měli zájem. Pole potenciálních vůdčích pozic a aktivního zapojení mladých lidí je obsazeno homogenní skupinou, která mladé lidi s migračním původem vylučuje. Proto vznikla organizace Diverse Young Leaders, která si bere za cíl podporovat mladé lidi s rozmanitým původem v tom, aby se aktivně zapojovali, a zároveň zvyšuje obecné povědomí o systémových překážkách i rasismu, které mladým lidem s minoritním původem brání v kariérním rozkvětu i přijímání vůdčích rolí.

”

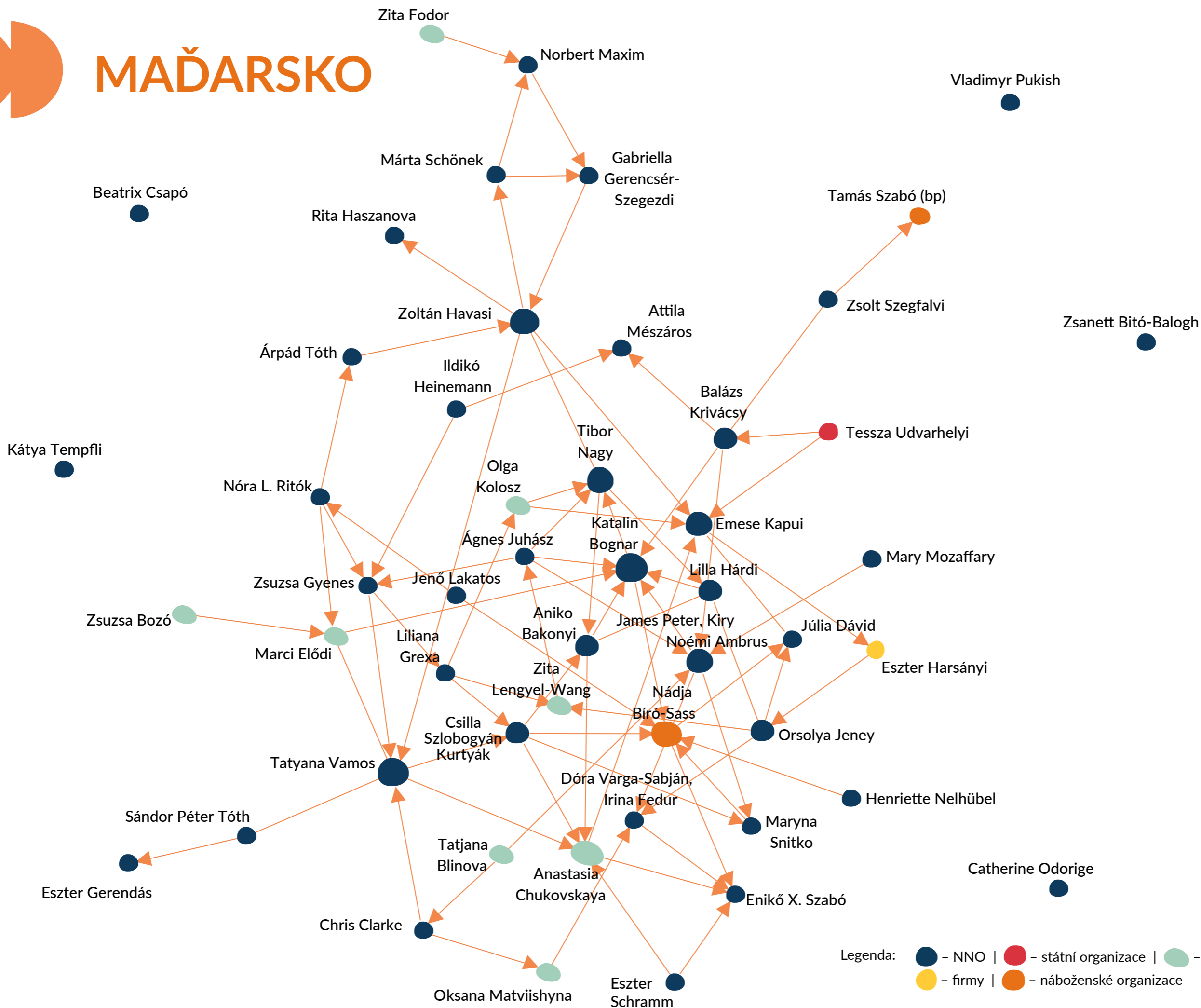
Zcela zásadní je proměnit mediální rámování migrace.

¹⁷ Zdroj: Bundeszentrale für politische Bildung (2022), Bevölkerung mit Migrationshintergrund, URL: <https://www.bpb.de/kurz-knapp/zahlen-und-fakten/soziale-situation-in-deutschland/150599/bevoelkerung-mit-migrationshintergrund-nach-alter/>

¹⁸ Zdroj: Úmluva OSN o právech dítěte (1989), čl. 12 a 31, URL: <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/08/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

MAĎARSKO

Legenda: ● - NNO | ● - státní organizace | ● - jednotlivci/neformální uskupení
● - firmy | ● - náboženské organizace

MAĎARSKO

Maďarsko je mladé i staré. Z hlediska jeho dnešních hranic jde o mladou zemi, která vznikla ztrátou velké části území po první světové válce. Na druhou stranu je však Maďarsko také velmi starou zemí, navazující na odkaz Rakouska-Uherska, které existovalo v různých

obměnách po staletí. Při pohledu na veškeré národnosti, které žily na jejím území od dnešní severní Itálie po Ukrajinu, a na všechny jazyky, kterými se zde hovořilo, je zjevné, že určujícím faktorem existence této říše byla mnohonárodnost.

Základ hospodářského úspěchu

V poslední době se však současná vláda snaží vzbudit opačný dojem – dojem etnicky homogenního státu. Konzervativní pravice, která je u vlády od roku 2010, otevřeně hovoří o národnostní jednotě maďarského lidu jako o klíči k hospodářskému úspěchu.¹⁹ To je

v přímém rozporu s migračními i ekonomickými studiemi jak v teorii, tak v praxi. Jako příklad můžeme uvést hospodářský rozvoj Spojených států nebo Evropy, kde migrace byla motorem inovace i hospodářského růstu.²⁰

Vstupujete na území Evropské unie

Od vstupu Maďarska do Evropské unie v roce 2004 se jeho hranice s Ukrajinou staly hranicemi mezi územím Evropské unie a územím mimo ni. Od počátku ruské invaze na Ukrajinu překročilo tyto hranice 2,1 milionu uprchlíků. Zhruba 34 000 osob zažádalo

o ochranu nabízenou maďarským státem. Ze všech šesti zemí zahrnutých v této studii přijalo Maďarsko nejméně uprchlíků, jak v absolutních číslech, tak i v přepočtu na obyvatele.²¹

Pohotová pomoc

Maďarsko vyčnívá v otázce, jak snadné či složité je založit iniciativu: respondenti v Maďarsku uvedli, že je to velmi snadné (4,75 na stupnici od 1-5, v porovnání s 2,5 na Slovensku). Financování poskytnuté státem bylo však v Maďarsku v porovnání s ostatními zkoumanými zeměmi nejnižší (častěji byly uváděny finance poskyto-

vané nestátními neziskovými organizacemi, nadacemi a EU). Několik respondentů zmínilo, že krátkodobé financování je k dispozici, ale pouze pro ukrajinské uprchlíky, takže neziskové organizace musely upustit od již probíhající práce. Navíc po několika měsících, kdy konec války byl v nedohlednu, došlo k poklesu jak motivace dobrovolníků, tak poskytovaného financování.

Krátkodobý přístup zaměřený na přežití

Během rozhovorů zaznívaly názory nahlížející migraci jen z velmi krátkodobé perspektivy. Kupříkladu ani Maďaři, ani Ukrajinci si nebyli jistí, jak dlouho může válka trvat, zda by si měli Ukrajinci začít budovat nový domov, nebo zda se jedná jen o přechodný stav. Vzhledem k absenci jakéhokoli konceptu migrace na maďarském pracovním trhu nebo v systému vzdělávání dětí musely ukrajinské děti chodit nejen do maďarské školy, ale také se účastnit online vyučování na Ukrajině, chodit do družin, kde se jim dostalo pomoci při psaní domácích úkolů, nebo do provizorních škol. To děti vyčerpalo.

Tento vývoj poukazuje na dvě možné hlavní příčiny, které dokládají rovněž data shromážděná v našem

reportu: velmi krátkodobý praktický přístup k migraci (poskytování dočasného ubytování a oblečení místo dlouhodobého přístupu zahrnujícího právní pomoc a vzdělávání dospělých) a zásadní absenci koordinace mezi různými iniciativami a organizacemi (která byla zmiňována jako druhá překážka úspěšné práce, hned po nedostatku financování).

Migranti znají nedostatky každého systému a často naleznou nejlepší cestu, jak je řešit. Pouze třetina organizací, se kterými Ashoka v Maďarsku hovořila, měla ve svém vedení lidi s migrační zkušeností (což je nejméně ze všech zkoumaných zemí). Taková zkušenost se však zdá být velmi cennou, chceme-li dosáhnout změny existujících postupů v oblasti migrace.

Pocit (ne)sounáležitosti

V poslední době se však současná vláda snaží vzbudit opačný dojem – dojem etnicky homogenního státu. Konzervativní pravice, která je u vlády od roku 2010, otevřeně hovoří o národnostní jednotě maďarského lidu jako o klíči k hospodářskému úspěchu.¹⁹ To je v přímém rozporu s migračními i ekonomickými studiemi jak v teorii, tak v praxi. Jako příklad můžeme uvést hospodářský rozvoj Spojených států nebo Evropy, kde migrace byla motorem inovace i hospodářského růstu

Nejtěžší je dosáhnout té nejočividnější potřeby

Změna paradigmatu spočívající v nahlížení migrace jako přirozeného fenoménu má pro Maďarsko největší potenciál, ale zároveň je nejobtížnější této změny dosáhnout. Z historického hlediska Maďarsko doznalo velkých územních změn a v měnících se podmínkách zde pospolu žilo obyvatelstvo hovořící mnoha různými jazyky a vyznávající řadu odlišných tradic, takže zde existuje obrovský potenciál. Současné politické strany se však velmi usilovně brání jakékoli pod-

poře diverzity. V naší studii se větší empatie zmiňuje několikrát jako zásadní posun, k němuž musí dojít (respondenti toto formulují také jako potřebu „otevřenosti“ a „lásky“). Bohužel, přestože je to pochopitelné vzhledem k okolnostem, změna narativu je oblastí, ve které je zde aktivních nejméně organizací (pouze 9 % organizací uvedlo změnu narativu jako oblast, které se systematicky věnují, v porovnání s 27 % v Německu a 24 % v Polsku).

¹⁹ Zdroj: EURACTIV Media Network B.V. (2017), Orbán calls “ethnic homogeneity” a key to success, URL: <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/orban-calls-ethnic-homogeneity-a-key-to-success/>

²¹ Další zdroje:

Harnoss, Johann et.al. (2021), The Power of Human Migration in the 21st Century, URL: <https://www.bcg.com/publications/2021/how-global-migration-drives-innovation>

OECD (2014), Is migration good for the economy?, URL: <https://www.oecd.org/migration/OECD%20Migration%20Policy%20Debates%20Numero%202.pdf>

Helsinki and Menedék (2021), For the third cycle of UPR of Hungary on the rights of migrants, URL: https://helsinki.hu/wp-content/uploads/2021/03/HHC_Menedek_UPR2021_Hungary_Migrants_web.pdf

Engler, Philipp et.al. (2020), Migration to Advanced Economies Can Raise Growth, URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2020/06/19/blog-weo-chapter4-migration-to-advanced-economies-can-raise-growth>

Higgins, Andrew et.al. (2022), Hungary's Orbán, a Scourge of Liberals, Faces a New Foe: Economics, URL: <https://www.nytimes.com/2022/08/20/world/europe/viktor-orban-hungary-economy.html>

²¹ Zdroj: OM Hungary (2023), Ukraine Crisis 2022-2023, One Year of Response, URL: https://hungary.iom.int/sites/g/files/tmzbd11591/files/documents/2023-03/One%20year%20in%20war_report_FIN_0.pdf

Základ hospodářského úspěchu

1

Změna paradigmatu v narativu migrace: Migrace není pro národ hrozba, nýbrž jeho jediná šance na přežití. Migrace omlazuje společnost, přináší inovaci a potřebný hospodářský růst. Takové změny paradigmatu lze dosáhnout pouze normalizací migrace. Je potřeba Maďarům připomenout jejich vlastní dějiny a vyzdvihnout ty, kteří si začnou v Maďarsku budovat domov a přispívat k řešení společenských výzev.

2

Změna paradigmatu v migrační strategii: Přijetí migrace jako potřebného zdroje umožní sestavování dlouhodobého rozpočtu pro občanskou společnost tak, aby bylo možné příchozím migrantům pomáhat s jejich nejnaléhavějšími potřebami a zároveň je dále podporovat na cestě k využití jejich inovátorského potenciálu.

3

Změna paradigmatu v nábore nových zaměstnanců: Nábor zaměstnanců s migrační zkušeností do vedoucích pozic v oblasti migrace přináší odbornost a osobní zkušenost tam, kde je nejvíce zapotřebí.

Inovátoři na mapě

ZITA LENGYEL-WANG

REFUGEE HELP DIGITAL NETWORK

Zita je spoluzakladatelkou digitální sítě pro pomoc uprchlíkům Segítségnyújtás Ukrajna, Kárpátalja / Refugee Help Digital Network, která vznikla jako podpůrná facebooková skupina s cílem propojit potřebné uprchlíky s místními obyvateli, kteří hledali fórum, na kterém by mohli pomoc nabídnout. Díky silnému digitálnímu know-how týmu dobrovolníků se z iniciativy stal jeden z nejefektivnějších a nejznámějších podpůrných online kanálů v Maďarsku, který se i nadále snaží řešit neustále se měnící potřeby uprchlíků. Má více než 130 000 členů.

”

Spolupráce a sdílení informací mezi největšími facebookovými skupinami v cílových zemích ukrajinských uprchlíků, jako je Polsko nebo Rumunsko, má potenciál přispět k přesnějšímu vyhodnocování potřeb a rozdělování zdrojů.

POLSKO

Legenda: ● - NNO | ● - jednotlivci/neformální uskupení | ● - firmy

POLSKO

Polsko a migrační vzorce

Polská společnost se dynamicky proměňuje z řady souvisejících důvodů. Jedním z nich jsou migrační vzorce. Ve 20. století bylo Polsko po desítky let zemí, kde převažovala emigrace. Poláci hledali lepší příležitosti, utíkali před chudobou (v období před 2. světovou válkou) a komunistickou diktaturou (do 90. let 20. stol.). V době transformace a později po vstupu Polska do EU pak hledali nové ekonomické možnosti. V posledním desetiletí však můžeme pozorovat opačný trend. Polsko se stává čím dál více imigrační zemí. Migrace lidí prchajících před zuřící válkou na Ukrajině je jen nejnovější (ne poslední) kapitolou tohoto příběhu.

Coby sousední země Ukrajiny, ve které pracovalo mnoho ukrajinských občanů již před rokem 2014, se Polsko stalo dobrým místem, kam zamířit, když Rusko napadlo ukrajinská území. Po vypuknutí války ukrajínští migranti nezískali kromě dočasného pracovního povolení žádný zvláštní status. Bylo s nimi zacházeno jako s ekonomickými migranty. Nicméně tento migrační fenomén vytvořil základ silné diaspory, jež dodnes zásadně pomáhá lidem, kteří od eskalace v únoru 2022 prchají před válkou.

Rozsáhlá přeshraniční migrace a široká odezva Poláků

V období od 24. února 2022 do 2. července 2023 překročilo hranici Ukrajiny s Polskem téměř 12,5 milionů ukrajinských občanů. Více než 10,5 milionů těchto lidí z Polska odešlo. Odhaduje se, že v současnosti v Polsku žije více než 1,2 milionu ukrajinských občanů. Ukrajinským občanům bylo vydáno více než 1,5 milionu čísel PESEL určených k identifikaci obyvatelstva, z nichž je nyní aktivních méně než jeden milion.²²

Uprchlíkům pomáhala naprostá většina Poláků. Ani historické spory ohledně těžkých časů za 2. světové války nezabránily vítání „sousedů“, „hostů“ – stovek tisíců lidí prchajících před hrozbou plnohodnotné invaze. Polská reakce na příchod uprchlíků byla převážně založena na občanskospolečenských organizacích vedených jednotlivými Poláky a lidmi s migrační zkušeností. Byly to jak formální neziskové organizace, tak neformální iniciativy jednotlivců a firem. Takové široké zapojení organizací terciérního sektoru vyžadovalo efektivní koordinaci aktivit, kterou mimo

jiné umožnila nezisková organizace Forum Razem (iniciovaná Ashokou a Polskou humanitární akcí). Další koordinační iniciativy a rychlý vznik místních center v největších polských městech jsou důkazem, jak cenná je dlouhodobá spolupráce řady akterů rozvíjená v sítích, jakou je například komunita Ashoky. Po příchodu mezinárodních neziskových organizací do Polska díky ní byla možná výměna poznatků, zkušeností a materiální podpory.

Polsko se stalo pro Ukrajince hlavní přijímající zemí, ale čelí dalším výzvám spojeným s migrací. Právní rámec upravující migraci a život uprchlíků v Polsku i jeho implementace byly již po léta předmětem kritiky odborníků pracujících v sociálních organizacích. Krátkodobé naléhavé potřeby velkého počtu lidí vyřešily narychlo zavedené změny v roce 2022, které ale zdaleka nebyly ani spravedlivé, ani udržitelné. Odborníci poukazují hlavně na nepřijatelné systémové nerovnosti v zacházení s osobami různého původu. Zatímco ukrajínští občané brzy získali právo

na ochranu a sociální pomoc, žadatelé o azyl z jiných částí světa, kteří usilovali o získání stejného práva na hranici s Běloruskem, byli zatlačeni zpět a oficiální pomoc jim byla odmítnuta.

Dlouhodobě nejasné podmínky legality pobytu a dalších práv v případě ukrajinských občanů, kteří získali zvláštní status, patří mezi nejčastěji zmiňované systémové důvody dlouhodobého pocitu stresu, provizornosti a bezmoci. Náš průzkum ukazuje, že nedostatek pocitu bezpečí a stability, včetně nejistoty ohledně délky pobytu, jsou důvody pro malé zapojení komunity do veřejného života.

Vznikající výzvy a příležitosti v Polsku

Během našeho mapování v Polsku jsme hovořili se 76 osobami s migrační zkušeností a s Poláky, kteří se aktivně zapojili do pomoci potřebným migrantům, většinou ve věku 26–35 let. Navíc jsme vedli rozhovory s 90 mladými lidmi (18–25), kteří jsou aktivními inovátory v různých sektorech společnosti. Zjistili jsme, že humanitární pomoc pro uprchlíky z Ukrajiny jen málokdy vedli mladí dospělí lidé (25 let a méně).

Mladší lidé většinou našli uplatnění v dočasných podpůrných rolích. Z některých dobrovolníků se stali zaměstnanci humanitárních neziskových organizací. Jiní se se zapojili v době intenzivní pomoci a pak se vrátili zpět ke svým hlavním pracovním činnostem. V první fázi reakce na potřeby migrantů se mladí lidé ujali úkolů spojených s:

- umožněním postavit se na vlastní nohy a udělat první kroky,
- jazykovou asistencí,
- doučováním,
- asistencí při práci se systémy a pomocí se žádostmi.

Můžeme pozorovat, že tyto úkoly spočívají v práci jeden na jednoho, která je vysilující, ale mladí lidé zdůrazňují, že když pomáhají lidem v tísní, naplňuje je to. Práce jako taková je stresující, obnáší velkou odpovědnost a riziko vyhoření, přeneseného traumatu nebo posttraumatické stresové poruchy, pokud se pomocníkům nedostane řádné péče.

Mladí Poláci se čím dál více zapojují do sociálního podnikání, ale čelí různým výzvám, například:

- nedostatku podpory ze strany vzdělávacího systému,
- diskriminaci z důvodu věku,
- fyzickému a duševnímu stresu,
- nedostatku zkušeností,
- nedostatku financí.

Věková diskriminace je jev, se kterým se při práci setkává mnoho lidí. Taková diskriminace se objevuje uvnitř organizací (ve kterých pracují mladší lidé se staršími), mezi „mladšími“ organizacemi (založenými a řízenými mladými lidmi) a „staršími“ organizacemi, ale i při spolupráci s místními úřady.

Do průzkumu byla zahrnuta pouze malá skupina mladých sociálních aktivistů s nedávnou uprchlickou zkušeností. Přesto i oni potvrzují existenci stejných překážek nad rámec toho, že jsou sami migranti.

Podle průzkumu má o dlouhodobou práci s migranty zájem jen malé procento dotázaných mladých dospělých. Sociální inovátoři silně tíhnou k zapojení se do témat, která jsou pro ně samotné bolestná. Ukazuje se tak jejich silný potenciál i potřeba hájit vlastní práva.

²² Zdroj: Dobolowicz, Michal (n.d.), Ilu uchodźców z Ukrainy mieszka w Polsce? Znamy najnowsze dane, URL: https://www.rm24.pl/raporty/raport-wojna-z-rosja/news-ilu-uchodzcow-z-ukrainy-mieszka-w-polsce-znamy-najnowsze-dane,nl-d,6890477#crp_state=1

Zapojení mladých lidí s migrační zkušeností má v této fázi dočasný nebo nestrukturovaný charakter. Stejně jako jejich mladí polští kolegové se zapojují do témat, která jsou pro ně nejdůležitější. Mezi nejčastější oblasti patří budování podpůrných sítí, vzdělávání dospělých a nezletilých a mezikulturní výměna. U mladých lidí, kteří uprchli z jiných zemí, než je Ukrajina, převažují jiné druhy sociálního zapojení. Bělorusové často pořádají kulturní akce (koncerty, vystoupení, výstavy, akce v klubech). Jejich kulturní akce přitom často velmi silně vyjadřují přání míru, podporu Ukrajiny a demokracie v Bělorusku.

Podle antropologického výzkumu realizovaného v rámci programu Hello Entrepreneurship²³ mladí dospělí s migrační zkušeností neupřednostňují sociální podnikatelství ze dvou hlavních důvodů: musí se soustředit na to, aby se užívali, a snaží se v Polsku získat co možná nejlepší vyšší vzdělání. Obzvláště brzkou potřebu se uživit považují za překážku sociálního podnikatelství, které pak vnímají jako vedlejší, dobrovolnou činnost.

Mění se společnost

Podle převážné většiny Poláků pracujících s migranty není polský systém připravený na jejich přijetí a integraci. Čím více jsou aktivisté informovaní a čím více se zapojují, tím kritičtější bývají. Takto přísně hodnotí situaci hlavně humanitární aktivisté, kteří pracují v extrémně těžkých podmínkách na polsko-běloruské hranici. Aby se situace permanentně zlepšila, je podle odborníků zapotřebí vytvořit a implementovat realistickou vnitrostátní migrační politiku. K vytvoření takového dokumentu lze převážně využít předchozích zkušeností a odborných znalostí z neziskového sektoru.²⁴ Potřebu dlouhodobé migrační a integrační politiky si uvědomují také místní úřady, na jejichž bedrech leží úkol vytvářet vysoce kvalitní veřejné služby pro nové obyvatele i starousedlíky. Místní úřady jsou nakloněny spolupráci s vícero akterými, protože si jsou vědomy, jak cenné jsou služby, které sociální podnikatelé poskytují.

Sociální inovátoři, kteří nedávno uprchli z Ukrajiny a se kterými jsme hovořili, jsou spokojenější se stavem polských systémů než Poláci. Uvědomují si nedostatky a překážky, ale vidí rovněž příležitosti a jsou vděční polské společnosti, že jim vytvořila prostor, aby se do ní mohli aktivně zapojit a usilovat o systémovou změnu.

Velký nevyužitý potenciál pro řešení napětí ve společnosti skýtá mediální prostor. V době, kdy je polská společnost velmi polarizovaná, média mohou veřejnosti pomoci lépe pochopit problematiku migrace a měnit její narativ. Mohou sehrát zásadní roli ve formování veřejného mínění. Je důležité, aby této role využívala a přesně a empaticky o této problematice informovala. Řada respondentů zmiňovala frustraci nad tím, že média rozdmýchávají konflikty místo toho, aby svým narativem lidi sbližovala (sdílením osobních příběhů, poukazováním na odvahu a překážky). O významu přítomnosti migrantů pro ekonomiku i společnost (důležitosti jejich podnikání, práce, odváděných daní, investic) se hovoří jen zřídka. Sociální podnikatelé aktivně utvářejí pozitivní narativy, ale spolupráce a zájem médií jsou klíčové, mají-li uspět. Je zde prostor pro žurnalistiku zaměřenou na řešení, která se staví proti předpojatému zdůrazňování nákladů na pomoc a zatěžování škol a zdravotnictví.

Výzvy spojené s rostoucím počtem migrantů, kteří se snaží najít si v Polsku zázemí, jsou zároveň příležitostmi pro společnost jako celek. Velká kulturní a etnická diverzita může vytvořit prostor pro budování spravedlivějších, rovnějších a inkluzivnějších systémů.

mů. Společnost má více možností uvědomit si hodnotu rozmanitosti. Přítomnost migrantů, kteří mají jinou identitu, menšinový původ a přinášejí s sebou další aspekty diverzity, je pro osoby z různých prostředí příležitostí uplatnit své vlohy k sociálnímu inovatorství. Ilustrovat nám to může vysoká aktivita žen, které vytvářejí prostor pro spolupráci a vzájemnou podporu. Ženy se zapojují i přesto, že se zároveň potýkají s mnoha problémy způsobenými válkou, která obrátila jejich osobní život naruby.

Je zajímavé, že v polském sociálním sektoru dominují ženy. Jelikož mužům byla možnost vycestovat omezena, valnou většinu imigrantů z Ukrajiny tvoří ženy, které tak posilují vzorec ženské převahy v oblasti sociální práce. Řešení společenských problémů souvisí s pomáháním, péčí a dobročinností, což jsou vlastnosti připisované ženám tradičně považovaným za „pečovatelky“. Výsledkem je velmi nízká zastoupenost mužů mezi sociálními podnikateli a menší míra jejich zapojení do řešení společenských problémů. Rozdíly jsou pak vidět v uváděných hodnotách a politických názorech, kde ženy zmiňují potřebu větší otevřenosti, empatie a inkluze.²⁵ Polská občanská společnost tedy potřebuje do sociálního inovatorství zapojit více mužů a chlapců.

Inovátoři na mapě

YELIZAVETA NAHORNA

FUNDACJA UKRAINA

Vzhledem k tomu, že neziskový sektor stojí z části na zapojení dobrovolníků, téměř vždy najdete takové možnosti podpory a účasti, které vám vyhovují. Já jsem svou cestu v nadaci začala jako dobrovolnice, takže vím, jak důležité je pro neziskové organizace vytvořit prostor pro práci s aktivními lidmi a dát jim příležitost se zapojit.

Fundacja Ukraina, tvořená převážně mladými lidmi, je jednou z nejaktivnějších organizací v Polsku. Jejich nabídka pomoci je velmi široká, od služeb na podporu integrace, přes pomoc při hledání práce a výuku jazyka až po kulturní akce. Během roku od 24. února 2022 se nadace výrazně rozrostla a počet jejích zaměstnanců se ztrojnásobil. I přes svůj nízký věk zastává Yelizaveta velmi zodpovědnou pozici v srdci organizace. K její náplni práce patří nábor nových zaměstnanců a zajišťování, že všichni kolegové budou jednat v souladu s cíli a hodnotami organizace.

²³ Zdroj: Ashoka (2023), Jak mlode i przedsiębiorcze osoby odnajdują się w Polsce?, URL: <https://www.ashoka.org/pl-pl/story/jak-mlode-i-przedsiębiorcze-osoby-odnajdują-się-w-polsce>

²⁴ Zdroj: Migration Consortium et.al. (2023), Polish School of Assistance, Reception and integration of refugees from the Ukraine in Poland in 2022, URL: <https://konsorcjum.org.pl/en/report-the-polish-school-of-assistance/>

²⁵ Zdroj: Młodzieżowcy (2023), Debutanci '23, URL: <https://młodzieżowcy.pl/wp-content/uploads/2023/07/Raport-Debutanci23-7-Jul.pdf>

PAULINA KREMER

SPÓŁDZIELNIA HECA

Paulina vede už několik let sdružení HECA, které se zaměřuje na poskytování inkluzivního pracovního prostředí. HECA se neomezuje jen na služby kurýrů na kolech, výrobu přírodních limonád a upcyklovaný nábytek. Když do města Tczew přijela velká skupina válečných uprchlíků z Ukrajiny, sdružení jim poskytlo ubytování, pomoc s integrací a vytvořilo také nové jesle, aby mladé matky mohly začít pracovat. Hladký chod umožňuje úzká spolupráce s místními podniky.

Ashoka Fellows aktivně pomáhající ukrajinským uprchlíkům

MYROSLAVA KERYK

UKRAIŇSKI DOM

Myroslava pomáhá osobám s migrační zkušeností postavit se rychle na vlastní nohy, aby mohly začít přispívat k obecnému blahu. Do procesu zapojuje také hostitelské komunity, což napomáhá navazování vztahů a předcházení konfliktů. Kromě toho, že poskytuje lidem s migrační zkušeností komplexní podporu v nejdůležitějších životních otázkách, jako je bydlení, práce nebo vzdělání, pro ně Myra vybudovala také domov mimo domov: Ukrajinský dům. Je to výjimečné místo, které společně utvářejí místní komunity – polská i ukrajinská. Její práce vychází z její osobní zkušenosti.

WITOLD KLAUS

KONSORCJUM MIGRACYJNE

Witold si uvědomuje, do jaké míry je právní systém v otázce statusu uprchlíků a migrantů žijících v Polsku nejasný a složitý. Proto založil sdružení právní pomoci Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, které poskytuje bezplatnou právní pomoc osobám snažícím se zlegalizovat svůj pobyt. Witold se nyní podílí na vedení sdružení Konsorcjum Migracyjne, které využívá odborných znalostí organizací působících ve prospěch migrantů v různých oblastech. Všem je společná vize inkluzivního státu.

KRZYSZTOF STANOWSKI

RADNÍ VE MĚSTĚ LUBLIN

Krzysztof je jedním z lidí, kteří stojí ve městě Lublin za hladkou spoluprací regionálních a mezinárodních neziskových organizací s radou města. Některá řešení, která navrhly, byla úspěšně implementována v celé zemi (např. zavedení kulturních asistentů ve školách). To je možné díky mnohaleté práci, vzájemnému porozumění a důvěře. Dalším důležitým výsledkem této spolupráce byl vznik Baobabu, prostoru pro výměnu zkušeností a poznávání kultur v budově bývalé banky (vedoucí organizací je Homo Faber).

”

Baobab je místem pro setkávání a navazování vztahů mezi novými obyvateli a starousedlíky. Jsou vítány iniciativy organizací i neformálních skupin včetně organizací migrantů a menšin, aby byla vzniklá nabídka sociální, kulturní, integrační a inkluzivní. Vnímáme integraci jako obousměrný proces, proto cílíme některé z našich aktivit na hostitelskou společnost, tedy na obyvatele Lublinu.

Anna Dąbrowska, prezidentka organizace Homo Faber²⁶

²⁶ Zdroj: Wasik, Dominik (2023), Dawna siedziba banku zamieniła się w przyjazną przestrzeń dla nowych mieszkańców Lublina. Zajrzeliśmy do „baobabu”, URL: <https://spottedlublin.pl/dawna-siedziba-banku-zamienila-sie-w-przyjazna-przestrzen-dla-nowych-mieszkanow-lublina-zajrzelismy-do-baobabu/>

RUMUNSKO

Rumunsko je jednoznačně emigrační zemí

Rumunsko se řadí mezi dvacet států s nejvyšší emigrací na světě: v zahraničí žijí více než 4 miliony Rumunů.²⁷ Na konci roku 2020 byl počet rumunských emigrantů šestkrát vyšší než počet imigrantů žijících v Rumunsku. Nemůžeme tedy hovořit o hluboké interakci mezi místní společností a přistěhovalci, protože je jich v porovnání s populací země (19 milionů) málo.

Rumunské politiky v oblasti integrace uprchlíků a dalších příjemců mezinárodní ochrany trpí podle srovnání evropských integračních politik (zkr. NIEM z angl. National Integration Evaluation Mechanism) hlubokými nedostatky. Tento projekt financovaný Evropskou Unií měřil od roku 2016 do roku 2019 snahu vlád 14 členských zemí EU vytvořit komplexní rámce pro integraci příjemců mezinárodní ochrany.²⁸

Zpráva NIEM odhalila v systému rumunských politik upravujících integraci cizinců několik strukturálních problémů, např. absenci sladění zákonů o azylu a migraci s organickými zákony platícími v konkrétní oblasti (vzdělávání, zdravotnictví) a sekundární legislativou (rozhodnutími vlády, ministerskými vyhláškami, interními pokyny či nařízeními). Příjemcům mezinárodní ochrany je pak často odepřen přístup ke zboží a veřejným službám, na které mají právo. Zpráva NIEM navíc poukazuje na nedostatečné zapojení Ministerstva školství a výzkumu a Minister-

stva práce a sociální ochrany, která jsou spolu se svými podřízenými organizacemi přímo zodpovědná za dva klíčové aspekty: přístup ke vzdělávání a přístup na trh práce. Zpráva upozorňuje také na uzavřený systém správy integračních politik, který se vyznačuje pasivním zapojením příjemců, sníženou transparentností a nedostatkem dat, jež by podpořila uplatňování veřejných politik v praxi.

Vzhledem k tomuto výchozímu bodu zastihla válka na Ukrajině Rumunsko naprosto nepřipravené na ohromující nápor uprchlíků. Veškeré lidské, logistické a legislativní zdroje byly v prvních dnech konfliktu podrobeny zkoušce. Za jediný den překročilo hranice ve snaze uchýlit se do bezpečí 10 000 až 20 000 uprchlíků.

Od začátku války přišlo do EU minimálně 5,8 milionů ukrajinských uprchlíků. Od července tohoto roku prošlo přes Rumunsko 2,9 milionů ukrajinských uprchlíků. Z toho 95 000 je v současnosti na území země registrováno.²⁹ Polsko, Německo a Česko jsou pro lidi prchající z Ukrajiny třemi nejdůležitějšími hostitelskými zeměmi. Jen v Polsku pobývá přibližně 35 % osob, kteří v EU požívají dočasnou ochranu.

Neziskové organizace a občanská společnost přebírají iniciativu

Aktéry zapojenými v Rumunsku do této mimořádné pomoci jsou stát, občanská společnost, mezinárodní neziskové organizace, agentury OSN a soukromý sektor. Byl to zřejmě nejrozsáhlejší proces spolupráce a propojování v dějinách země, k němuž byla zapotřebí neskutečná mobilizace sil. Podobná synergie nastala během pandemie covidu-19, kdy se tyto aktéři spojili poprvé, aby poskytli dary, zdravotnický materiál a odborníky. Ukrajinská krize tedy nastala v době, kdy lidé už byli unavení a zdroje vyčerpány.

Do akce se zapojilo přes 300 neziskových organizací. Přestože většina z nich postrádala zkušenosti se zvládáním humanitárních nebo uprchlických krizí, dohnala je empatie a pocit naléhavosti už během prvních dnů na hranice, kde poskytovaly uprchlíkům pomoc. To ony přiměly vládu jednat. Přicházely s návrhy a řešeními, mobilizovaly lidské zdroje, humanitární pomoc a po celou dobu od vypuknutí války byly neochvějným partnerem státu.

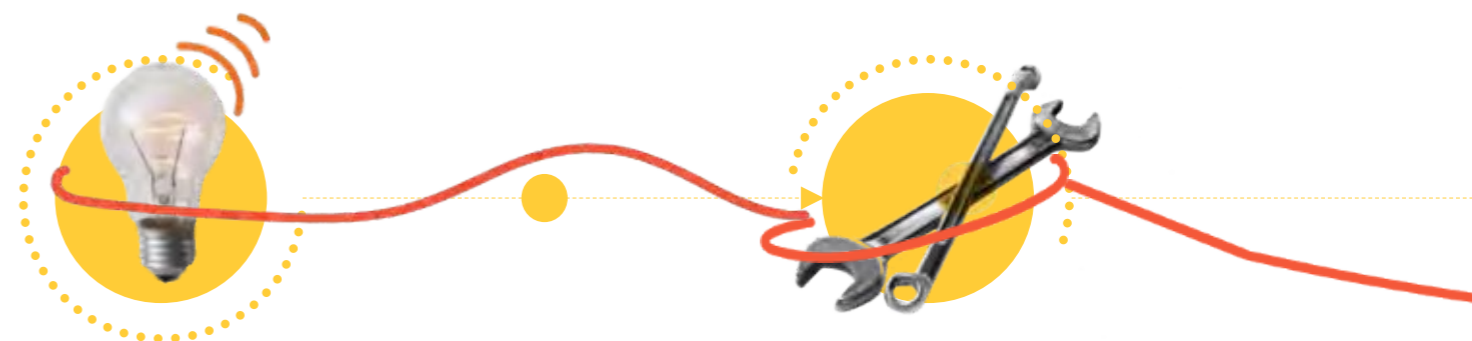
Klíčové poznatky z našeho mapování

Hovořili jsme se 61 sociálními inovátory, kteří se zapojili do první linie podpory a intervencí na pomoc Ukrajincům postiženým válkou. Naše studie odhalila několik relevantních aspektů, které měly výrazný dopad v řadě oblastí. Žádný ze zapojených aktérů neměl zkušenost s velkou humanitární pomocí související s migrací.

Rumunský systém nebyl a není v žádném ohledu připravený přijmout a integrovat uprchlíky, a to z hlediska logistiky, legislativy, zdrojů, odborných znalostí z terénu (souvisejících se zvládáním uprchlických a jiných velkých humanitárních krizí a krizovou podporou) i koordinace státních struktur. Státní instituce postrádají odborné pracovníky vyškolené v řešení humanitárních krizí a uprchlické problematice. Rumunsku rovněž na mnoha úrovních chybějí komplexní strategie:

problém představuje zajištění jazykových kurzů pro výuku rumunštiny (převážně jsou poskytovány neziskovými organizacemi), nedostatečný systém pro umožnění přístupu ukrajinských dětí ke vzdělání, nedostatek opatření motivujících Ukrajince ke vstupu na pracovní trh i nepřipravený systém sociální ochrany, který není schopný pojmout tak vysoký počet cizinců v atypické a komplikované situaci a vypořádat se s řadou souvisejících důsledků (právní status, legislativa, zranitelnost).

Ve druhé fázi jsou navíc na uprchlíky kladena alarmující očekávání: chceme, aby se integrovali, začali pracovat a normálně fungovali, ale zapomínáme na trauma, kterým si prošli.

²⁷ Zdroj: The International Organization for Migration (2021), World Migration Report 2022, URL: <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>

²⁸ Zdroj: Foundation Institute of Public Affairs (2022), National Integration Evaluation Mechanisms (NIEM) in 14 EU Member States, URL: <http://www.forintegration.eu/pl/pub>

²⁹ Zdroj: UNHCR (n.d.), Ukraine Refugee Situation, URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

Podle mě nám bude trvat několik let, než pochopíme, čím si lidé prchající před válkou prošli a co se jim stalo. Nesou si s sebou hluboké trauma a naše očekávání jako systému jsou naprosto scestná: chceme po nich, aby se integrovali, obviňujeme je, že se nesnaží více zapadnout, ale zapomínáme, že uprchlíci mají odlišný status: chtějí jen bezpečné místo, kde by mohli žít, než se budou moct vrátit zase domů. Nepřišli sem, aby začali nový život. Přišli sem, aby se zachránili, neměli na vybranou. Většina z nich nepomýšlí na to, že by zůstala, ale plánují zde být dočasně a pak se vrátit domů. Musíme si uvědomit, že po nich požadujeme nemožné vzhledem k traumatické situaci, ve které se ocitli.

Carmen Gheorghe, Ashoka Fellow a zakladatelka E-Romnja, jediné romské feministické organizace v Rumunsku

Čelíme stále nižšímu financování a absenci dlouhodobé vize

Navíc neexistuje jasný názor, která instituce odpovídá za konkrétní typ intervence nebo služby a co z vzniklého může být institucionalizováno (především sociálním sektorem).

Soukromý sektor výrazně zasáhl poskytnutím finanční a logistické podpory, ale to platilo převážně v počáteční fázi krize, kdy byly zajištěny okamžité potřeby. Prostředky ze soukromého sektoru pro určitou část občanské společnosti však byly alokovány nestrategicky (v zásadě na základě předchozí spolupráce spíše než odborných znalostí), kvůli čemuž se ostatní neziskové organizace na trhu dostaly do zranitelnější pozice.

Neziskové organizace zastupují stát: podle sociálních inovátorů, s nimiž jsme hovořili, služby po-

skytované neziskovými organizacemi stát jako takový neposkytuje. Výrazná část aktivit na podporu uprchlíků je financována z interních prostředků, agentur OSN a dalších mezinárodních organizací. Stát pomáhá zprostředkováním ubytování, jídla, dopravy a finanční pomoci. Oficiální data z ledna 2023³⁰ ukazují, že během války na Ukrajině bylo z veřejných prostředků vynaloženo více než 106 milionů eur na poskytnutí ubytování a jídla uprchlíkům. Další 12 milionů bylo vyčleněno na dopravu a zhruba 26 milionů dolarů poskytly na peněžitou pomoc agentury OSN a neziskové organizace.

Hlavními identifikovanými překážkami jsou nedostatek vzdělání, vystavení diverzitě, byrokracie, absence strategie, vize a politické vůle. Jazyková bariéra je také zásadní.

Nadšení ubývá, únavy přibývá

Od dob komunismu v Rumunsku stále přežívá kultura nedůvěry, která vede k nedostačenému přístupu ke vzdělání pro cizince a nízkému přijetí a toleranci vůči nim. Nadšení prvních fází konfliktu opadlo, a tak nyní od prohlašování „Ukrajinci a Ukrajinky jsou našimi bratry a sestrami“ přecházíme k „hosté jsou vítáni, ale musí odejít“ (rumunské rčení). Rovněž socioekonomický vývoj, k němuž patří inflace a energetická krize, se

Další deformace v sociálním sektoru

Z mapování vyplynulo, že v post-pandemickém období se pozornost obrátila na vzdělávání a sociální inkluzi a zároveň poklesly aktivity občanské společnosti a environmentálních občanských hnutí. To je dalším důkazem, že po třech letech, kdy byly zdroje vynakládány na hašení okamžitých požárů, jsou důležité a zásadní společenské otázky, které řešil hlavně neziskový sektor, ještě zanedbanější. Dopady na duševní zdraví a emoce se podcenily

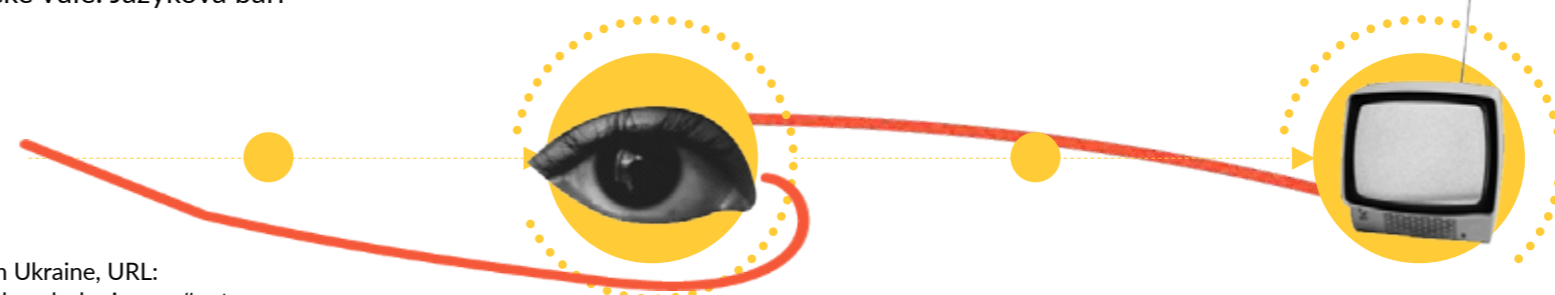
v předvolebním roce přičítal k již existujícím citlivým bodům ve společnosti. Proto je formování narativů o uprchlících z Ukrajiny čím dál důležitější. Potřeba inkluzivního vzdělávání je zjevná a vzdělávání vyžaduje čas. Pokud během pandemie covidu-19 vznikala řada nových organizací, aby společnosti pomohly řešit problémy spojené se zdravím, nyní stejný efekt nepozorujeme, a to hlavně proto, že situace je vnímaná jako dočasná.

a podfinancovaly jak ve vztazích mezi zapojenými aktéry, tak ve vztazích mezi poskytovateli financí, příjemci prostředků a uprchlíky. Neuvěřitelná energie občanské společnosti a její pozitivní výsledky jsou povzbudivé, ale je třeba vzít v potaz dopady zapojení, které je téměř nad rámec kapacity jednoho celého sektoru.

Lídři neziskového sektoru a uprchlíci skýtají nevyužitý potenciál

Obrovský potenciál vidíme v lidech neziskového sektoru. Vláda ho může využít, bude-li se s nimi častěji radit při tvorbě programů se střednědobým a dlouhodobým dopadem, které budou vypracované na míru lidem a jejich potřebám. Jsou zapotřebí modely infrastruktury, konsolidace vytváření kapacit, zpřístupnění informací, transparentní komunikace a mezisektorový přístup a spolupráce a vznik koherentních veřejných politik, které budou odrážet reálný stav věcí.

Je skutečně potřeba přestat pohlížet na uprchlíky jako na „příjemce pomoci“: intervenční politiky či politické programy by měly být podloženy konzultacemi se samotnými uprchlíky, aby se mohli stát jejich spolutvářci.

³⁰ Zdroj: European Commission (2023), Romania: Report on the national response to those displaced from Ukraine, URL: https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/romania-report-national-response-those-displaced-ukraine_en#:~:text=The%20report%20also%20identifies%20the,are%20legally%20employed%20in%20Romania

Sociální inovátoři na mapě

MIHAELA MUNTEANU

THE FEDERATION OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS FOR SOCIAL SERVICES

Organizace FONSS sehrála klíčovou roli při pomoci v rané fázi konfliktu. Zprovoznila Středisko krizové pomoci, což byl modelový příklad postupu v nouzových situacích. „Vnímali jsme jako záležitost cti se zapojit do pomoci, protože jsme byli o krok napřed před vládními orgány. Také jsme chápali, že s vládními orgány musíme spolupracovat a podporovat se, protože disponují zdroji, které nám chybí. Jelikož jsme řešili konkrétní problémy tradičně zranitelných skupin a s uprchlíky jsme neměli zkušenosti, požadavků o pomoc bylo více, než jsme dokázali zpracovat. Nedisponovali jsme jasným intervenčním plánem, museli jsme ho vytvořit.“

Mihaela Munteanu dále zdůrazňuje, jak tato zkušenost organizaci posunula a umožnila jí svižněji růst díky zrychlenému procesu nabírání znalostí.

V současné době těžíme z nových zkušeností. Získali jsme významné finanční zdroje a ve FONSS nyní operujeme s několikanásobně větším rozpočtem, což nám umožní pracovat na větších projektech a získat strategické fondy. Navíc nyní spolupracujeme na projektech zaměřených na integraci uprchlíků s několika menšími organizacemi; i pro ně nedávné události znamenaly rychlý růst.

Organizace FONSS spustila několik inovativních pilotních projektů zaměřených na intervence. Pro uprchlíky otevřela například sociální obchod, což je unikátní princip pomoci. Nejedná se pouze o přerozdělení darovaných předmětů: při vstupu do obchodu osoba obdrží peníze ve virtuální měně „ROUA“ (název vznikl spojením anglických názvů pro Rumunsko a Ukrajinu) a v obchodě pak může utratit určitou částku. Podle Mihaely obchod zaujímá jiný přístup k poskytování sociální podpory, příjemci podpory si mohou zachovat důstojnost, nemusí se cítit chudě, řídí se vytyčenými limity pro útratu a mohou si i našetřit. Sociální pracovníci navíc provádějí neustále evaluace zkušenosti jednotlivých osob, které obchod navštěvují. Mají tak globální i individuální přehled o příjemcích podpory.

IOANA BAUER

ELIBERARE ASSOCIATION

Organizace eLiberare se zaměřuje na prevenci obchodování s lidmi a sexuálního vykořisťování. Na podporu uprchlíků z Ukrajiny, z nichž většinu tvoří ženy a děti, organizace vypracovala nový model ochrany. Model byl navržen i spuštěn v Rumunsku a jeho cílem je potírání rizikových faktorů, které přispívají k tomu, že se někdo stane obětí sexuálního či pracovního vykořisťování, nuceného žebrání či jiných forem obchodu s lidmi.

Na novém modelu Kompass spolupracovali také kolegové z Ukrajiny, kteří se k týmu eLiberare přidali v dubnu 2022. Využili přitom zkušenosti s útekem ze své země, kde museli všechno opustit. Účelem modelu je zvýšit povědomí o bezpečnostních opatřeních, poskytovat pomoc osobám v ohrožení a vyvíjet individuální bezpečnostní plány.

CARMEN GHEORGHE

E-ROMNJA

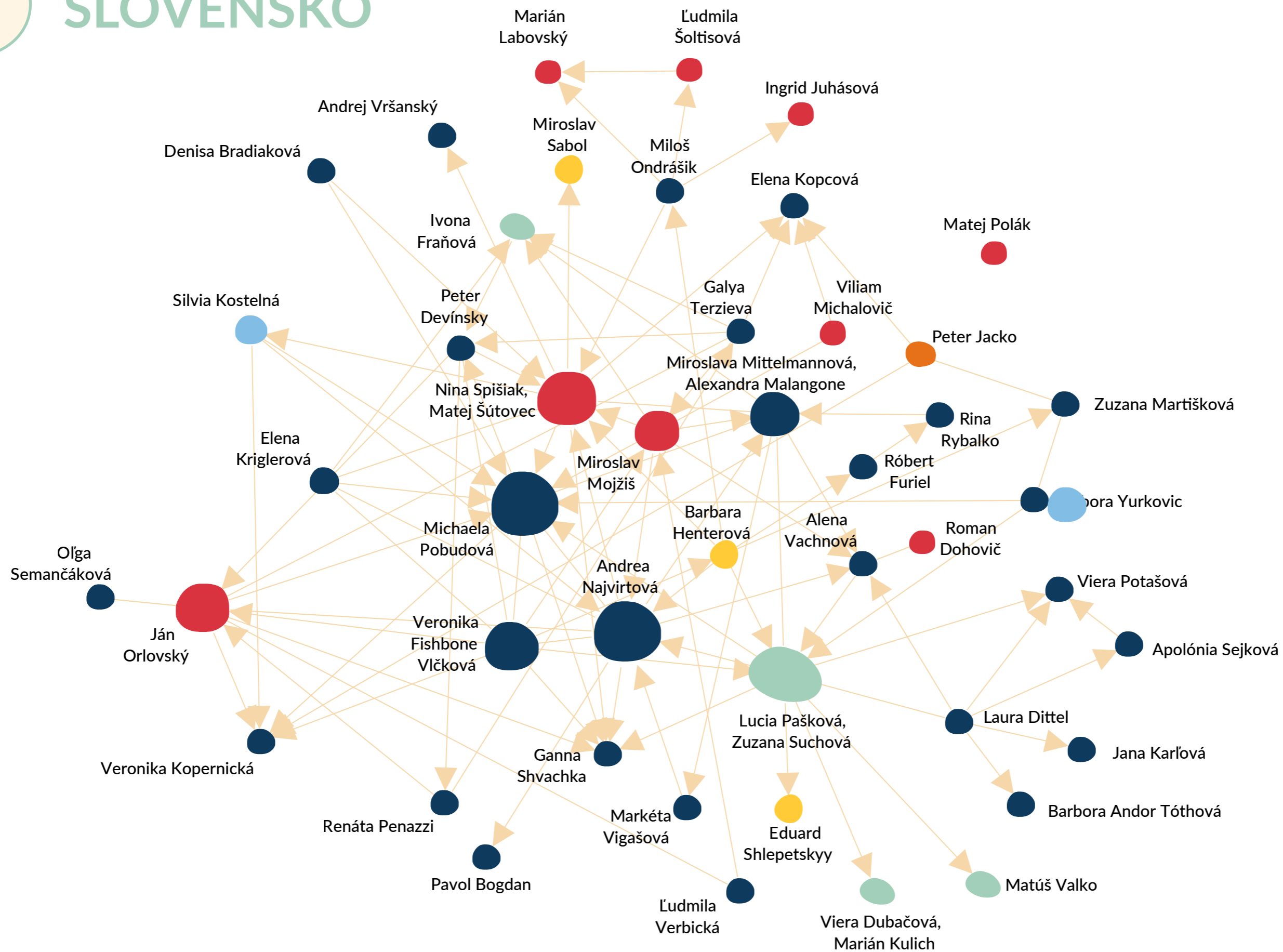
E-Romnja je jediná romská feministická organizace v Rumunsku. Ve své práci uplatňuje intersekcionalní přístup a pomáhá ženám lépe porozumět široké škále problémů, ať už se týkají identity (genderu, sexuality), ženských práv (potratu, rovnosti žen a mužů), či bydlení a místní architektury. Tyto problémy jim také pomáhá řešit. Carmen se s organizací zapojila do specializované pomoci ukrajinským uprchlíkům a uvedla, že zaznamenaly případy diskriminace romských uprchlíků: válka stávající předsudky a stereotypy ještě prohloubila. Podle Carmen měly romské ženy po příchodu do Rumunska problémy dosáhnout na podporu od státního systému a zejména získat přístup k základním službám. Bylo také zřejmé, že rumunský stát nebyl schopen konsistentně řešit potřeby týkající se sexuálního a reprodukčního zdraví a ochrany proti násilí, včetně domácího násilí.

”

Chtěly jsme oslovit často opomíjené romské ženy zvláště kvůli mediálnímu kontextu, kdy ve zpravodajství proběhly rasistické reportáže zaměřené proti romským uprchlíkům, obzvláště ženám. Pracovaly jsme především v nouzových ubytovacích zařízeních a centrech se ženami, které se již dostaly pryč z válečné situace, ale žily každodenní život plný mikro-obtěžování a rasové diskriminace. Různí aktéři ze strany státní sféry Romy více než kohokoli jiného kontrolovaly a zkoumaly, zda jsou skutečně uprchlíci. **Romům se nedostalo stejné péče jako jiným uprchlíkům, a to z důvodu zažitých rasistických předsudků.**

SLOVENSKO

Legenda: ● - NNO | ● - NNO | ● - státní organizace | ● - jednotlivci/neformální uskupení | ● - firmy

SLOVENSKO

Na Slovensku se pro osoby, které byly nuceny opustit své domovy z důvodu války a získaly dočasnou ochranu, místo termínu „utečenec“ (uprchlík) užívá termín „odídenec“. Očekává se, že ukrajinští občané s dočasnou ochranou se jednou navrátí domů.

Situace bezprostředně po invazi Ruska

Slovenské systémy se potýkaly s bezprecedentní situací, pochopitelně tedy neměly dostatek zkušeností a při přijímání velkého počtu Ukrajinců prchajících ze sousední země narážely na řadu problémů. V raných fázích války Slovensko údajně zápasilo se zvládnutím akutní intervence, od zajištění nouzového ubytování po koordinaci pomoci na hraničních přechodech, přes něž do země přicházelo značné množství lidí. Za okamžitou humanitární pomoc a organizaci speciálních týmů pro humanitární aktivity tak převzaly zodpovědnost jednotlivé kraje.

Neziskové organizace hrály také významnou roli – postaraly se o značnou část humanitární pomoci, jelikož stát podle dostupných zpráv nebyl připravený tuto pomoc zajistit. Postižené oblasti (u hranic s Ukrajinou) měly vážné potíže se zvládnutím situace a finanční podpora od státu k nim dorážela se zpožděním. Nicméně pandemie covid-19 posloužila jako model krizové situace a pomohla vytvořit systémy k řešení problémů a strategie spolupráce. Významná pomoc přišla také ze strany veřejnosti, kde

se vzedmula vlna solidarity s prchajícími Ukrajinci, a někteří soukromí občané dobrovolně nabízeli ubytování a humanitární i osobní pomoc.

Řada respondentů potvrdila, jak důležitou roli hrály mezinárodní organizace (např. UNHCR, UNICEF), které v oblastech bez zkušeností s uprchlíky přispívaly jak svým know-how, tak finanční pomocí. Tyto mezinárodní nevládní organizace jsou i nadále zásadní při koordinaci spolupráce mezi státem a nevládním sektorem a se státem pracují na dlouhodobých integračních programech pro uprchlíky. Na začátku konfliktu do zasažených oblastí vyslaly okamžitou pomoc, jelikož stát nebyl schopný ihned finančně přispět a příprava grantů EU pro tyto účely vyžaduje určitý čas.

Začleňování ukrajinských dětí do slovenských škol

V září roku 2022 přibližně 10 500 ukrajinských dětí vstoupilo do slovenských vzdělávacích institucí, od školek po střední školy. Při začleňování ukrajinských dětí do slovenského vzdělávacího systému je hlavním problémem absence povinné školní docházky (jež pro ukrajinské děti platí například v Česku a jejich integrace do českých škol pak probíhá poměrně uspokojivě). Mnoho dětí nechodí do slovenských škol a vzdělávají se na ukrajinských školách online formou, nebo nejsou zapojené do žádného vzdělávacího systému, což ohrožuje jejich integraci.

Podle některých zdrojů řada dětí zůstává doma bez dozoru, zatímco jejich rodiče pracují. Děti docházející do škol se potýkají s pocitem osamělosti a psychologickými traumaty z toho, čím si prošli. Mnoho respondentů uvedlo, že vzdělávací systém nebyl na integraci těchto dětí připravený, a potýkal se s nedostatkem ukrajinsky mluvících zaměstnanců škol, nástrojů pro práci s těmito dětmi, i kurzů slovenštiny.³¹

³¹ Zdroj: Centrum vzdelávacích analýz (2023), Čo priniesol školský rok? Deti z Ukrajiny mimo systému, žalobu z Bruselu aj klúčové reformy, URL: <https://www.vzdelavacieanalyzy.sk/co-priniesol-skolsky-rok-deti-z-ukrajiny-mimo-systemu-zalobu-z-bruselu-aj-klucove-reformy/>

Respondenti také často upozorňovali na nedostatky v migrační politice země, což nadměrně zatěžuje neziskové organizace včetně těch mezinárodních. Zdá se, že ani situace v Ukrajině a následný příliv uprchlíků nepovede ke změně v této oblasti.

Dočasná ochrana pro uprchlíky

Slovenské systémy se potýkaly s bezprecedentní Evropská unie se rozhodla ukrajinským občanům poskytovat dočasnou ochranu do března 2024 (s možností prodloužení do roku 2025), přičemž systém sociální podpory si každá země nastavuje samostatně. Sociální dávky pro uprchlíky jsou na Slovensku mnohem nižší než například v Česku, což mnoho ukrajinských žen s dětmi uvrhuje do zranitelnější situace.

Dočasná ochrana navíc Ukrajincům nepropůjčuje přístup do systémů státní podpory, a je pro ně

tak těžší získat některé dávky. Dosud mají nárok na kompletní zdravotní pojištění pouze děti a zaměstnané osoby. O status dočasné ochrany do této chvíle požádalo 115 000 lidí, 85 % tvoří ženy a děti. Podle posledních odhadů v zemi zůstala asi polovina nově přichozích, tedy asi 60 000 osob.

Někteří Ukrajinci nadále bydlí v humanitárních velkokapacitních zařízeních (jedná se o bývalé vojenské objekty). Tento typ ubytování mezi obyvateli podporuje pasivní přístup a snižuje pravděpodobnost, že se úspěšně zapojí do trhu práce.

Politická situace a budoucnost Ukrajinců na Slovensku

Většina respondentů zapojených do mapování viděla souvislost mezi politickým vedením země a slábnoucí podporou uprchlíků a jejich práv u většiny Slováků. Přestože o dočasnou ochranu požádaly hlavně ženy s dětmi, několik průzkumů potvrdilo, že podpora Ukrajinců na Slovensku klesá.

Politická reprezentace na několika frontách podporu uprchlíků soustavně sabotuje a vyzdvihuje potřeby místních obyvatel. Několik politických stran zaujalo také pro-ruský postoj. Tento vývoj a vzkvétající dezinformační scéna v zemi souvisí s nadcházejícími volbami do parlamentu, které mají proběhnout v září 2023. Veřejné mínění je čím dál více polarizované. Práci nevládního sektoru to přirozeně komplikuje. „Ještě v březnu 2022 téměř 35 % respondentů nesouhlasilo s tvrzením, že by uprchlíci měli mít právo na Slovensku požádat o azyl a počet žádostí za rok by neměl být limitován. V prosinci již nesouhlasila polovina respondentů.“³²

V rozporu s výsledky průzkumů veřejného mínění z dat vyplývá, že pracovníci z řad ukrajinských uprchlíků v roce 2022 významně přispěli k růstu zaměstnanosti. Většinou zastávají méně kvalifikované pozice, které se společností delší dobu neúspěšně snažily obsadit, a to v regionech, kde není nedostatek práce. Počet zahraničních pracovníků v roce 2022 překonal historický rekord – do slovenského pracovního trhu přibýlo více než 90 000 cizinců, což přispělo ke zmírnění regionální nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou.³³

Právě média a politické předsudky jsou podle respondentů jedny z hlavních problémů, kterým při práci s ukrajinskými uprchlíky čelí. Pro vylepšení názorů na uprchlíky je třeba se s uprchlíky se osobně setkávat, což odstraní strach z neznámého, říkají respondenti. Politické prostředí, které uprchlíky podporuje, by také mohlo hrát významnou roli při formování postojů vůči uprchlíkům.

³² Zdroj: European Commission (2023): Slovakia: Slight decrease in public support for those displaced from Ukraine, URL: https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/slovakia-slight-decrease-public-support-those-displaced-ukraine_en

³³ Zdroj: Hojdan, Dávid et.al (2023), Trhu práce prospievajú cudzinci, URL: <https://infogram.com/ifp-monitor-122023-1hxr4zxr5lj5q6y>

Slovensko čelí výzvám v oblasti péče o zranitelné osoby včetně lepšího začlenění. Musí také překonat neochotu dávat šance lidem v znevýhodněných podmínkách (uprchlíkům, lidem bez domova). V tomto smyslu jsme málo otevření.

Alena Vachnová, Nadácia DEDO, Slovensko

Přetrvávající systémové problémy

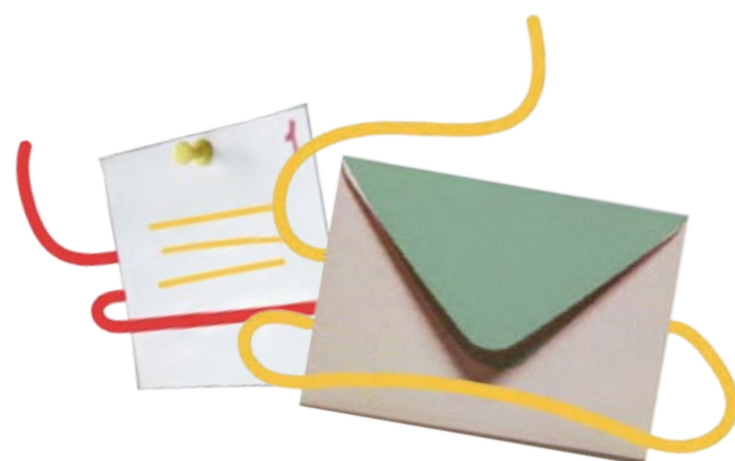
V souvislosti s integrací ukrajinských uprchlíků Slovensko stále čelí problémům v oblastech zdravotnictví a školství. Řada dětí zůstává mimo dosah strukturované integrace a místních vzdělávacích institucí. V budoucích letech tak mohou nastat problémy se začleněním zranitelných skupin.

Ani trh práce není pro Ukrajince bez omezení, nemohou například zakládat živnosti. Stát navíc dosud nezřídil systém nostrifikace diplomů, řada ukrajinských občanů s vysokou kvalifikací se tedy musí živit manuální prací.

Slovensko také stále nedisponuje dostatkem nástrojů pro koordinaci potřeb ukrajinských uprchlíků, jelikož nemůže stavět na předchozích zkušenostech s integrací zranitelných skupin či zapojením efektivnějších veřejných služeb do této oblasti.

Slovensko několik posledních let čelí vlastním sociálním, ekonomickým a politickým výzvám, což vedlo k rozbořené politické situaci a nedůvěře vůči politickým lídrům. V tomto kontextu je tedy zásadní, aby se stát soustředil na budování systémů, které by podporovaly místní obyvatele a zároveň i uprchlíky z Ukrajiny. Tento aspekt procesu integrace uprchlíků je třeba důkladně zvážit.

Pokud hovoříme o vytvoření funkčního integračního procesu pro uprchlíky, otevíráme tak také otázku integrace všech migrantů, což v zemi zatím není systémově řešeno (poslední infrastruktura pro péči o cizince pochází z roku 1993). Bylo by vhodné, aby se země zaměřila na vytvoření struktur, které by se zabývaly problémy migrantů obecně a pomáhaly navazovat spolupráce mezi institucemi (vzniknout by mohl nový vládní orgán – například vládní zmocněnec pro cizince).

Sociální inovátoři na mapě

IVONA FRAŇOVÁ

COMIN, NITRA

Město Nitra pro spolupráci s nevládními organizacemi vytvořilo vlastní platformu v podobě kontaktního místa COMIN. Toto komunitní centrum v čele s Ivonou bylo vytvořeno za účelem integrace migrantů v Nitranském kraji, což je jedna z hlavních průmyslových oblastí Slovenska s větším počtem migrantů. Město v souvislosti s plánovaným otevřením nových automobilek začalo připravovat integrační aktivity pro nově příchozí pracovníky (nikoli pouze Ukrajince) a několik posledních let již pracuje na integraci cizinců v rámci správy města.

Válka na Ukrajině však aktivity centra zásadním způsobem proměnila. Náhle se muselo ujmout organizace řady komplexních služeb pro uprchlíky, od humanitární pomoci, sociální a zdravotní péče, péče o duševní zdraví, krizové intervence a řešení trestněprávních problémů po integrační aktivity, legální pomoc a podporu zaměstnanosti.

COMIN výjimečným způsobem propojuje místní organizace a spolupracuje i s národními a mezinárodními aktéry. Je příkladem plánovaného a dobře fungujícího integračního programu na úrovni obce/regionu, který vznikl bez intervence státu. COMIN do budoucna počítá s vytvořením dlouhodobé platformy pro pozitivní integraci cizinců a zároveň plánuje také pracovat s místními obyvateli a zohledňovat jejich potřeby.

Podoba odpovědnosti státu/obce se z dlouhodobého hlediska musí změnit. Plán integrační strategie cizinců chybí. Stát musí začít pracovat s veřejností a ovlivňovat jejich mínění skrze veřejnoprávní média.

Doporučení

Z příběhů těchto aktivních sociálních inovátorů z šesti různých zemí vyplývá několik jasných poučení do budoucnosti. Naším cílem je obohatit a posílit ekosystém sociálního inovátorství v Evropě, ať už v souvislosti s uprchlíky nebo s jinými výzvami, které ve společnosti nastanou. Čerpali jsme z poznatků sociálních inovátorů v terénu a zkušeností týmu Hello Europe se sociálním podnikáním a inovátorstvím. Naše doporučení pro všechny zainteresované skupiny jsme shrnuli do pěti bodů. Každý bod obsahuje jasný návrh, krátký popis a nástin dalších možných kroků. Ať už pracujete ve vládě, v korporátním sektoru, v médiích, podílíte se na tvorbě politik, angažujete se v sociálním podnikání, vzdělávání, či jste komunitní organizátor – nyní přišel čas chopit se iniciativy.

1

DIVERZITA VE VEDENÍ

Potřebujeme více vůdčích osobností z řad nedostatečně zastoupených komunit, jakou jsou migranti, ženy a mládež.

Lídři z těchto skupin obyvatel do svých organizací přináší unikátní vhled, tvořivost a vynalézavost, často ale narážejí na mnohé překážky, které jim v práci sociálního inovátora a lídra brání.

Jedním ze specifických problémů lídrů z řad migrantů, kteří jsou podle odborníků velmi efektivní při prosazování změn ve svých komunitách,³⁴ je získávání finanční podpory (75 % z nich mluví o problémech se získáváním financí). Tyto osoby mají v rámci sektoru méně konexí a často operují ve spíše neformálních strukturách (29 % z našeho vzorku). Na druhou stranu, pokud jsou v aktivní vedoucí roli, jejich spolupracovníci silněji vnímají vlastní sociální inovátorství. Musíme zajistit, aby pro ně bylo méně obtížné najít si cestu do klíčových organizací a pracovat v nich na vedoucích pozicích a zastávat odpovědné role.

Ženy a mladí lidé disponují unikátními a potřebnými vůdčími schopnostmi, přesto jich na vedoucích pozicích nalezneme méně (u žen je rozdíl 7 %, u mládeže 20 %). V našem vzorku bylo patrné, že ženy ve vedou-

cích pozicích dávají více prostoru iniciativě ze strany migrantů a jejich organizace věnují více pozornosti klíčovým otázkám, jako je ekonomická nerovnost či duševní zdraví. Mladí lidé jsou také plní energie a v práci přispívají v zásadních oblastech, které pak vyžadují méně externích materiálních zdrojů (např. podpůrné sítě, mezikulturní výměny, překlady, práce s narativy). Přestože odvádějí důležitou práci, často se cítí podhodnoceni. Když jsou v organizacích aktivně zastoupené obě skupiny, pracovníci organizace se pak spíše vnímají jako sociální inovátoři, a zvedá se tak pravděpodobnost, že organizace zaktivuje další sociální inovátory.

Zástupci těchto tří nedostatečně reprezentovaných komunit a další lidé s intersekcionalní identitou spadající do těchto a dalších minoritních skupin často nejaktivněji bojují proti dezinformacím a propagandě. Bývají totiž sami terčem negativních projevů a kampaní. Díky práci v organizacích mají možnost utvářet nové komunity a být jejich součástí. Tyto komunity pak hrají zásadní roli pro integraci a často i dále posouvají sociální inovace.

Doporučení:

Všichni aktéři musejí cíleně vyhledávat a podporovat vůdčí osobnosti s migračním původem, ženy a mládež.

Akční kroky

Z našeho výzkumu vyplývá, že zástupci z těchto méně reprezentovaných skupin aktivně pracují, ale jejich práci se často nedostane potřebné pozornosti či nemají stejné konexe a možnosti financování. Lze je podpořit například následujícími způsoby:

- Pokud budeme zdůrazňovat a vyzdvihovat příklady a příběhy sociálních inovátorů z těchto skupin, lidé se s nimi budou moct ztotožnit a zváží například financování organizace či vstup do ní, zatímco bez těchto kroků by si svoje zapojení nedokázali představit.
- Je třeba vytvořit specifické mechanismy pro financování a podporu lídrů z těchto komunit. Není přitom nutné vytvářet pro ně exkluzivní programy. Z hlavních programů stačí vyčlenit dostatek zdrojů na pokrytí plné účasti skupin čelících dodatečným překážkám. (Jedná se například o pokrytí cestovních či administrativních nákladů či zaplacení překladů apod.).
- Doporučujeme zaměřit pozornost na rozmanitost ve vedení organizací a zajistit, aby hlasy z daných komunit byly slyšet při rozhodovacím procesu.
- Aktéři by měli investovat do dalšího studia konkrétních vůdčích schopností a strategií sociálních inovátorů z těchto komunit. Jejich přítomnost zvyšuje pocit sounáležitosti a sebeidentifikaci se sociálním inovátorstvím, je tedy zřejmé, že se tito lidé na vedoucích pozicích něčím odlišují a je důležité tyto odlišnosti dále zkoumat.

2

SILNĚJŠÍ FINANČNÍ PODPORA

Pro podporu sociálních inovátorů pomáhajících uprchlíkům jsou naléhavě zapotřebí nové zdroje, obzvláště dlouhodobá finanční podpora organizací a jejich vedení.

Když uprchlíci začali překračovat hranice Ukrajiny, byly na jejich podporu uvolněny významné finanční prostředky ze státních i soukromých zdrojů. Nyní se však nacházíme v další fázi a do budoucna musíme najít nové finanční zdroje pro organizace, které se soustředí na komplexnější problémy vyžadující promyšlený přístup (například migrační narativy, deradikalizaci, podporu sociálních inovátorů v komunitách). Těmto tématům se v této chvíli nevěnuje velké procento organizací (pouze 16–26 % ze zkoumaného vzorku). Pokud se jimi však organiza-

ce zabývají, jejich pracovníci se častěji vnímají jako sociální inovátoři. Potřeba změnit náhled na věc se zde netýká pouze investorů. Všichni aktéři by měli přestat přemýšlet pouze nad řešením akutních problémů a soustředit se na oblast svého zájmu z hlediska dlouhodobého dopadu.

Dle rozhovorů se sociálními inovátory provedenými v rámci této studie je nezbytné lídrům a pracovníkům organizací zajistit dostatečné zdroje, aby mohli svou práci vykonávat dlouhodobě. Dostatek

³⁴ Další zdroje pojednávající o síle lídrů pocházejících z komunit, v nichž pracují, a specificky o lídrech s migrační zkušeností: Jackson, Angela et al. (2020), Effective Change Requires Proximate Leaders, URL: https://ssir.org/articles/entry/effective_change_requires_proximate_leaders
Naimi, Asma et al. (2022), Humans at the center: How social entrepreneurs with migrant backgrounds are making a difference, URL: <http://www.esade.edu/faculty-research/en/esade-center-social-impact/impact-entrepreneurship/humans-center>

prostoru, času a finančních zdrojů podporuje duševní zdraví, tvůrčí myšlení a schopnost dlouhodobě plánovat.

Naše studie také poukazuje na potřebu kreativnějších a flexibilnějších forem získávání financí a dalších prostředků. Sociální inovátoři potřebují celkově méně účelově vázané finanční zdroje, které by podpořily jejich všeobecné cíle a byly přístupné i bez nutnosti věnovat čas personálu a dobrovolníků snaze získat

různé granty. Sociální inovátoři často vyjadřují pocit, že se kvůli získání zdrojů a podpory musejí přít s poskytovateli financí a dalšími subjekty, které umožňují jejich činnost (obzvláště to platí pro veřejný sektor) a svoji práci musejí vysvětlovat a obhajovat a potýkat se náročnou byrokracií a složitým právním rámcem místo toho, aby tyto subjekty mohli vnímat jako své partnery. V soukromém sektoru existuje větší šance na aktivizaci samotné korporace či individuálních zaměstnanců.

Doporučení:

Je zapotřebí identifikovat nové zdroje financí a dalších prostředků, které musejí být snadno dostupné. Zásadní je zaměřit pozornost na financování dlouhodobých strategií, investice do lidských zdrojů a klíčových akcí, jakými jsou vytváření nových narativů, aktivizace sociálních inovátorů ze zasažených komunit a deradikalizační strategie.

Akční kroky

Toto jsou příklady konkrétních kroků:

- Financování z veřejných zdrojů by v různých fázích mělo být pro sociální inovátory dostupnější. Více grantů by mělo podporovat zdraví a udržitelnost organizací včetně financování lidských zdrojů a péče o duševní zdraví.
- Pro poskytovatele finančních zdrojů by mohlo být užitečné vyzvat příjemce grantu, aby s nimi sdíleli svou vizi a cíle, což by pak mohlo ovlivnit podobu budoucích grantů, zejména s ohledem na přesunutí pozornosti z řešení urgentních problémů na investice do dlouhodobé budoucnosti.
- Mnohé z organizací v začátcích podpořily veřejné sbírky. Společnosti i soukromí investoři by mohli vyvinout projekty, v jejichž rámci sami dorovnají dary veřejnosti. Po opadnutí počáteční podpory veřejnosti by organizacím mohli pomoci v rozvoji flexibilnějším financováním.
- Dotace a další zdroje by také našly využití při aktivizaci sociálních inovátorů v místních komunitách. Aktivizace sociálních inovátorů by mohla být požadovaným měřítkem dopadu organizací.
- Sponzoři a strategičtí partneři by měli upřednostňovat klíčové oblasti pro dlouhodobý rozvoj, jako jsou migrační narativy, deradikalizace, mírotvorné aktivity, podpora místní komunity, aktivizace a podpora lokálních sociálních inovátorů. Tak můžeme dosáhnout řešení místních problémů, sociální koheze a spolupráce.
- Finanční dary se musejí zaměřit na méně zastoupené komunity a skupiny, které jim pomáhají.

3

PROSTOR PRO NAVAZOVÁNÍ KONTAKTŮ

Zaznamenali jsme touhu, poptávku i naléhavé volání po smysluplných osobních i profesních vztazích jak mezi sociálními inovátory, tak mezi různými komunitami v daném kontextu (například mezi starousedlíky a nově příchozími).

Náš průzkum odhalil dvě zásadní potřeby v souvislosti se sociálními vazbami. Na jedné straně sami sociální inovátoři vyjadřovali touhu navazovat kontakt s dalšími sociálními inovátory a aktéry v rámci ekosystému. Nešlo jim přitom pouze o networking, nové příležitosti, investice či vzdělávání, nýbrž hledali také podporu při překonávání pocitů izolace a zoufalství z obrovských problémů, kterým čelí. Ze zkušeností v naší organizaci Ashoka víme, že pro sociální inovátory a podnikatele v začátcích je nesmírně důležité seznámit se s názorově blízkými sociálními podnikateli. Tyto vazby navozují pocit sounáležitosti, podpory, přinášejí nové nápady, energii, a nakonec i příležitosti k rozvoji a spolupráci.

Respondenti na druhé straně také hovořili o potřebě navazovat vazby mezi lidmi v rámci komunit, kde žijí migranti a uprchlíci. Konkrétně je podle respondentů zapotřebí najít prostory, příležitosti a podněty k setkávání různých skupin lidí, aby se mohly navzájem seznámit a lépe si porozumět. Mnoho organizací sociálních inovátorů toto považuje za jednu z nejdůležitějších strategií do budoucích let v boji proti dehumanizaci a polarizaci. Je zajímavé, že na tuto potřebu v našem průzkumu poukazovali především muži.

Doporučení:

Je zapotřebí vyčlenit zdroje na vytváření prostoru a času pro navazování hlubokých vazeb mezi sociálními inovátory a jejich komunitami.

Akční kroky

Je možné čerpat z následujících nápadů:

- Sponzoři by mohli poskytovat specifické granty na cesty na konference, jiná setkání s dalšími sociálními podnikateli a inovátory či výměnné pobyty mezi zaměstnanci a dobrovolníky. Pokud sponzoři podporují více sociálních inovátorů, je zcela klíčové, aby jim poskytli prostory a zdroje k navázání kontaktu.
- Je třeba podpořit vznik a fungování programů zaměřených na propojování organizací a lídrů. Prostory a finanční prostředky by měly být vyčleněny také na podporu spolupráce.
- Přední sociální inovátoři a podnikatelé by měli být záměrně zařazeni mezi hosty networkingových událostí a pozváni do komunit, kde se můžou seznámit s poskytovateli financí či přispět k utváření politických rozhodnutí, vzhledem k jejich vlivu do situace a touze po propojení se sektorem.

- Potřebujeme více programů a projektů, které by zmapovaly sociální inovátory ve specifických ekosystémech či v rámci jednoho odvětví, zviditelnili je a umožnili jim navázat vzájemné vztahy a spojit se s dalšími aktéry sociálních změn.
- Dotace na společné projekty musejí být vyšší a dostupnější.
- Obce a další orgány místní správy by měly vyčlenit čas a finance na vytváření míst, kde by se mohli setkávat občané různého původu (a spolupracovat na projektech).
- Je třeba investovat do programů, které spojují místní obyvatele s nově příchozími (například buddy programy či jazykové výměny), což jim umožní navazovat pevné vazby.

4

NOVÉ PŘÍBĚHY

Musíme začít vyprávět jiný příběh: když hovoříme o migraci a uprchlících, naše narativy se musejí soustředit na přínos, oslavování a naději, nikoli na lítost a soucit.

Naše narativy ohledně migrace se musejí změnit, a to i v rámci komunit, které migrantům pomáhají. Často propadáme pokušení migranty a uprchlíky vnímat pouze jako předměty lítosti a soucitu a nikoli jako sociální inovátory, kterými jsou nebo by mohli být, pokud by dostali příležitosti. V této zprávě popisujeme několik klíčových způsobů, jak sektor může přispět k vytváření lepších narativů.

- Narativy musejí vypovídat o společných zážitcích a sdíleném úsilí, kde má každý svoji roli (nikoli například pouze specializované organizace).
- Potřebujeme oslavné narativy: příběhy o úspěších, pozitivních přínosech, radostných novinách. Musíme se zastavit a ocenit všechno, co jsme zatím dokázali.

Tato studie dále ukazuje, jak nesmírně efektivní bývají ve vytváření lepších narativů lidé s migračním původem (či z jiných utlačovaných skupin obyvatel). Tito lidé se většinou jako první angažují v boji proti dezinformacím a propagandě, obzvláště protože často pocítují jejich důsledky na vlastní kůži. Jejich viditelná přítomnost ve vedoucích pozicích je navíc příběhem sám o sobě, který slouží jako vzor a inspirace k větší iniciativě pro ostatní v jejich komunitách. To samozřejmě neznamená, že lídři a spřízněné osoby z místních komunit nejsou zapotřebí, ale bez lídrů s migračním původem často bývá těžké udržet takový narativ při životě.

Nakonec zpráva poukazuje na potřebu větší podpory s narativy ze strany různých aktérů, obzvláště od místních úřadů, které hrají zásadní roli při utváření podoby diskuzí.

Následující kroky vyplynuly z úvah o změně narativu:

- Začněte u empatie a s její pomocí vytvářejte vazby mezi komunitami.
- Zaměřte se na strach přijímající komunity z toho, že bude opomíjená, a najděte skutečné a praktické příklady oboustranně výhodných situací plynoucích z migrace, které můžete názorně předvést.
- Nesnažte se vyvolávat lítost, naopak vyzdvihujte a oslavujte, čím migranti do společnosti přispívají.
- Poskytujte a rozšiřujte informace, které potírají propagandu (aniž byste však sami spadali do narativního rámce propagandy a dezinformací).
- Zaměřte pozornost na chování a přínos celých komunit, nikoli pouze jednotlivců.
- Zvyšujte povědomí o problémech s duševním zdravím, které lidem mohou bránit v přispívání do svých komunit. Trauma a únava (včetně tzv. únavy ze soucitu) představují skutečné problémy a je zapotřebí o nich mluvit, abychom se mohli posunout dál.

Doporučení:

Je třeba investovat více energie a prostředků do změny narativu v komunitě, která migrantům pomáhá, abychom osoby s migrační zkušeností vnímali jako sociální inovátory.

Akční kroky

Můžete využít některé z následujících nápadů:

- Příběhy sociálních inovátorů s migračním původem a dalších osob lze zmedializovat a otevřeně sdílet.
- Neziskové a podpůrné organizace musejí přistoupit na změnu narativu, odklonit se od vyvolávání lítosti a migranty představovat jako sociální inovátory. Neuškodilo by prohlédnout si jejich materiály, webové stránky a videa společně s experty na komunikaci (a samotnými migranty) a identifikovat a změnit slova, fotografie, obrázky a příběhy, které zobrazují migranty jako oběti vyvolávající lítost.
- Je třeba vymáhat dodržování právních předpisů a politik, a zajistit tak volnější tok odpovídajících a srozumitelných dat a informací a zároveň potírat dezinformace a propagandu – či alespoň limitovat jejich šíření.
- Sociální inovátoři migračního původu vzhledem ke svému unikátnímu vhledu do situace musejí dostat více příležitostí chopit se vedoucích rolí a podílet se na rozhodovacím procesu ohledně narativu.

5

AKTIVIZACE SOCIÁLNÍCH INOVÁTORŮ

Musíme aktivizovat více sociálních inovátorů. Sami sociální inovátoři a organizace k tomu potřebují větší podporu.

Jádrem této zprávy je naše upřímná víra, že aktivizace dalších sociálních inovátorů umožní rychlejší řešení problémů a že tato řešení prospějí celé společnosti. V sektoru pomoci migrantům a uprchlíkům se tato domněnka jeví ještě jasněji jako správná, jak jsme ukázali výše. Sociální inovátoři skutečně dokážou rychle identifikovat problémy, najít dosud nevyužitá prostředky či vytvořit nové, přizpůsobit se rychle měnícímu světu a zorientovat se tak, aby mohli dál pokračovat v činnostech, které prospívají všem. Přesně to potřebujeme, pokud máme úspěšně řešit další a další čím dál složitější problémy naší společnosti ve světě, který se tak rychle proměňuje. Mnoho organizací z řad našich respondentů sociální inovátory mimovolně aktivizuje, což je důležité, je však zapotřebí aktivizaci provádět také záměrně.

Díky naší práci v sociálním podnikání vnímáme, že aktivizace sociálních inovátorů spadá mezi činnosti všech výjimečných sociálních podnikatelů: jedná se o nejlepší způsob, jak podnikání škálovat a rozšířit své aktivity. Také však víme, že pro konzistentní úspěch v této oblasti sociální podnikatelé musejí vědomě zařadit aktivizaci sociálních inovátorů do klíčové části své mise, využít promyšlenou strategii, zdroje a podniknout konkrétní kroky. Všem sociálním inovátorům a zainteresovaným aktérům doporučujeme, aby aktivizaci sociálních inovátorů zařadili mezi své další klíčové kroky.

Jinými slovy navrhujeme přejít z lineárního k exponenciálnímu růstu počtu sociálních inovátorů. Dosud se sociální inovace rozvíjela zejména v reakci

na společenskou krizi (jakou je hromadný příliv lidí ve zranitelných situacích, kteří potřebovali pomoc a chtěli se sami zapojit do pomoci), a také v rámci přirozeného dopadu sociálního podnikatelství, kdy lídři verbovali další lidi do svých hnutí. V tomto smyslu rostl počet sociálních inovátorů lineárně. Když

změníme přístup a aktivizaci sociálních inovátorů se budeme věnovat přednostně, jejich počet poroste exponenciálně, a budeme tak o krok blíže ke světu, kde řešení předcházejí problémům.

Doporučení:

Všichni aktéři v tomto sektoru (podnikatelé, inovátoři, sponzoři, veřejné instituce atd.) by měli aktivizaci sociálních inovátorů vnímat jako jednu z předních priorit ve svých strategiích a vyčlenit na ni příslušné zdroje.

Akční kroky

Je možné například:

- Spustit nové programy finanční podpory pro sociální podnikatele, které by byly snadno přístupné. Začínající sociální inovátoři by tak měli přístup ke kapitálu a mohli uskutečnit své nápady.
- Investovat do programů, organizací, osnov a vzdělávacích institucí, které rozvíjejí sociální inovatorství od raného věku (u mládeže je pravděpodobnější, že se zapojí do práce na sociálních inovacích, než u starších dospělých).
- Sociální inovátory všech věkových kategorií přizvat do rozhodovacích procesů: toto by měl být samozřejmé ve všech oblastech politik a obecně při jakékoli spolupráci. Zvláštní pozornost bychom měli zaměřit na to, aby se rozhodování účastnili sociální inovátoři z komunit, kterých se rozhodnutí dotýká (pokud jde například o téma migrace, při rozhodování by měli být přítomni sociální inovátoři s migračním původem).
- Rozmanité sociální inovátory, kteří jdou vzorem, zviditelňovat na různých platformách, včetně hromadných sdělovacích prostředků a sociálních médií.
- Míru aktivace sociálních inovátorů zařadit do systému hodnocení dopadu, měřit ji a informovat o ni v grantech, zprávách a žádostech o finanční podporu.
- Míru sociální inovace v daných komunitách, organizacích či prostorech měřit prostřednictvím nástrojů (využít lze například Index sociální inovace organizace Ashoka). Měření by probíhalo po určitou dobu během implementace programů a výsledná hodnota by sloužila jako klíčový ukazatel úspěšného dosažení pozitivní společenské změny.

Závěr

SVĚT, V NĚMŽ JE KAŽDÝ SOCIÁLNÍM INOVÁTOREM

Po celé Evropě hnutí sociálních inovátorů reaguje na další a další problémy, které se ve společnosti pravidelně objevují. V naší zprávě jsme analyzovali reakci na pohyb lidí přes kontinent. Podívali jsme se na to, kdo jsou sociální inovátoři, co potřebují, jaké mají příležitosti a jak je můžeme podpořit. Podobná hnutí se objevují v reakci na další sociální a environmentální výzvy, a to nám dodává naději.

V organizaci Ashoka se snažíme vybudovat svět, v němž je každý sociálním inovátorem. V tomto světě všichni mohou přiložit ruku k dílu a podílet se na změně k lepšímu – všichni mají moc něco změnit, možnost vyjádřit svůj názor, přístup k prostředkům, a všichni mohou prosperovat. Ve světě, kde jsou všichni sociální inovátoři, neexistuje diskriminace, utlačování či systémy hierarchie, protože žádná skupina lidí není dominantní a nevyužívá ostatní. V souvislosti s uprchlíky a migranty je tento přístup naprosto zásadní. Všichni lidé s migrační zkušeností si zaslouží být vnímáni jako sociální inovátoři a dostat šanci přispívat do společnosti, ať už prchají před válkou ze Sýrie či Ukrajiny či se svou rodinou plují přes Středozemní moře, aby našli práci, která jim umožní přežít, nebo letí do nového města, aby tam zkusili podnikat. V této studii jsme se seznámili s aktivitami několika z nich, a dočetli jsme se také o dalších lidech, kteří se snaží snížit bariéry pro nově příchozí, aby mohli snadněji pomáhat ostatním. A takových příkladů bychom rádi viděli více. Čím lépe budeme podporovat, propojovat a zviditelňovat sociální inovátory na tomto kontinentu, tím blíže budeme ke společnosti, kde lidé žijí dobře a důstojně a mají příležitost přispívat do společnosti, ať už se narodili kdekoli.

Doufáme, že vás tato zpráva inspirovala a že už nyní přemýšlíte o tom, jaké kroky osobně podniknete, abyste podpořili sociální inovace ku prospěchu všech a využili svou pozici a prostředky k aktivaci ostatních.

Další literatura a odkazy

DALŠÍ LITERATURA

Informační materiály o migračním sektoru od organizace Ashoka:

- Hello World (2023), Migration: People on the Move, URL: <https://www.hello-europe.eu/people-on-the-move>
- Hello Europe (2022), Ashoka Fellows' response to the invasion of Ukraine, URL: <https://www.ashoka.org/ashoka-fellows-responses-invasion-ukraine>
- Hello Europe (2022), Refugees in Europe: how to help in a systemic way?, URL: <https://ashokahelloeurope.exposure.co/refugees-in-europe-how-to-help-in-a-systemic-way>
- Hello Europe (2022), Transforming the Field of Migration through Collaborative Frameworks, URL: <https://www.hello-europe.eu/transforming-the-field-through-collaboration>

Projekty organizace Ashoka zaměřené na lidi s migrační zkušeností v Evropě a v Latinské Americe:

- Hello Europe Refugee Fund, URL: <https://www.hello-europe.eu/hello-europe-refugee-fund>
- Migration & Young Changemakers, URL: <https://www.hello-europe.eu/young-changemakers>
- Tutaj Fund in Poland, URL: <https://www.ashoka.org/pl-pl/program/fundusz-tutaj>
- Hola América, URL: <https://holaamerica.org/>

Hodnotné zprávy o spolupráci s dalšími aktéry:

- Ashoka and Catalyst 2030 (2022), Cities and Social Entrepreneurs: A Playbook for Catalytic Collaboration, URL: <https://www.ashoka.org/cities-and-social-entrepreneurs>
- Ashoka Changemaker Companies (2022), On the minds of CEOs: Behavioral Insights from Conversations with 40 Leading CEOs and Transformation Experts, 2022, URL: <https://changemaker-companies.org/knowledge/>
- Ashoka (2023), New Allies: How INGOs and Social Entrepreneurs Collaborate to Transform Global Development, URL: <https://www.ashoka.org/program/new-allies>

ODKAZY

Ashoka (2022), Your guide to 4 changemaker abilities, URL: <https://medium.com/change-maker/your-guide-to-4-changemaker-abilities-d83d0aaaae85>

Ashoka (2023), Jak mlode i przedsiębiorcze osoby odnajdują się w Polsce?, URL: <https://www.ashoka.org/pl-pl/story/jak-mlode-i-przedsiębiorcze-osoby-odnajdują-sie-w-polsce>

Betschka, Julius (2023), Vornamen-Abfrage der Berliner CDU, URL: <https://www.tagesspiegel.de/berlin/vornamensabfrage-der-berliner-cdu-es-wird-plotzlich-sehr-einsamum-kai-wegner-9158382.html>

Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (2018), Tuerkischstaemmige Personen in Deutschland, URL: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/WorkingPapers/wp81-tuerkeistaemmige-indeutschland.pdf?__blob=publicationFile&v=12

Bundesministerium des Inneren und fuer Heimat (2022), Verfassungsschutzbericht 2022, p.27, URL: https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/publikationen/DE/verfassungsschutzberichte/2023-06-20-verfassungsschutzbericht-2022.pdf;jsessionid=7D4572EAFD0BF0C5B20967492E9F0FDA.intranet662?__blob=publicationFile&v=4

Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (2020), Gelebte Vielfalt: Familien mit Migrationshintergrund in Deutschland, URL: <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/116880/83c02ec19d7868048f697f2/gelebte-vielfalt--familien-mit-migrationshintergrund-in-deutschland-data.pdf>

Bundeszentrale fuer politische Bildung (2022), Bevoelkerung mit Migrationshintergrund, URL: <https://www.bpb.de/kurz-knapp/zahlen-und-fakten/soziale-situation-in-deutschland/150599/bevoelkerung-mit-migrationshintergrund-nach-alter/>

Bundeszentrale für politische Bildung (2020), Auslaender in Ostdeutschland, URL: <https://www.bpb.de/themen/deutsche-einheit/lange-wege-der-deutschen-einheit/314193/auslaender-in-ostdeutschland/>

Bundeszentrale für politische Bildung (2020), Erstes Anwerbeabkommen vor 65 Jahren, URL: <https://www.bpb.de/kurz-knapp/hintergrund-aktuell/324552/erstes-anwerbeabkommen-vor-65-jahren/>

Centrum vzdelávacích analýz (2023), Čo priniesol školský rok? Deti z Ukrajiny mimo systému, žalobu z Bruselu aj klúčové reformy, URL: <https://www.vzdelavacieanalyzy.sk/co-priniesol-skolsky-rok-deti-z-ukrajiny-mimo-systemu-zalobu-z-bruselu-aj-klucove-reformy/>

Ciaramella, M., Monacelli, N. & Cocimano, L.C.E. Promotion of Resilience in Migrants: A Systematic Review of Study and Psychosocial Intervention. J Immigrant Minority Health 24, 1328–1344 (2022). <https://doi.org/10.1007/s10903-021-01247-y>

Czech Statistical Office (2022), Foreigners in the Czech Republic, URL: <https://www.czso.cz/documents/10180/165384708/29002722.pdf/0b03ebd4-aab2-4292-a215-12e81096bc2d?version=1.1>

Der Paritaetische (2023), Zwischen Pandemie und Inflation: Paritätischer Armutsbericht, URL: https://www.der-paritaetische.de/fileadmin/user_upload/Schwerpunkte/Armutsbericht/doc/Armutsbericht_2022_aktualisierte_Auflage.pdf

Dobolowicz, Michal (n.d.), Ilu uchodźców z Ukrainy mieszka w Polsce? Znamy najnowsze dane, URL: https://www.rmf24.pl/raporty/raport-wojna-z-rosja/news-ilu-uchodzcow-z-ukrainy-mieszka-w-polsce-znamy-najnowsze-dan,nld,6890477#crp_state=1

Engler, Philipp et.al. (2020), Migration to Advanced Economies Can Raise Growth, URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2020/06/19/blog-weo-chapter4-migration-to-advanced-economies-can-raise-growth>

EURACTIV Media Network B.V. (2017), Orbán calls "ethnic homogeneity" a key to success, URL: <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/orban-calls-ethnic-homogeneity-a-key-to-success/>

European Commission (2023), Romania: Report on the national response to those displaced from Ukraine, URL: https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/romania-report-national-response-those-displaced-ukraine_en#:~:text=The%20report%20also%20identifies%20the,are%20legally%20employed%20in%20Romania

European Commission (2023): Slovakia: Slight decrease in public support for those displaced from Ukraine, URL: https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/slovakia-slight-decrease-public-support-those-displaced-ukraine_en

Eurostat (2023), National Accounts and GDP, URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=National_accounts_and_GDP#Developments_for_GDP_in_the_EU:_the_rebound_observed_in_2021_continued_in_2022

Foundation Institute of Public Affairs (2022), National Integration Evaluation Mechanisms (NIEM) in 14 EU Member States, URL: <http://www.forintegration.eu/pl/pub>

Harnoss, Johann et.al (2021), The Power of Human Migration in the 21st Century, URL: <https://www.bcg.com/publications/2021/how-global-migration-drives-innovation>

Helsinki and Menedék (2021), For the third cycle of UPR of Hungary on the rights of migrants, URL: https://helsinki.hu/wp-content/uploads/2021/03/HHC_Menedek_UPR2021_Hungary_Migrants_web.pdf

Higgins, Andrew et.al. (2022), Hungary's Orban, a Scourge of Liberals, Faces a New Foe: Economics, URL: <https://www.nytimes.com/2022/08/20/world/europe/viktor-orban-hungary-economy.html>

Hojdan, Dávid et.al (2023), Trhu práce prospievajú cudzinci, URL: <https://infogram.com/ifp-monitor-122023-1hxr4zxr5lj5q6y>

Jackson, Angela et.al. (2020), Effective Change Requires Proximate Leaders, URL: https://ssir.org/articles/entry/effective_change_requires_proximate_leaders

Mediendienst (2023), Fluechtlinge aus der Ukraine, URL: <https://mediendienst-integration.de/migration/flucht-asyl/ukrainische-fluechtlinge.html>

Mediendienst Integration (2023.), Unbegleitete minderjaehrige Fluechtlinge, URL: <https://mediendienst-integration.de/migration/flucht-asyl/syrische-fluechtlinge.html>

Migration Consortium et.al. (2023), Polish School of Assistance, Reception and integration of refugees from the Ukraine in Poland in 2022, URL: <https://konsorcjum.org.pl/en/report-the-polish-school-of-assistance/>

Ministry of Interior of the Czech Republic (n.d.), V České republice je aktuálně 325 tisíc uprchlíků z Ukrajiny, URL: <https://www.mvcr.cz/clanek/v-ceske-republice-je-aktualne-325-tisic-uprchliku-z-ukrajiny.aspx>

Młodziwyborcy (2023), Debutanci '23, URL: <https://mlodziwyborcy.pl/wp-content/uploads/2023/07/Raport-Debiutanci23-7-Jul.pdf>

Naimi, Asma et al. (2022), Humans at the center: How social entrepreneurs with migrant backgrounds are making a difference, URL: <http://www.esade.edu/faculty-research/en/esade-center-social-impact/impact-entrepreneurship/humans-center>

OECD (2014), Is migration good for the economy?, URL: <https://www.oecd.org/migration/OECD%20Migration%20Policy%20Debates%20Numero%202.pdf>

The International Organization for Migration (2021), World Migration Report 2022, URL: <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>

The International Organization for Migration Hungary (2023), Ukraine Crisis 2022-2023, One Year of Response, URL: https://hungary.iom.int/sites/g/files/tmzbd11591/files/documents/2023-03/One%20year%20in%20war_report_FIN_0.pdf

UN Convention on the Rights of the Child (1989), Art. 12 and 31, URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

UNHCR (n.d.), Ukraine Refugee Situation, URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

UNICEF (2017), Resilient migration, Tools for the emotional rescue of migrant children and adolescents, URL: <https://www.unicef.org/mexico/media/4876/file/Resilient%20Migration%202020.pdf>

Wasik, Dominik (2023), Dawna siedziba banku zamieniła się w przyjazną przestrzeń dla nowych mieszkańców Lublina. Zajrzeliśmy do „baobabu”, URL: <https://spottedlublin.pl/dawna-siedziba-banku-zamienila-sie-w-przyjazna-przestrzen-dla-nowych-mieszkancow-lublina-zajrzelismy-do-baobabu/>

Příloha

SOCIÁLNÍ INOVÁTOŘI NA MAPĚ

Děkujeme našim respondentům, že si na nás udělali čas a podělili se s námi o své postřehy a zkušenosti.

Česko

Andrea Krchová, Konsorcium Nevládních Organizací
 Barbora Antonová, Vesna
 Barbora Slavičková, Romodrom
 Blažena Smělová, Koordinátorka Města Tachov
 Dagmar Sára Norková, Diecézní Charita Brno
 Daryna Priadun, Unity Community Z.S.
 Emil Voráč, Khamoro
 Geti Mubeenová, Magistrát Hlavního Města Prahy
 Hanka Křepelková, Nadace Rsj
 I.D., Ukrajinská Iniciativa Jižní Moravy Z.S.
 Ivana Šenitková, Nadační Fond Eduzměna
 Jakub Mareš, Foundation of Česká Spořitelna
 Jan Hodovský, Asociace Krajiů
 Jan Kočí, Diecézní Katolická Charita Hradec Králové
 Jan Polák, Dárek Pro Putina
 Jaroslava Cejnarová, Cesty Pomoci
 Jelena Silajdžić, Slovo 21
 Jiří Valnoha, Naděje Brno
 Jiří Vesecký, Centra Na Podporu Integrace Cizinců
 Karolína Sýkorová,
 Kateřina Michnová, Iniciativa Bořetice Vaří Dobro
 Kateryna Hertlová, Magistrát Města Brna
 Klára Boumová, Charita Česká Republika
 Klára Laurenčíková, Government Commissioner For Human Rights/ National Coordinator For Refugees From Ukraine
 Kristýna Titěrová, Meta
 Kumar Vishwanathan, Vzájemné Soužití
 Lenka Herčíková, Centrum Pro Cizince Jihomoravského Kraje
 Lenka Marečková, Nadace Ppf
 Libuše Tomolová, Nadace Abakus
 Ludmila Bobysudová, OPU (Organizace Na Pomoc Uprchlíkům)
 Magda Faltová, SIMI (Sdružení Pro Integraci a Migraci)
 Magdaléna Klimešová, Ministerstvo Práce a Sociálních Věcí (MPSV)
 Markéta Hronková, La Strada
 Martina Paboučková, Mateřské Centrum a Dětská Skupina/ Školní Klub Klubíčko
 Masha Volynsky, Amiga
 Michaela Tetrao, Most Pro O.P.S.
 Miroslav Lukeš, Hasičský Záchranný Sbor České Republiky
 Nataliya Dotsenko, Regionální Ukrajinský Spolek Ve Východních Čechách
 Oleksandra Saška, Mriya
 Olha Cherepiuk, Svitlo
 Ondřej Šejtka, Česká Rada Děti a Mládeže
 Petr Čáp, IOM

Petr Sobalík, Diakonie Čce
 Petra Benešová, Rodinné Centrum V Litomyšli
 Petra Damms, Dignity Restoring Hope
 Petra Srdínková, Kalyna - Komunitní Uprchlícké Centrum
 Radka Garbuzová, Ukrajinská Komise Při Českobratrské Církvi Evangelické v Brně
 Soňa Rysová, UNHCR
 Teuta Halimi, UNICEF
 Věra Roubalová, Inbáze, Z. S.
 Veronika Dvorská, Iniciativa Hlavák
 Veronika Iblová, Krajanka
 Zdeněk Horváth, Integrační Centrum Praha
 Zuzana Gheza, Ratolest
 Zuzana Ramajzlová, Člověk v Tísni

Německo

Ahmet Sinoplu, Coach e.V.
 Alan Ibrahim, Mit Mach Music
 Anastasia Tikhamirova, young changemaker
 Andrea Frankenbach, Die-Traum-Schmiede
 Andrea Keller, Theater Am Strom Wilhemsburg
 Anja Kittlitz, Schlau-Werkstatt
 Anna Uslowa, Kinder Sprach Bruecke
 Anne Kjaer Bathel, Redi School for Digital Integration
 Backtosch Mustafa, Applicaid
 Bastian Schmidt, Evangelische Lutherische Kirche Sachsens
 Bohdan Androshchuk, Child Fun Deutschland and Ukrainian Venture Fund
 Borja Martinandino, young changemaker
 Canan Pour Norouz, CMS Foundation
 Carla Stempel, Kulturgrenzenlos e.V.
 Cengiz Jiménez Laux, Jugendbotschafter
 Christopher Knickerbocker, Berlin to Borders e.V.
 Daniel Heinz, Postmigrantische Bildung
 Daria Kyreyeva, Tired Club
 Deborah Kogan, JSUD
 Fadi Zaim, Redi School for Digital Integration
 Farid Bidardel, START-Stiftung
 Frederike Guggemos, Zubaka
 Gesa Becher, Yallah Hamburg
 Habom Zerabruk, Hamburg Delphine & Asmaras World
 Inna, Berlin Arrival Support
 Iryna Gumenchuk, ABLE e.V.
 Ismi Ali, young changemaker
 Ivan Syrtsov, Upgrade Ukraine
 Jameela Mearajdin, Mpower e.V.
 Jamil Alyou, The Train of Hope Dortmund
 Johanna Strohmeier, Ausbildung statt Abschiebung (AsA) e.V.
 Julia Jenikejew, Ukrainischer Verein In Niedersachsen e.V.

Julia Sonata, Inwolve e.V.
 Kateryna Milianovska, Schlau Schule
 Kateryna Reka, Mayak Infohub - Project Together
 Kateryna Rumyantseva, Feine Ukraine e.V.
 Katja, Razam e.V.
 Krista Marija Labe, Vitsche
 Laila Zohaib, The Migrant Accelerator
 Lama Abdulrahman, DLA Piper
 Lizge Yikmis, Haydee
 Maggie Garcia, Gemeinsam4Ukraine
 Mahnaz Jafari, young changemaker
 Maram Abughanim, Germanized
 Maria De Lourdes Ortega Méndez, Bundesverband Ausländischer Studierender E.V. (BAS)
 Marley Stefan, Bridges Over Borders
 Mariia Borysenko, young changemaker
 Mohammed Jouni, Jugendliche ohne Grenzen
 Nada Knani, German-Tunisian Association Tunibless e.V.
 Narges Tavakkoli, young changemaker
 Natali Gbele, Know Your Rights Initiative e.V.
 Nine Fumi, BIPOC Ukraine & Friends in Germany
 Quint Aly, Refugee Law Clinics Deutschland
 Rene Pachmann, Blaue Brücke - Helping Hands e.V.
 R.S., FUB e.V.
 Sagithjan Surendra, Aelius Förderwerk e.V.
 Sasha Bels, Die Monstranten
 Serkan Tezgel, Januam
 Sohrab Samanian, Afghan Diaspora Initiative
 Songül Kavut, Chancenwerk e.V.
 Steffi Biester, Kickfair
 Stephanie Landa, Sisters Network
 Sveta, young changemaker
 Tamanna Yasmin, Tomorrow Together
 Valerii Ahin, Hack Club Berlin
 Veit Cornelis, Bildung Für Alle e.V.
 Viacheslav Iankovyi, UKR DIM
 Vicky Germain, CUSBU
 Yasmin Al-Douri, Diverse Young Leaders and Responsible Technology Hub
 Yuliia Karnas, One Ukraine
 Zaid Zaim, young changemaker

Maďarsko

Ágnes Juhász, EDUA Project
 Anastasia Chukovskaya, Hunhelp
 Aniko Bakonyi, Hungarian Helsinki Committee
 Árpád Tóth, Age of Hope Alapítvány
 Attila Mészáros, Magyarországi Evangélikus Egyház
 Balázs Krivácsy, Utcáról Lakásba Egyesület
 Beatrix Csapó, Diversity Foundation
 Catherine Odorige, African Womens' Association Hungary
 Chris Clarke, Food Bank Aid Foundation
 Csilla Szlobogyán Kurtyák, Bona Fide
 Dóra Varga-Sabján, Terre Des Hommes Foundation
 Emese Kapui, Migration Aid
 Enikő X. Szabó, Patent - Nane Projekt
 Eszter Gerendás, Oltalom Karitatív Egyesület
 Eszter Harsányi, Nestingplay
 Eszter Schramm, Bálint Zsidó Közösségi Ház Alapítvány
 Gabriella Gerencsér-Szegezdi, Magyar Pünkösdi Szeretetszolgálat
 Henriette Nelhübel, Cé Hálózat
 Ildikó Heinemann, Sátor Egyesület
 Irina Fedur, Terre Des Hommes

James Peter, Next Step Hungary Association
 Jenő Lakatos, Hajdúsági Tüzes Szívek Vallási Egyesület
 Júlia Dávid, Medspot
 Katalin Bogнар, Menedék Egyesület
 Kátya Tempfli, JEL Alapítvány
 Kíry Noémi Ambrus, Next Step Egyesület
 Liliana Grexa, Nova Hvylyja Association
 Lilla Hárdi, Cordelia Foundation
 Marci Elódi, Hahó Önkéntes
 Márta Schönek, Segítség Köve Alapítvány
 Mary Mozaffary, She4She Migráns Nők Magyarország Egyesület (Minók)
 Maryna Snitko, Litera Egyesület
 Nádja Bíró-Sass, Magyar Máltai Szeretetszolgálat
 Nóra L. Ritók, IGAZGYÖNGY Foundation
 Norbert Maxim, Kelet-Európa Misszió
 Oksana Matviishyna, Ukrainian Refugee Education Centre
 Olga Kolosz
 Orsolya Jeney, Trauma Központ
 Rita Haszanova, Alfavit Alapítvány
 Sándor Péter Tóth, Bread of Life Foundation
 Tamás Szabó (Bp), Hungarian Greek Catholic Church
 Tatjana Blinova, Bridge UA
 Tatyana Vamos, Vamos Foundation
 Tessza Udvarhelyi, VIII. District Municipality, Community Involvement
 Tibor Nagy, Vöröskereszt
 Vladimyr Pukish, Ukrainian Remény/Hope Association
 Zita Fodor, informal group
 Zita Lengyel-Wang, Help (Ukraine, Zakarpattia) Facebook Group
 Zoltán Havasi, Budapest Bike Maffia
 Zsanett Bitó-Balogh, Somnakuno Drom Civil Roma Női Egyesület
 Zsolt Szegfalvi, Habitat for Humanity Hungary
 Zsuzsa Bozó, informal group
 Zsuzsa Gyenes, United Way Hungary

Polsko

Agnieszka Wilczyńska, Stowarzyszenie PORT - Przestrzeń Otwarta
 Alina Lupova, Nets For UA
 Aliona Panina, Pracownia Artystyczna Dumna
 Anastasiia Dovhan, Fundacja Międzynarodowe Centrum Pomocy Psychologicznej
 Anastasiya Valasevich, Klubokawiarnia MY
 Anna Samoylenko, Stowarzyszenie Związek Ukraińców w Suwałkach
 Anna Szafraniec, Związek Ukraińców w Polsce, koło w Poznaniu
 Anton Korolev, Stowarzyszenie Mudita
 Assef Salloom, Mały Kopernik
 Barbara Psiuk, Fundacja Freedom Space
 Bartłomiej Głuszak, Federacja FOSA
 Dagmara Gregorowicz, Dagadana
 Daria Balabai, Fundacja RC
 Daria Dovhan, Fundacja Międzynarodowe Centrum Pomocy Psychologicznej
 Denys Sadovsky, Instytut Praw Migrantów
 Desmond Omoluru, Nigerian Students Association in Poland
 Diana Tapilina, Stowarzyszenie Dla Ziemi
 Ewa Waszkiewicz, Przy Wspólnym Stole
 Franciszek Szkudelski, Caritas Poznań

Halina Khalymonyk, Ukraińcy na Śląsku
 Hanna Ariabinska, Positivity Kobiety. Polska
 Ilona Okun, Children from Ukraine in Krakow
 Inna Kasprovych, PCPM
 Irena Chermoshentseva, Stowarzyszenie Tratwa
 Irina Rerikh, Stowarzyszenie Ukraina-Wałbrzych
 Ivanna Serediuk, Przytulnie
 Jan Baehr, Związek Polskich Kawalerów Maltańskich
 Janusz Waszkiewicz, Przy Wspólnym Stole
 Julia Bochenek, Culturelab
 Julia Boguslavskaya, Ukrainka w Polsce
 Julia Kononenko, Studio jogi i tańca Namaste
 Katarzyna Komar-Macyńska, Dom Ukraiński w Przemysłu
 Katarzyna Skopiec, Fundacja Humanosh
 Kostiantyn Surkov, Varia Posnania
 Krzysztof Jarymowicz, Fundacja dla Wolności
 Liudmyla Hiorhadze, Children from Ukraine in Kraków
 Łukasz Brządkowski, Stowarzyszenie Ruch Inicjatyw Obywatelskich Tczewa
 Magdalena Zuberek, Fundacja Ocalenie
 Maria Andruchiw, Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Polska-Ukraina
 Marta Juchimiuk, Fundacja w Stronę Dialogu
 Marta Vaskiv, Fundacja im. Julii Woykowskiej
 Martyna Nagórska, Baba z Wrzeszcza
 Maryia Hlukhava
 Maryna Siliakova, Świątlica Jasna 10
 Mikita Bubashkin, Klubokawiarnia MY
 Nadiya Burmaka, Przytulnie
 Nadiya Siaopin, Instytut Otwarty / Open Institute
 Natalia Perevalova, Expo 2000 - Pomoc Nieformalna
 Natalia Tiuniahina, grupa inicjatywna „Intehranty“
 Nazar Danczuk, Medimove
 Oksana Dzhura, Miejsce Otwarte. Centrum Integracji Międzykulturowej
 Oksana Mytiai, Fundacja Międzynarodowe Centrum Pomocy Psychologicznej
 Oleksandr Pylypenko, MAF Collective
 Olga Mzhelskaya, co-founder of a socio-cultural organization in Belarus
 Patrycja Surowiec, Spółdzielnia Socjalna ZEROBAN
 Paulina Kremer, Fundacja To i Co
 Paulina Piórkowska, Fundacja w Stronę Dialogu
 Piotr Stec, Fundacja MAPA Obywatelska
 Rostyslav Skhovskiy, Homo Faber
 Sievil Abiieva, Stowarzyszenie AWR
 Sofia Vaskiv, Fundacja im. Julii Woykowskiej
 Stefan Nedilskyi, Towarzystwo Kreatywne Bałagan
 Svitlana Mykytyn, Fundacja ADRA
 Svitlana Ponomarova, Skhid.Intehratsiia
 Taisiia Shkarlinska, Logos NGO
 Tetiana Revenko, Fundacja Dwa Skrzydła UA
 Tetiana Romanenko, NGO MVG Patriot
 Tetiana Shapka, Salam Lab
 Urszula Prussak, Stowarzyszenie Inclusive.Buzz
 Victoria Umanska, Servive
 Viktoria Savytska, Studio jogi i tańca Namaste
 Vitalina Petrova, Fundacja Jedność
 Volodymyr Matochoka, Fundacja Międzynarodowe Centrum Pomocy Psychologicznej
 Weronika Brączek, Polskie Forum Migracyjne
 Weronika Dudek, Homo Faber
 Yelyzaveta Nahorna, Fundacja Ukraina

Rumunsko

Adela Râpeanu, Uniți Pentru Ucraina-Grup Informal
 Alina Anca Seghedi, Primăria Sector 2
 Alina Kasprovschi, Fundația Comunitară Bucuresti
 Alina Oana Dumitriu, Sens Pozitiv
 Alina Pătrăhău, Asociația Dăruiește Aripa
 Amedeea-Viorica Enache, Fundatia Estuar
 Ana Cojocaru, Romanian National Council for Refugees
 Ana Rădulescu, Asociația Asistenților Sociali Din România
 Ana-Maria Bran, DGASMB
 Anca Cătălina Mărgineanu, UTCB
 Andrada Elena Cilibiu, Centrul Filia
 Andreea Vrînceanu, Primăria Municipiului Brașov/ Agenția Metropolitană Pentru Dezvoltare Durabilă Brașov
 Anna-Cristina Burtea, Fundația Inimă De Copil
 Arabella Acălinei, Asociația Neuro Move CMT
 Attila Tibor Daray, Asociația Dorcas Aid România
 Aurelia Alina Pașăre, Asociația 4Change
 Bogdan Ivănel, Code4Romania
 Carmen Elena Andreșoi, Asociația FDP-Protagonisti în Educație
 Corina Mihaela Banu, Asociația Magicamp
 Cosmina Ioana Simian Nicolescu, DGASMB
 Cristian Mihai Dide, Funky Citizens
 Cristina Minculescu, Asociația Bethania
 Diana Ferariu, Asociația La Răscruce
 Diana Podaru, SOS Satele Copiilor
 Dorica Dan, Alianța Națională Pentru Boli Rare
 Dorin Dumitrașcu, Asociația Pro Veritas
 Elena Alexandra Calistru, Funky Citizens
 Elena Mihaela Zanovschi, Bună Ziua Copiii Din România
 Fabian Răzvan Bogdan, ASOC Baia Mare
 Flavia Boghiu, Primăria Brașov
 Flavius Ilioni Loga, Asociația LOGS
 Gabriela Ștefan, Asociația Translating for Humanity
 Ioana Bauer, Asociația eLiberare
 Ioana Elena Ghiurău, Asociația ASA
 Ioana Streața, Universitatea De Medicină Craiova
 Irina Alexandra Mateescu, Asociația Moașelor Independente
 Irina Costache, Cor Response
 Iuliana Popescu, DGASMB
 Lăcrimioara Olimpia Vinter, Asociația Peku Life Romania
 Laura Călin Zamfir, Asociația Translating for Humanity
 Laura Oana Ștefan, Expert Forum
 Loredana Maria Urzică Mirea, Asociația eLiberare
 Luca Marius Ciubotaru, Asociația Rădăuțiul Civic
 Luciana Adriana Zaharia, Asociația Zi De Bine
 Marius Geroge Șinca, Fundația Șinca
 Mihai Iacobaia, DGASMB
 Mihai Lupu, Departamentul Pentru Situații De Urgență, Ministerul Afacerilor Interne
 Nicoleta Dana Popescu, Expert Forum
 Olivia Irina Vereha, Code4Romania
 Petre Cosmin Bârzan, The Civic Resource Centre
 Petru Vasile Gafuc, Asociația Institutul Pentru Parteneriat Social Bucovina
 Raluca Iacob, Asociația Institutul Bucovina
 Robert Csaba Maurer, Fundatia Maurer
 Roberto Pătrășcoiu, Habitat for Humanity Romania
 Roxana Andreea Marin, DGASMB
 Roxana Lupu, Plogging Pentru România
 Septimius Pirvu, Expert Forum
 Steliana Mihaela Munteanu, FONSS
 Valeria Crainov, Centrul Filia
 Vlad Dan Gheorghe, Uniți Pentru Ucraina-Grup Informal

Slovensko

Alena Vachnová, Nadácia DEDO
 Alexandra Malangone, lawyer, Associate Fellow at SAIS Europe/ Liga Za Ľudské Práva
 Andrea Najvirtová, Človek V Ohrození
 Andrej Vršanský, Liga Za Duševné Zdravie
 Apolónia Sejková, MyMamy
 Barbara Henterová, Nadácia Slovenskej Sporiteľne
 Barbora Andor Tóthová, Kino Úsmev
 Barbora Yurkovic, MafU (Material Assistance for Ukrainians)
 Denisa Bradiaková, Slovenský Skauting
 Eduard Shlepetsky, ECTIVE Automation
 Elena Gallová Kriglerová, CVEK – Centrum Pre Výskum Etnicity a Kultúry
 Elena Kopcová, Tenenet
 Galya Terzieva, Inštitút Pre Rozvoj Spoločnosti
 Ganna Shvachka, SME SPOLU O.Z.
 Ingrid Juhásová, Stredná Zdravotnícka Škola Trnava
 Ivona Fraňová, COMIN
 Ján Orlovský, Migračný Úrad
 Jana Karlová, Gaštanový Koník
 Laura Dittel, Karpatská Nadácia
 Lucia Pašková, Iniciatíva Kto Pomôže Ukrajine?
 Ľudmila Šoltisová, Spojená Škola Sv. Košických Učeníkov
 Ľudmila Verbická, Ukrainian-Slovak Initiative
 Marián Kulich, Mier Ukrajine
 Marián Labovský, CVČ Košice
 Markéta Vigašová, Community Activities/Social Activation Services for Ukrainian Mothers with Children in Banská Bystrica/ Human Rights League
 Matej Polák, AZZS SR
 Matej Šútovec, Centrum Asistenčnej Pomoci Bottova – Hlavné Mesto Bratislava
 Matúš Valko, Pomoc Za Čiarou
 Michaela Pobudová, Mareena
 Miloš Ondrášik, Duke of Edinburgh International Award Slovensko
 Miroslav Mojžiš, Úrad Splnomocnenca Vlády SR Pre Rozvoj Občianskej Spoločnosti
 Miroslav Sabol, Event Medical Solutions
 Miroslava Mittelmannová, Liga Za Ľudské Práva
 Nina Spišiak, Hlavné Mesto Bratislava
 Oľga Semančáková, OZ Naša Cesta
 Pavol Bogdan, Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenskej Republiky
 Peter Devínsky, Slovenská Humanitná Rada
 Peter Jacko, Saleziáni Don Bosca
 Renáta Penazzi, Asociácia Samaritánov Slovenskej Republiky
 Rina Rybalko, Genderstream
 Róbert Furiel, Sapling
 Roman Dohovič, Mesto Košice – Commissioner for Humanitarian Aid to Refugees from Ukraine
 Silvia Kostelná, Slovenský Červený Kríž
 Veronika Fishbone Vlčková, Nadácia Milana Šimečku
 Veronika Kopernická, Slovenská Katolícka Charita
 Viera Dubáčová, film director/ Mier Ukrajine
 Viera Potašová, Podaj Dalej
 Viliam Michalovič, Ministerstvo Práce, Sociálnych Vecí a Rodiny
 Zuzana Martišková, DOMKA
 Zuzana Suchová, Neinvestičný Fond Donio.Cz/ Iniciatíva Kto Pomože Ukrajine

HELLO
EUROPE

CHOPME SE INICIATIVY

Ukrajínští uprchlíci, sociální inovátorství
a jak učinit Evropu lepším místem pro všechny

ZÁŘÍ 2023

© 2023 ASHOKA HELLO EUROPE

Navštivte náš web: <https://www.hello-europe.eu/stepping-up-report>

Stáhněte si celou zprávu: <https://www.hello-europe.eu/stepping-up-report>

Přečtěte si o práci Ashoky v oblasti migrace: [Hello Europe](#) a [Hello World](#)

Překlad vypracovaly Sára Foitová, Marie Chudomelová, Tereza Křikavová, Alena Pohludková a Anna Štädlerová.
Sjednocení překladu a redakci provedla Anna Štädlerová.